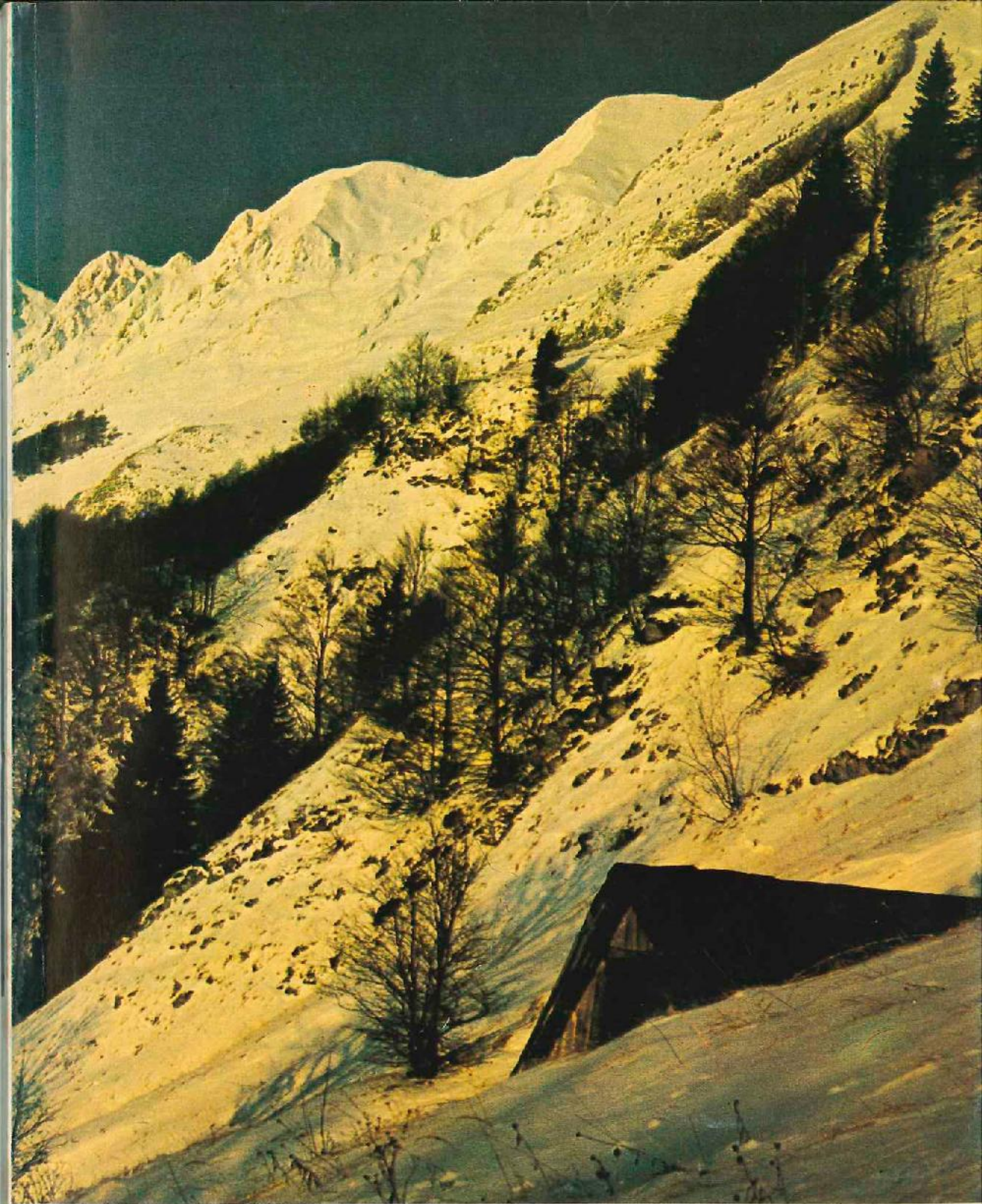

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

5

LETNIK LXXIX
1979

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Dr. Slavko Tuta	Zažarel je Rej	289
Daša Maretič	S pohoda na Stol 1979	295
	Zapoznalo pismo slavljenca Triglavu	295
Janez Črepinšek	Jugoslovanska smer v Aiguille du Midi	297
Dr. Mirko Kajzelj	Odlomki iz nezapisanih analov	298
Janez Marinčič	Spomini na zimski Jalovec	308
Miro Sušteršič-Čeha	Jakleni vzpon	310
Edo Torkar	Bela pomlad na Snežniku	311
Dipl.		
ing. Dušan Krapeš	Naša družčina v gorah	314
	Kategorizacija alpinistov in klasifikacija alpinističnih dosežkov	315
Franc Vidle	V Hudičevem steburu	321
Andrej Dornikovič	Velika vrata — Srebrnjak	322
Stojan Verdnik-Okli	Zimsko veselje	325
Lado Vidmar	Dve kratki a težki	328
Lado Vidmar	Rašiška smer v Gamsovcu	329
Vida Čuček-Pezdir	Ti ljubi dom med gorami	331
Peter Vovk	Nihče ne gre z menoj	333
Stojan Verdnik-Okli	Po Turčiji	335
Lado Božič	Čez Beli potok	339
Franček Knez	Zakaj plezamo?	341
Dr. Franc Bernot	O sončnem siju na Kredarici	342
Ing. Bojan Pollak	Brana, Osrednja grapa	347
	Društvene novice	352
	Alpinistične novice	353
	Iz planinske literature	354
	Varstvo narave	357
	Razgled po svetu	357
	Smeri v Sludoru	359

Naslovna stran:

Oblo brdo in Vrh ruš Izpod Krnčice
 Foto dr. Jože Andlovic

Notranja priloga:

- 1 Peričnik pozimi — Foto Jaka Čop
- 2 Triglavske smučine — Foto Ciril Praček
- 3 Krnsko jezero — Foto Jaka Čop

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Oreš, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Glasilo
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

tiskarna
 jože moškrič
 61000 ljubljana, kaljuhova 55

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje
 izdeluje kopirne obrazce SNAP-OUT, ki zagotavljajo boljše organizacijo poslovanja v uradih, bankah, zavarovalnicah, uslužnostnih podjetjih, industriji, trgovini, bolnišnicah, prevozništvu in drugod

tiskarna
 tisk vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

klišarna
 izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

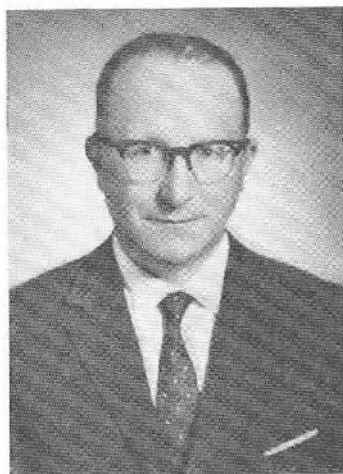
knjigovaznica
 vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

štampljarna
 izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigovestskih črk

ZAŽAREL JE REJ*

DR. SLAVKO TUTA

Nič ne more biti lepšega kot tiho sončno vreme jeseni na Krasu. To čudo pozna Tržačan vseh narodnosti in vseh časov. Tistih daljnih, ko še ni bilo asfaltnih trakov in ropotanja in ko človeka ni preganjal smrad iz izpušnih cevi. Tistih, ko še ni pretresala te dežele tragedija množične morije, bolj ali manj upravičenih teritorialnih zahtev, bolj ali manj megalomanskega nasilja. Tistih, ko nisi smel izustiti javno svoje materine govorice. Tistih, ko si s solzo v očeh gledal po svoji preteklosti, ko si mladost in življenje zastavil za nekaj, kar je ostalo samo želja, in to zato, ker si postal drobiž pri trgovanju bogatih, presitih ljudi, brez posluha za pravice cankarskih revežev.

Kras se v tem jesenskem času oblači v nova oblačila. Bogastvo barv se prepleta s svetlobo in tihoto. Le odmakni se od ceste! Kdor še ni gledal tega čudeža, kdor ni užival bohote kraške pokrajine v tem času, kdor ni gledal prebarvanih teranovih listov, ta je gotovo prikrajšan za nekaj, kar se ne meri na vatle. Celo suha trava pod nogami ima svojo privlačnost, saj iz nje puhti duh po sivki in žajblu,

ko ni več ciklamnov, ki jih otročad znosi avtomobilistom na glavno cesto.

Toda barve, ki se spreminjajo v jeseni na Krasu, ne, tega ne vidiš drugje. Samo tu zažari grmičevje v rdeči prelesti, ko se rej, kot mu pravimo na Krasu, preobleče iz upanja, ki ga simbolizira zelena barva, v ljubezen: gorečo, rujno ljubezen.

Nič ti ne bo žal za sončni popoldan v takem barvnem bogastvu, komaj za streljej odmaknjenem od mirne gladine Jadrana, po katerem se igrajo sončni žarki tja do istrske obale ali do Gradiške lagune. To ti da obalni Kras. Če pa si izbereš za oboje eno samo perspektivo, si moraš izbrati zadnji kotiček slovenske zemlje, ki ni daleč od matične domovine: Doberdobsko planoto.

Navada je, da se ljudje vozijo okoli nje, najsij grede iz Gorice v Trst ali narobe, po vzhodni ali njeni zahodni strani.

Leto 1978 je posebej Slovencem pomenilo mnogo. Priložnost je vsakdo imel zaživeti v triglavskem vzdušju veličastnost proslave dvestoletnice prvega vzpona na najvišjo goro Julijcev. Kdor je to priložnost zamudil, mu je lahko žal. To se ne ponavlja v dobi enega življenja.

S tem letom 1978 je sovpadalo tudi srečanje planincev treh dežel v Gorici. V soboto 21. oktobra in v nedeljo 22. oktobra. Že nekaj dni prej je znani publicist alpske fotografije Jaka Čop odprl v deželni palači razstavo slik, ki jih je goriška in druga publika lahko občudovala. Važnost tega srečanja je posebno v tem, da je bil na sobotnem srečanju postavljen temelj za skupno mladinsko alpinistično sodelovanje, ki bo gotovo imelo začelne uspehe. Ob zaključku pa so nam predstavili monografijo o Triglavu, pri kateri je sodelovalo več strokovnjakov iz treh dežel. Ne nazadnje je treba omeniti

Nekdanja Vižintinova domačija
Foto Karel Ferletič

Doberdobsko jezero
Foto Karel Ferletič

zamisel za tiskanje vodiča o zaščiteneh področjih in o izdaji trojezičnega kartončka za primer nesreče v gorah.

Simultano prevajanje je pripomoglo k hitremu poteku konference.

Za nedeljski izlet si je goriški CAI izbral Doberdobsko planoto s kosilom na prostem in z obiskom Cadornovega bivališča pod vrhom Črnega hriba. Zidovje teh nekaj bivakov se je dobro ohranilo in CAI je tudi poskrbel, da so večjo bajto prekrili, popravili in namestili okna in vrata, da jo zdaj uporabljajo manjše skupine članov. Seveda je potrebno za to dobiti dovoljenje in ključ, kajti sicer bi objekt gotovo ta ali oni izrabili za manj izletniške namene.

Kot sem že omenil, je Cadornovo bivališče ali »casa Cadorna« pod vrhom Črnega hriba. V steni, v kateri je sezidano, ga skoraj ne vidiš in te spominja na orlovo gnezdo. Ko so te majhne hišice postavljali, je bilo verjetno še bolj skrito med bori in hrasti. Vrh je sploh prekrit z redkim gozdom. Gleda navpično na Doberdobsko jezero in čez Debeli vrh nad Moščenicami (kjer stoji danes vhodna postaja avtoceste) na morje. Vrh je komaj 164 m nad morjem. 158 metrov nižje je gladina jezera, ko se vanjo natečejo ponikalnice. Drugače se jezero spremeni v močvirje.

Toda Črni hrib ni najvišji vrh te planote, saj doseže Sv. Mihael višino 275 m. Kdo od starejših generacij ne pozna tega imena? V prvi svetovni vojni je ta vrh delal sive lase italijanski armadi. Prežihov Voranc je v svoji knjigi Doberdob zelo nazorno opisal strahote, ki so se dogajale na tem področju. Sv. Mihael, Fajti hrib nad Renčami in Sv. Gabrijel nad Solkanom so sestavljali hrbtenico avstrijske obrambe pri Gorici. Brez njih bi se bil poveljnik V. avstrijske armade general Svetozar Boroevič zaman upiral pohodu na Trst. Toda kakšen pekel so prenašali tisti, ki so morali braniti te tri vrhove, si lahko vsakdo predstavlja. Topniški ogenj je njihovo podobo spremenil v skalnato površino. Nikjer drevčka, nikjer grma, nikjer trave.

Pred štiridesetimi leti sva se s prijateljem dr. Sardočem, rojenim Kraševcem, napotila peš iz Trsta po gmajnah v Gorico. Policijska skrb za naju se je bila nekoliko unesla, pa sva nedelje prekolovratila daleč od mestnega vrveža.

»Vidiš,« mi je rekel, ko sva iz Brestovice prišla v Selo in mi je pokazal znamenje ob potu, »do tu je Cadorna z velikimi izgubami pognal svoje divizije v napad in mu je uspelo najdlje v avstrijske linije poriniti svoj klin.« To se pa je dogajalo že leta 1917. Toda z velikimi izgubami je le zavzel Doberdobsko planoto in dvanajsta ofenziva bi morala razbiti obrambo na Grmadi, ki pa so jo Avstrijci držali trdno v svojih rokah. Dvanajste ofenzive ni bilo več. Enajsta se je končala 12. septembra, poldrugi mesec nato se je začel beg na Piavo. Zaustavilo ga je angleško topništvo in orožniška zapora. Tako beremo v strokovnih tekstih in spominih preživelih borcev.

Zmotna je trditev, da so bili Italijani slabi vojaki. To ne drži. Slabo je bilo vodstvo, še slabša politika in ljubosumnost generalov, poveljnikov brigad, armadnih zborov in armad.

Ko se danes ustavimo v Sredpolju ob širokem vojaškem pokopališču, ki se od glavne ceste vzpenja na vrh planote, nas misel pelje v tisti pekel, ki je dan za dnev, uro za uro vseh devetindvajset mesecev kopičil in kopičil žrtve na obeh straneh. »Redipuglia« jih ima v svojem objemu sto tisoč. Samo štirideset tisoč je imen. Drugi so neznani junaki.

Kaj pa Slovenci, Dalmatinci, Bosanci, Hercegovci, Romuni, Čehi, Slovaki, Poljaki, Istrani, Madžari, Hrvati in končno nemško govoreči Avstrijci? V Foljanu pri Gradišču so po zadnji vojni zbrali ostanke iz Devetakov in od vse povsod po Doberdobski planoti. Pri Proseku na Krasu je drugo pokopališče, še kar dobro urejeno. Toda urejeno komaj letos. Po soški dolini od Loga pod Mangrtom do Komna na Krasu so grobovi. Pieteta je izraz za zmagovite armade. Avstrija je propadla in njeni grobovi z njo. Taka je pač usoda.

Šest ofenziv, ki so si sledile od 24. maja 1915. leta do noči med 9. in 10. avgustom 1916, ko so se Avstrijci umaknili zaradi ogromnih izgub na nove položaje pri Jamljah, kjer se konča Doberdobska planota, je tu terjalo na stotisoče mladih življenj.

Ivan Hmelak je ob koncu svojega zgodovinskega prikaza v knjigi Soška fronta (Založba Lipa — Koper) zapisal:

»Nesmiselno množično klanje, ki je terjalo od Italijanov čez pol milijona mrtvih in nekaj manj pri branilcih, se je končno leta 1918 ustavilo. Obračun med dvema velikima državama, ki so ju razjedale povrhu zunanjih sovražnosti še notranje težave, je, tako kot vedno, plačal nekdo tretji. Ta tretji pa je bil majhen narod, katerega domovino so trgali kot kos rdečega sukna in se pehali, komu bo v rokah ostal večji del. Brez lastne države in vlade je bil ta narod obsojen na bolj ali manj vdano prenašanje trpljenja in žrtev, ki jih je polagal na bojišču za potrebe tuje, osvojevalne države.«

Soudeleženec teh bojev je strokovno prikazal v nedavno izdani knjigi pri isti založbi v Kopru ves potek dvanajstih soških bitk. Pod to oznako so namreč uvrščeni boji

od zahodnih Julijcev do Tržaškega zaliva, zato tudi tisti na Doberdobski planoti. Knjiga nosi naslov »Krvavo Posočje«. Napisal jo je naš primorski rojak iz Goriških brd, Vladimir Gradnik, brat pesnika Alojza. Takole je svoje misli strnil ob zaključku:

»Prej tako glasno oznanjana načela svobode, enakosti, narodnih in ljudskih pravic so potuhnjeno prebarvali in z belimi zastavami prekrili imperialistične pohlepe. Dosedanji suženj avstro-ogrškega dvoglavega orla naj bi sedaj postal suženj liktorskega grba. Toda ljudstvo Posočja in cele Primorske je krutemu raznarodovalnemu pritisku dalo hraber in dostojen odgovor...« In še dalje: »Nešteto prebivalcev so kot džavi nevarne internirali, brez sodbe zaprli in tudi mučili ter na številnih procesih obsojali na dolga leta strogega zapora. Vrhunec krutosti pa so bile smrtne obsodbe in streljanje hrabrih mladincev, katerih glavna krivda je bila požrtvovalna ljubezen do svojega naroda in domovine.«

Tudi iz tega drobca slovenske zemlje so bili ljudje vseh starosti in obojega spola, da se že zato, če ne samo zaradi naravnih lepot pomudimo v tem, s krvjo prepojenem svetu. Koliko pa je tega sveta? Da ga obvozimo po oni strani, se od reke Vipave pri izlivu v Sočo nekaj časa vozimo ob tej reki do Zakraja (Sagrado), nato pa zavijemo proti vzhodu, se peljemo skozi Foljan (Fogliano) in Sredpolje (Redipuglia), kjer si ogledamo vojaško pokopališče, nekoliko dlje pod klancem zavijemo na avtocesto in smo že pri izstopni postaji pri Moščenicah na spodnjem robu te planote. Da jo celo obkrožimo, se po ovinkih dvignemo na sedlo, ki loči planoto od Grmade, in smo tako prišli v Dol; pa tej čudni dolini se vrnemo k Vipavi. Majhni zaselki v njem so priča, da je zemlja skopa in da se vanj niso silili tujci, čeprav »zemlje lačni«, kot jih je označil pesnik Simon Gregorčič. Edino vasica Jemlje in večji kraj Gabrje, že ob Vipavi, bi sodila k izjemi. Obe vasi pa sta tudi mejnika Dola, kjer so posejani zaselki Bonoti, Fletiči, Mikoli, Palkišče, Vižintini in Devetaki. Od poslednjega je speljana cesta po vsej Doberdobski planoti in se izteče na jugu med Vrmljanom in Selcami.

Pa vzemimo raje pot pod noge in se ob Vipavi pri vasi Rublje lotimo pešačenja. Mnogo več nam bo zaleglo. Ob grajskem zidu na vzhodu (grad je po prvi vojni v ruševinah), se pomikamo v breg po stari vojaški poti in pridemo do skladišča jamarjev društva Bertarelli goriškega CAL. Po cesti, ki je označena s št. 3 pridemo v vas Vrh. Tu pa je sedež jamarjev goriškega PD, ki jih že poznamo z imenom »Krti«. Upravičeno lahko rečemo, da je duša teh slovenskih speleologov Slavko Rebec, šolnik, družinski oče, prosvetar, ki utegne posvetiti nekaj svojih prostih ur »krtom«. Deset let jim sledimo pri njihovem delu po domačih jamah in drugod. Odkritje jame Kraljica pri Vrhju je njihovo delo. Raziskave gradišč po planoti tudi. Škoda, da ni bilo »krtov« že pred prvo vojno. Arheološka raziskovanja takrat bi bila lažja in učinkovitejša. Imajo pa »krti« še marsikaj v rokavu.

Po pripovedovanju Slavka Rebca, — ni razloga za dvom — je bilo jam na planoti veliko več. Uničili so jih vojaki, ko so jame širili, uničevali kapnike in delali iz naravnih jam zaklonišča. Speleologom so uničili svet, ki jim je pri srcu, da zanj žrtvujejo del svoje mladosti, včasih življenje. Pa kaj bi to, saj je tveganje izraz mladega človeka, ki sili k soncu, pa čeprav je njim vsa luč v tihem zadovoljstvu. Pojdi mlademu človeku pridi-gat, da je tako početje nevarno in da naj vanj ne sili! Slišal boš, kako mu tvoje pridige segajo v srce. Gorniki poznamo vseh vrst takih priporočil in jamarji nič manj.

Doberdobska planota pa ni zanimiva samo zaradi nastajanja. Geologi vedo marsikaj povedati o tem. Lepa je njena zunanja oblika, tudi če vegetacije ne omenjamo; na moč mikavna je zaradi vrtač. Apniška tla zgovorno kažejo porozno podzemlje. Ograde, bareti, njivice in vinogradi nimajo posebnih razsežnosti. Na preperelinah je zemlja skopa, pač pa je v večnem nastajanju »terarosa« različnih časov in zato barv. To je dežela vrtač. Na km² jih pride na ducate. Našteli so jih preko 1200, kar pomeni, da jih pride povprečno na km² 24.

Strokovnjaki in znanstveniki, ki jih to področje zanima, imajo na voljo študijo »Doberdobski Kras« Darka Radinje, ki jo je Inštitut za geografijo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani izdal leta 1969. Ogromno število virov, ki jih je avtor navedel, so dokaz temeljitega preučevanja.

Vasica Vrh je tik pod vrhom. Sv. Mihaela ali Šmihela, kot mu navadno rečemo. To je tisti vrh, ki ima poglavitno mesto v zgodovini prve svetovne vojne. Šest grozotnih bitk, blaznih naskokov in zopetnih umikov obeh vojska ima zdaj na vrhu svoj muzej. Njegova okolica je skrbno ohranjena z vsemi rovi in kavernami. Tudi to je zanimivo.

Zanimiv in lep je pa razgled z vrha. Na severni strani pogled na Gorico in njeno okolico ne zaostaja za Števerjanom ali za Skalnico ali za Sabotinom. Edinstven je je od tu razgled na Furlanijo pod nami, na goriška Brda, na Sočo od solkanskega mosta proti morju in, če smo zadeli jasno vreme, se nam zdi gradeška laguna pred nosom.

Z vrha se držimo markacij (modre) SPDT skozi vas Šmartin in po gmajni in poljskih poteh vse do Doberdoba.

Kmetlja pri Devetakih

Foto Karel Ferletič

Šmartin ali Sv. Martin je majhna vas, ki ne spada pod občino Doberdob. Da imajo vsi prebivalci en sam priimek in sicer Visintin, ni nič čudnega, kajti iz ene same družine priseljencev se je v številnih generacijah in priseljevanju nevest družina razmnožila v vas. Čeprav italijanskega rodu, govorijo v vasi, po trditvah doberdobskega župana, vsi slovensko.

Ker gre naša pot kar čez drn in strn, pustimo zaselek Poljane na naši levi strani in se raje ogledamo po vinogradih, iz katerih vozijo ob koncu septembra grozdje. Belo je po večini savinjon, črno pa refošk in merlot.

Celotna občina ima komaj 1400 prebivalcev. Ni treba posebej poudarjati, da so bile vse hiše po vsej planoti do tal porušene in da so se morali ljudje že v začetku vojne umakniti v zaledje ali pa so jih vojaške oblasti odpeljale v begunsko taborišče v oddaljeni Bruck an der Leitha, med Dunajem in slovaško mejo. Tu so ljudje prestradali in umirali za lakoto. V taborišču je bilo delo obvezno za vse, razen za otroke. Šele leta 1920 so jim nove oblasti v Doberdobo postavile nekaj barak, da so se lahko vrnili. Ne samo domovi, tudi vinogradi in polja so bila uničena, prekopana, vsa lijakasta od topovskega ognja. Moški so se zaposlili ali v Gorici ali v Trzinu. Nekateri so odprli obrtniške delavnice doma. Z leti so z napornim delom zasuli jame, prečistili polja, saj so morali odstraniti tudi nerazstreljene granate in bombe vseh vrst ter začeli z novimi nasadi.

Doberdobski župan Jarc je zelo preprost in nikomur ne odreče prijazne besede, pa čeprav ga obiščete le za pogovor mimo županskih poslov in skrbi, ki jih nima malo. Povedal vam bo, da je že vrsto let prvi občan in da se rad potruži za občino. Povedal vam bo, da je večina občanov zaposlena v ladjedelnici Italcantieri v Trzinu, da pa vsi tudi obdelujejo svoja polja in vinograde. Čeprav so zaposleni, pa je v vasi še vedno kakih 60 krav. Kar vesel sem bil njegove pripovedi.

Ko je nanese pri občanah pogovor na prosvetno delo, nas je presenetilo, da imajo v vasi kar dve prosvetni društvi. Delita se po politični koncepciji. Vsako od njih ima svoj sedež. Društvo »Jezero« je levičarsko usmerjeno. Mnogo je komunistov. Predseduje mu Karel Ferletič, ki je tudi pobudnik za društveni fotoklub in je že odprl svojo prvo razstavo, iz katere so mi posredovali nekaj primerkov z Doberdobske planote. O njihovem delovanju poroča vedno Primorski dnevnik. Društvo »Hrast« ima katoliško usmeritev, ima svoj sedež v župnišču in v neposredni bližini veliko dvorano za kulturne prireditve, ob njej pa odbojkarstvo igrišče za svojo žensko ekipo. Poleg zbora imajo tudi otroški pevski zbor in dramsko skupino z oddelkom za najmlajše. Društvu predseduje Roman Lavrenčič. O društvu navadno poroča Katoliški glas iz Gorice.

Kot vidimo, je skrb za narodno in kulturno zavest v samem Doberdobu kar velikega spoštovanja vredno. Ne smemo prezreti še prosvetnega društva »Danica« z Vrha, katerega predsednik je Darin Devetak. Čeprav deluje društvo na Vrhu že več kot 30 let, pa še vedno nima lastnih prostorov, kar bi omogočilo večje delovanje. To društvo je povezano z drugimi prosvetnimi društvi, tudi v matični domovini. Dekliški zbor, ki so ga pred kratkim ustanovili, bo gotovo veliko prispeval k prosvetnemu razvoju te vasi. Na Vrhu pa so delavni tudi »krti«, o katerih je že tekla beseda.

Iz prosvetne dejavnosti na Doberdobski planoti ne gre izključiti društva »Kras« (Dol-Poljane), ki že vrsto let nastopa po raznih prireditvah in doma s svojim pevskim zborom. Pohvale je vreden fotoodsek društva. V načrtu so predavanja z diapozitivi in filmi. Društvena zasluga je prispevek k postavitvi velikega spomenika padlim borcem in posebna brošura o tem. Predsednik Janko Heric ima zdaj še nove načrte, ki bi jih lažje izpeljal, če bi v vasi imeli na razpolago društveni dom.

Upam, da mi ne bo nihče zameril, če sem se pomudil pri ljudeh. Saj, če pomislimo, diha vsaka, tudi najmanjša dežela s pljuči prebivalcev, njena rast je od njih odvisna, njeno je njihovo srce. Dokler bo utripalo tako kot danes, te deželice ne bo treba odpisati. V drugačnih časih so domačini preživljali svoje težave in so ostali. Kamniti zvonik sredi vasi je bil nekoč porok, da se ljudstvo ne da kar tako izbrisati iz narodnega občestva, saj je tu v najhujšem desetletju in še nekaj več gospodarila naša govorica in tudi naša pesem, pa čeprav to nikakor ni bilo po godu oblastnikom. Tudi če bi se zgodovina zaobrnila na staro, bi se dogajalo isto. Toda časi se spreminjajo nam v korist, kajti tudi moderni fevdalni sistemi popuščajo pred osnovnimi pravicami narodnih skupnosti.

Ko zapuščamo Doberdob, se sprašujemo, odkod ima. Za pridevnik ni težav, toda za »dob«, ali naj bi bil »dol« po spodnji dolini, ki se je v stoletjih prekrstilo? Morda pa gremo tudi jezikovno v daljno preteklost, ko se je »hrastu« reklo »dob« po vsem Krasu. Benetke so nastajale na morju. Ogromna laguna se je umikala pred nastajajočim mestom na hrastovih v morsko dno zatolčenih opornikih. Oporniki so rasli v dobrih gozdovih kamnitega Krasa. Tistega na zahodu so imeli v posebnih časih, ker je bil hrast trden, zato dober. Pa ga imaš »dober dob«? Pa nikar se čuditi, da so Benečani izropali gozdove, saj niso bili nič drugačni od vseh onih, ki so gospodarili na tem delu sveta pred njimi in od vseh tistih, ki so jim sledili, da ne rečem »sledijo«.

Naša pot po Doberdobski planoti se bo kmalu končala, le da sem za konec ohranil prikaz podzemskega pretakanja voda.

Drugi so se bavili znanstveno s tem problemom in so nam zagotovili, da je najmanj Vipava utirala nekoč svojo pot po Dolu. Rekel sem najmanj, ker je tudi Soča lahko našla po Dolu svoj izhod na morje. Naplavine pri Rupi in pod Pečjo nas lahko prepričajo, da ima prav, kdor to trdi. Doberdobsko jezero pa je dokaz, da se vode pretakajo v podzemlje in pritečejo izpod zemlje. Kar na lepem se jezero pojavi, ko je nekaj časa močno deževalo. Takrat res zasluži svoje ime. Preide v močvirje, ko vode odtečejo, in se celo izsuši, ko je suša. Na drugi strani Debelega vrha je pojav zelo podoben. Potem se vode združijo z morjem.

Da ne pešočimo po asfaltnem tlaku, se ne bomo spustili naravnost k jezeru, temveč zavijemo po poti proti Ronkam, pa le kakih deset minut. Na ovinku izstopimo na stezo, ki je bila nekoč vojaška cesta. Tako nam je bolj pregleden ves južni dol Doberdobske planote z jezerom pod seboj in v pečevju nad njim tista Čadornova bajta, od koder je vrhovni poveljnik italijanske vojske lahko spremljal še košček napredovanja njegove tretje armade, dokler mu zla usoda ni onemogočila herojskih potez in mu odmerila končni poraz oktobra 1917, ko ga je tudi zamenjal general Díaz. Mi se po cesti spustimo na asfaltirani trak, ki pelje v Jamlje, in si tu v restavraciji kar po slovensko naročimo, kar si poželimo, saj je za nami kar lep kos poti, čeprav nič naporen, zato pa prijeten in kar se da mikaven: skozi deželico in skozi čas. Skozi mrtvo preteklost in živo sedanost našega rodu.

* Pokojni jezikoslovec dr. Fr. Ramovš je to razlago štel za ljudsko etimologijo. Po njegovem je osnova imena »Dobri dol«.

S POHODA NA STOL 1979

DAŠA MARETIČ

Ko stopam po ozki gazi, me bičalo v obraz ledeni kristalčki. Dani se. Kolona je nepretrgana, tiha. Vsak je pogreznjen v svoj miselni svet. Morda spominov. Samo včasih napolni tišino radostni vrisk.

Veje ogromnih smrek in jelk so težke in se upogibajo pod belimi snežnimi oblaki. Tam nekje blizu šumi potok.

Zdaj se mi vsilijo vprašanja: Kaj sploh počnem tu? Zakaj grem na Stol sredi zime, ko sneži in nas gora zavrača, pa smo vseeno trmast in vztrajni? Zakaj sem tu, sredi ljudi, ki jih ne poznam, sredi kolone, katere konca in začetka ne vidim? Mogoče zaradi ljubezni, ki jo čutim do tega koščka naše domovine, čeprav sem se rodila mnogo kasneje, kot je bil ohranjen z (mogoče) še večjo ljubeznijo. Čeprav zame obstaja tak, svoboden in naš že od nekdaj in si ga drugače niti ne predstavljam. Mogoče želim okusiti vsaj čisto majhen del tiste izjemne zavesti in vztrajnosti, zaradi katere sedaj hodim po naši zemlji. Vesela sem, da sneži. Tako odeja novega snega vsaj malo zakrije nadelano pot in zastavice ob njej. Vse je videti bolj resnično. Čeprav si nikakor ne morem predstavljati vse tiste volje, zagnanosti, vseh tistih tegob, nevarnosti in bojov, lakote in mraza. Danes sem sredi prljateljcev. Vsi smo prijatelji. Nasmehnemo se drug drugemu, ko se za trenutek ustavimo, čeprav se ne poznamo. Danes imam v nahrbtniku čaj, sendvič in toplo suho obleko.

Mogoče zato, ker se želim zazreti v gube in brazde naših borcev, ki so zdaj tu, med nami ostareli, vendar še vedno nosijo v sebi nekaj, za kar ne najdem besede, nekaj, kar mi mladi ne razumemo (saj ne moremo razumeti), kar nam glasovi in knjige ne povedo. V teh gubah je neka resnica, ki jo želim doumeti, pa vem, da bo ostala le želja. Danes je drug svet.

Poznam le ta svet. Tisti prejšnji blede, stvari izginjajo, bledijo, nastajajo pa velike stvari, ki postajajo del nas. Ostajajo kot del naše kulture in tradicije. Poleg filmov, knjig, iger ostajajo tudi množični pohodi, kjer se zavedno ali nezavedno krepi naše bratstvo, naša moč, ljubezen do vsega, kar imamo, ne glede na razlike med generacijami.

Mislím, da vsi, mladi in stari, nosimo v sebi enako ljubezen do domovine, le da jo izražamo na različne načine. To pa je nujno, zaradi razvoja.

Avtomatično hodim navzgor, pomagam si s smučarskimi palicami, drobni ledeni kristalčki me še vedno bijejo v obraz. Slišim škripanje snega. Ritem hoje je počasen. Pozabljam na čas.

ZAPOZNELO PISMO SLAVLJENCU TRIGLAVU

(Na dan smrti Edvarda Kardelja, 10. febr. 1979)

Ne misli, da sem prezrl tvoje slavlje, tvoj lanski »rojstni dan!«

Priljubljal sem se nanj kot nevesta na poroko. No saj, kar ljubosumen sem bil, ko se jih je toliko nevest pripravljalo.

Kaj vem, zakaj je to tako.

V času okrog tvojega jubileja (če res tvojega?) sem te oblegal od blizu in od daleč, oziral se po tebi — in dostikrat sem se pod kožo spraševal, zakaj neki mi je zabrisani rob tvojih pleč lepši in pomembnejši od vsega pod teboj in okrog tebe.

Za praznične dni sem bil čisto nataknen: kar je kdo poskušal zaokrožiti tebi na čast, vse mi je bilo vnaprej narobe, robato in oglato, preveč in premalo, najbolj pa odveč. Ker sem pač sam hotel najti svojo besedo zate. In je nisem našel.

Kaj pisem sem ti sestavljal po jubileju! Nekako takole sem začenjal: No, kako si zdaj, stari moj, po vsem tem? Si užival, ko so naši najboljši govorci jecljali tebi v čast, ko so naše najbolj brihtne glave hlastale za tisto pravo, pravšnjo, zveličavno besedo, primerjo, mislijo? So jo ujeli? Ti je dobro delo? Si zrasel v svojih očeh? Kolikokrat sem ti takole pisal, nikoli napisal, nikoli naslovil, nikoli poslal...

Danes je umrl Kardelj. Vsi čutimo, da nam je umrl.

Nocoj ti bom menda zares napisal, zares poslal.

A nikar ne zameri: čutim, da ne bo prida spoštljivo in prav nič podložniško.

Navsezadnje, kaj pa misliš, da si!?

Priznam, čas se te malo dotika; ta, ki ga imamo — nič, ta ki ga dojemamo — skoraj nič, ta, ki se ga učimo — malo.

A če zares »kaj delajo, gledaš, sinovi«, že veš: mi se s tako nespremenljivostjo že ne bi hvalili in si je ne želimo. Mi se še v času, ki ga sami doživljamo, tako spreminjamo, da komaj sproti za silo doživljamo svoje spremembe.

Ali ti veš, prot-jasnemu-nebu-kipeči velikan, da pod tvojimi nogami ne kipi samo Sava? Ali kaj opaziš, da tudi čas kipi? Pa ne sam od sebe! Da mi kipimo? Pa ne od tvojega neba!

Si ti, ljubi moj, opazil, da smo te spod jasnega neba sneli in te vpeli v svoj prvi in pravi grb? Prosim lepo: državni grb!

Si ti opazil, veliki naš, da smo tačas, ko tebe majčkeno malo ščegeta erozija, mi zaplesali ples, ki se mu reče revolucija (resda s triglavankami na glavah, toda na svojih nogah in ne na oblakih kateregakoli neba, tudi tvojega ne!)?

Ali ti kaj veš, vsevišnji naš, kaj je revolucija? Praviš, ti si stoičen, visok vzvišen, nepremakljiv. A vraga!

Preklicano si se, ljubi moj, uskočil od časov svoje poganske božanske funkcije! Presneto si ukrotil svoje skrivnostne sile odtlej, ko si prvikrat dovolil spoštljivemu slovenskemu gozdarju, da je prikresal nate! Ne bom te jezil s tem, kako si postal čisto navadna gora z nadelanimi, oblizanimi potmi...

Že res: znaš se razjeziti na koga — s pomočjo vseh zvestih naravnih sil — kresniti po grbi ali po buči. Kaj misliš da mi, ta mali narod-je-zmeraj-stal pod teboj-ne znamo koga kresniti buči? Kam pa gledaš, če tega nisi opazil!?

Imaš prav: ti imaš slejkoprej dvatisočosemtoštiriinšestdeset argumentov svoje veličine v rokah. Toda izmerili smo ti jih mi. In da boš vedel: prav blizu čez mejo na tej višini skorajda še krave pasejo in se od tam šele v gore odpravljajo.

Res, res: tako lepe pa tiste gore niso. Ne tako vznesenih, ponosnih oblik. Toda priznaj: ve gore se same med seboj o tem ne bi mogle ne skregati ne sporazumeti. Nas si potreboval za to, da to vemo, da to čutimo, da se po tem ravnamo. In tu se ne moreš prav nič pritoževati čez nas. Navsezadnje, kaj te nismo vtaknili v grb? Se ne prsiš tam v objemu žitnih klasov pod zvezdo,

ej, pod zvezdo, o kakršni se tebi še sanjalo ni vsa ta tvoja tisočletja! Mi smo si jo ukresali, mi smo ti jo nadelali in šele pod njo si pravi Triglav.

Zakaj: Cankar morda ni čisto zares mislil, ko je pisal »zrasla so nebesa pod Triglavom« ... in »tod bodo živeli veseli ljudje«; mi smo pa tega svojega Cankarja vzeli čisto zares.

Ko bi bil jaz nesmrtni Triglav, bi bil rajši ta, ki nam je danes umrl. Ne bi bil nad nami, kot si ti. A kamor se obrnemo, česar se lotimo, bil bi tu, v sleherni naši misli, v naših rokah. Kot kvas. Kot sol. Kot plamen. Kot vest.

No vidiš, veliki moj, saj sem vedel: ti tega ne moreš razumeti. To ni več iz bajke o Zlatorogu.

Pa le meni verjemi, ki te imam rad: Čas je, veliki bog Terglou, da se zaupljivo skloniš v naročje svojih sinov. Tvoja veličina je zdaj v naših rokah. In v našem grbu.

Tvoj zvesti Jože Humer

JUGOSLOVANSKA SMER V AIGUILLE DU MIDI

JANEZ ČREPINŠEK

Iztekajo se topli julijski dnevi. V gorah nad Chamonixom so dobre razmere za plezanje, v kopni skali in v ledu. Jožek in Franček sta preplezala nekaj čudovitih sten. Na ožganih obrazih se jima bere tiho zadovoljstvo zmagovalca.

Jožek se odloči za vrnitev v domovino. Žal nam je za prijateljem. Kličejo ga obveznosti v službi. Zaželimu mu veliko sreče pri avtostopu.

Samo trije smo še ostali iz celjskega odseka.

Zedinimo se za bivač na Col du Midi.

Kasneje izvemo, da smo ujeli zadnjo gondolo, ki je peljala tja gor. Prespimo v starem bivaču, ki je poln snega.

Iz prijetnega spanca nas prebudijo »sosedje«. Oh, saj je že devet dopoldan.

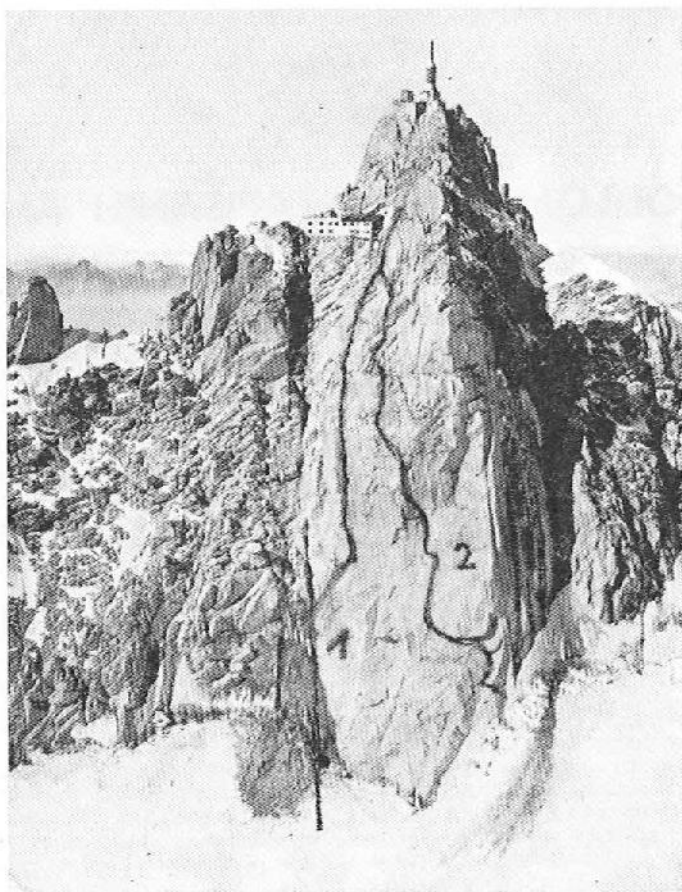
Iz spalne vreče se skobaca Franček, ki ima v mislih načrtano novo smer v Midiju. Pripoveduje o tem s takšnim navdušenjem, da naju ima takoj. Ko obešam nase opremo, Franček že zabija v prečnici. Sonce nas prijazno greje, zato je plezanje še lepše.

Sčasoma se privadam na sivo barvo stene. Plezam kot zadnji v navezi in skrbim, da bo za nami v steni ostalo čim manj železja.

Franček nama je izginil izpred oči, okrog roba in že kliče, naj mu Jože sledi. Na stoljšču je prostora za vse trl. Brez večjih težav plezam rahlo v levo čez nekakšen prag, ki ga namaka voda.

Alg. du Midi

1 — Rebuffatova smer
(Rebuffat-Contamine)
2 — Smer Knez —
Zupanc — Črepinšek,
vsi AO Celje

Sedim na ozki polici in občudujem prelepi gorski svet okoli M. Blanca. Vodniki s klienti se vračajo z vrha; prav gotovo so srečni, saj se jim je izpolnila želja. Jože visi v lestvici in nekaj robanti zaradi vode, ki teče po zajedu in seveda išče svojo pot skozi njegov rokav. To čaka tudi mene, za povrh pa bom moral izbijati kline. Visoko nad menoj prepeva Franček. Ta je pa res veseljak. Vmes mi prigovarja, naj pohitim s plezanjem; če kak klin ostane v steni, prava reč. Plezam proti navpični zajedu. Rahlo me zazebe v prste, kajti nebo nad nami se je pooblačilo. Granit postaja moker, zdi se tako tuj. Bingljam v lestvicah, izbijam kline in se jezim na Frančka, ki jih je tako neusmiljeno zabijal. Pa tudi tega je kmalu konec. Zavarujem se in pogledam navzgor po nekakšnem žlebu, v katerem, upam, ne bomo imeli prevelikih težav. Franček pravi, da bomo kmalu na robu stene. Plezamo v vpadnici Rebuffatove izstopne variante. Prijatelja sta našla nekaj karabinov in pomožnih vrvic v snegu na dnu žleba. Sam sem imel manj sreče, le ostanki razbitega fotoaparata so mi prišli pred oči. Nato Franček izpleza iz žleba in mojstrsko preči levo pod poč. Malce si jo ogleda in že pokliče Jožeta. — Desno nad seboj zagledam dva plezalca v Rebuffatovem izstopu. Pred nami je, upamo, še zadnji težji raztečaj: Ozka navpična poč, v katero lahko porineš le eno nogo in roko. Opazujem Frančka, kako se z lahkoto meter za metrom pomika navzgor. Še nekaj metrov po poč, nakar prestopi v levo in izgine za rob. Glasno vriskanje napove, da je zunaj. Nič več nas ne bo morila negotovost, ali bomo lahko splezali novo smer ali se bomo morali obrniti. Ko potem preklinjam nahrbtnik v navpični poč, si Jože in Franček zapojeta. Lahko njima! Ura je pet popoldan. Zasopel se usedem poleg prijateljev, spreleti me nedopovedljivi občutek sreče. Pod nami je stena, trd nasprotnik. Še bomo plezali, ne moremo živeti brez te božanske sreče, ko stopiš iz stene na vrh. Smer smo krstili za Črno ploščo. Čas plezanja 7 ur, ocena IV, V, A₁. Plezali: Franc Knez, Jože Zupanc in Janez Črepinšek 28. 7. 1977. Smer poteka levo od Mazeuadove smeri, gornjih 20 metrov poteka po Rebuffatovi smeri.

ODLOMKI IZ NEZAPISANIH ANALOV

DR. MIRKO KAJZELJ

Patina razdobja več generacij je prekrila snovanje in delo Turistovskega kluba Skala, ki je deloval med obema vojnoma. Že dolga doba sama pogrezne preteklost v pozabo, toliko bolj pa so skalaška leta odmaknjena od sedanjosti zaradi zadnje vojne, ki je s svojimi strahotami in okupatorjevimi zločini zasekala globok prepad med preteklostjo in današnjo dobo.

Veliko skalašev je padlo v borbi proti okupatorju, bodisi kot borci bodisi kot talci. Veliko jih je v teh zadnjih letih umrlo. Vendar nas je do danes ostalo še nekaj, ki smo bili ustanovitelji Skale ali pa smo h klubu pristopili nekaj let kasneje.

Morda ne bo nezanemljivo za današnje mlado planinsko generacijo prečitati nekaj vrstic o pionirskem delu Skale na mnogih alpinističnih področjih, saj lahko imenujemo skalaška leta klasično dobo slovenskega alpinizma. Seveda ne smemo pri presoji dosežkov gledati z današnjimi kriteriji. Upoštevati moramo, da je Skala delovala pred 50 leti, ko so bili pripomočki in sredstva skrajno primitivni, denarja je bilo prav malo, na razpolago, dostikrat pa nič, pa tudi javnost je bila takrat konservativno usmerjena. Zato lahko štejemo skalaše za avantgardo sodobnega slovenskega alpinizma.

Tudi prva svetovna vojna je bila izrazit mejnik v svetovnem dogajanju in politiki. Ostro je ločila staro od novega.

Slovenci smo dobili svojo jugoslovansko državo v združbi s Srbi, Hrvati in Makedonci. Politično in kulturno smo zaživeli in svobodno zadihali.

Na alpinističnem področju imamo Slovenci do prve svetovne vojne malo pokazati. Le posamezniki ali majhne skupnice so se izkazali kot alpinisti. Valentin Stančič, ki je služboval kot duhovnik na Primorskem in je hodil po gorah večinoma sam, je v začetku prejšnjega stoletja oblezel vse primorske gore, veliko vrhov v Julijskih in avstrijskih Alpah. Povzpel se je na Triglav in kot prvi alpinist na Grossglockner l. 1800. To je bil za tiste čase edinstven alpinističen podvig.

Veliki ozebnik nad Jalovčevim kuloarjem

Foto Miro Kajzelj

Dr. Henrik Tuma je že v 80-letih obiskoval primorske gore, v naslednjih letih je prehodil in preplezal veliko vrhov v Julijskih in avstrijskih Alpah, v vzhodnih Dolomitih. Med drugim je kot prvi slovenski alpinist preplezal Triglavsko severno steno (leta 1910, Tumova smer), nadalje severno steno Škrlatice, skozi Okno na Prisojnik, Loško steno. Kot prvi alpinist pri nas je delal tudi zimske vzpone na naše gore.

Par let pred prvo vojno se je zbrala skupina slovenskih planincev v krožek, ki so ga imenovali »Drena«. Drenovci so preplezali veliko sten v Kamniških pa tudi v Julijskih Alpah, med drugimi Triglavsko severno steno (1911. leta »Slovenska smer«, ki v glavnem sledi Tumovi smeri). Bill so prvi Slovenci v Triglavski steni brez vodnika. Tuma jo je preplezal z Jožem Komacem. Drenovci so prvi pri nas začeli z alpskim smučanjem in alpsko fotografijo. Člani Drena so bili Bogomil Brinšek, Josip in Pavel Kunaver, Ivan Tavčar, prof. Josip Cerk, Rudolf Badiura, Ivan Mihler, Ivan Kovač, Janko Petrič in še nekaj drugih. Fotografi so bili Brinšek, Josip Kunaver, Ivan Tavčar.

Drenovci so pri nas tudi prvi začeli s sistematičnim raziskovanjem podzemskih jam. Pri drugih evropskih narodih, zlasti Angležih, Nemcih, Avstrijcih, Italijanih in Švicarjih, se je alpinizem do prve vojne razvil že do zelo visoke stopnje. Športna alpinistika s plezalstvom, alpskim smučanjem, planinska literatura in fotografija, alpski filmi, vse to je doseglo že visoko raven. Tuji alpinisti so uspešno plezali tudi v stenah našega alpskega področja. Trije avstrijski plezalci iz Gradca (dr. König, Reinl, Domenig) so prvi preplezali severno Triglavsko steno (Nemška smer) l. 1906. Češki alpinisti so ustanovili v okviru Slovenskega planinskega društva svojo »Češko podružnico« in zgradili Češko kočo na Ravneh (nad Jezerskim), Koritniško kočo pod Mangartom. Preplezali so veliko sten v Kamniških in Julijskih Alpah, zlasti v Martuljku. Razvili so tudi svojo alpinistično literaturo: Alpski vestnik, vodnike za Savinjske in Julijske Alpe. Najvidnejši češki alpinisti so bili: prof. Choudounsky, dr. B. Franta, Jiří Čermak, dr. V. Dvorsky, Karel Hlava, dr. Prachensky in dr. Ružička. Ustanovili so tudi akademski krožek.

V Julijske Alpe se je zagledal znani tržaški alpinist dr. Julius Kugy in preplezal veliko sten v Vzhodnih in Zahodnih Julijskih. Delal je vzpone tudi v zimskem času. Na njegovih turah so ga spremljali slovenski vodniki, zlasti Trentarja Andrej in Jože Komac, Ojcinger iz Ovčje vasi. Dr. Kugy je bil nemško vzgojen in se je štel za Nemca. Rod je bil seveda slovenski. Ni bil šovinist, temveč nacionalno zelo tolerant. Rad je hodil z našimi vodniki in toplo opisoval njihove vrline.

Kamniške Alpe je pred vojno obhodil in preplezal veliko njihovih sten prof. Johannes Frischau iz Gradca.

Našim ljudem in Slovenskemu planinskemu društvu je pomagal s strokovnimi nasveti pri nadelavi potov in graditvi domov. Boril se je proti našemu šovinizmu in za naše pravice na naših tleh. Zaradi tega je bil pri nemškem planinskem društvu (D. u. ö. Alpenverein) slabo zapisan. Kugy in Frischauf sta bila naklonjena našemu ljudstvu, delala sta z našimi ljudmi, hvalila v svojih spisih njihovo poštenost in marljivost. Kugy je spisal več knjig o Julijskih Alpah, ki so pravi biseri alpinistične literature, doživele so veliko naklad in še vedno se tiskajo nove izdaje. Čita jih svetovni alpinistični svet. Večina jih je bilo prevedenih tudi v slovenščino. Fotografске priloge za te knjige so večinoma prispevali naši znani planinski fotografi. Kugy je v svojih alpinističnih vzponih predaval v veliko evropskih državah. Tudi v Ljubljani, Mariboru in Celju je predaval v okviru Skale.

Oba ta dva alpinista, čeprav tuje narodnosti, ne moremo šteti za tujca, saj sta se prilagodila našemu hribovskemu življu.

Naša generacija, ki je doraščala med prvo vojno in v prvih povojnih letih, je nasledovala evropsko alpinistično dejavnost, še zlasti pa plezalsko dejavnost v naših gorah. Mladostni zagon in narodna zavest teh mladih ljudi sta terjala, da pohitijo in sami zaplezajo v skalovje naših sten in pokažejo, da imamo tudi Slovenci svoje plezalece in alpiniste, ki nekaj zmorejo. Zaželeli so si ustanoviti svojo organizacijo, kateri edini smoter naj bi bil alpinistično delovanje. L. 1921 je peščica mladih ljudi, sestavljena največ iz dijakov, študentov in trgovskih pomočnikov, ustanovila Turistovski klub Skala.

Ustanovitelji so bili: Stane Predalič, Vlado Kajzelj, France Rus, Anica Predalič, Maks Cimperman, Pavle Lovrenčič, Jože Tomc, Stane Tominec, Saša Kovač, Bine Umnik, Karleto Tauzher, mehanik Perdan, Majda Perdanova.

Kmalu po ustanovitvi so vstopili v klub prof. Janko Ravnik, Milica Ravnik, Janez Rožman, Vladimir Pardubsky, Tone Škrajnar, Jancz Kveder, Albin Torelli, prof. Tone Ravnik, Zane Košca, Sandi Wisiak, Marjan Breclj, Marjan Lipovšek, Stane Hudnik, Danilo Martelanc, Tone Guerra, Gustav Ogrin, Milan in Stane Šporn, Herbert Drofenik, Milan Kham, Edi in Adi Kržan, Cene Marinko, Boris Režek, Vinko Modec, Evgen Lovšin, Slavko Prevec, Nenka Rebek, Franjo Vilhar, Mica Planinšek, Erna Fettich, Divica Medica, Božo Adlešič, Pavla Jesihova, Stanko Aleksič, Milan Biber, Leopold Biško, Ivan Bitenc, Ivan Bizjak, Dana Blatnik, Joža Čebular, Oskar Dolkin, Janez Dogan, dr. Rafael Dolinšek, Cvetko Kombač, Josip Gorec, Anton Hanzlovski, Bogdan Jordan, ing. Lado Kham, Jože Kobilica, ing. Janez Marinko, Jože Marinko, dr. Ivo Pirc, dr. Bogdan Breclj, Egon Planinšek, dr. Miroslav Pleterski, France in Dana Resnik, ing. Anđelko Sieber, Janko in Marija Škerlep, Vladimir Škerlak, Roza Šporn, dr. Josip Tominšek, Anka Tuma, ing. Matija Žumer, Vinko Zor in drugi.

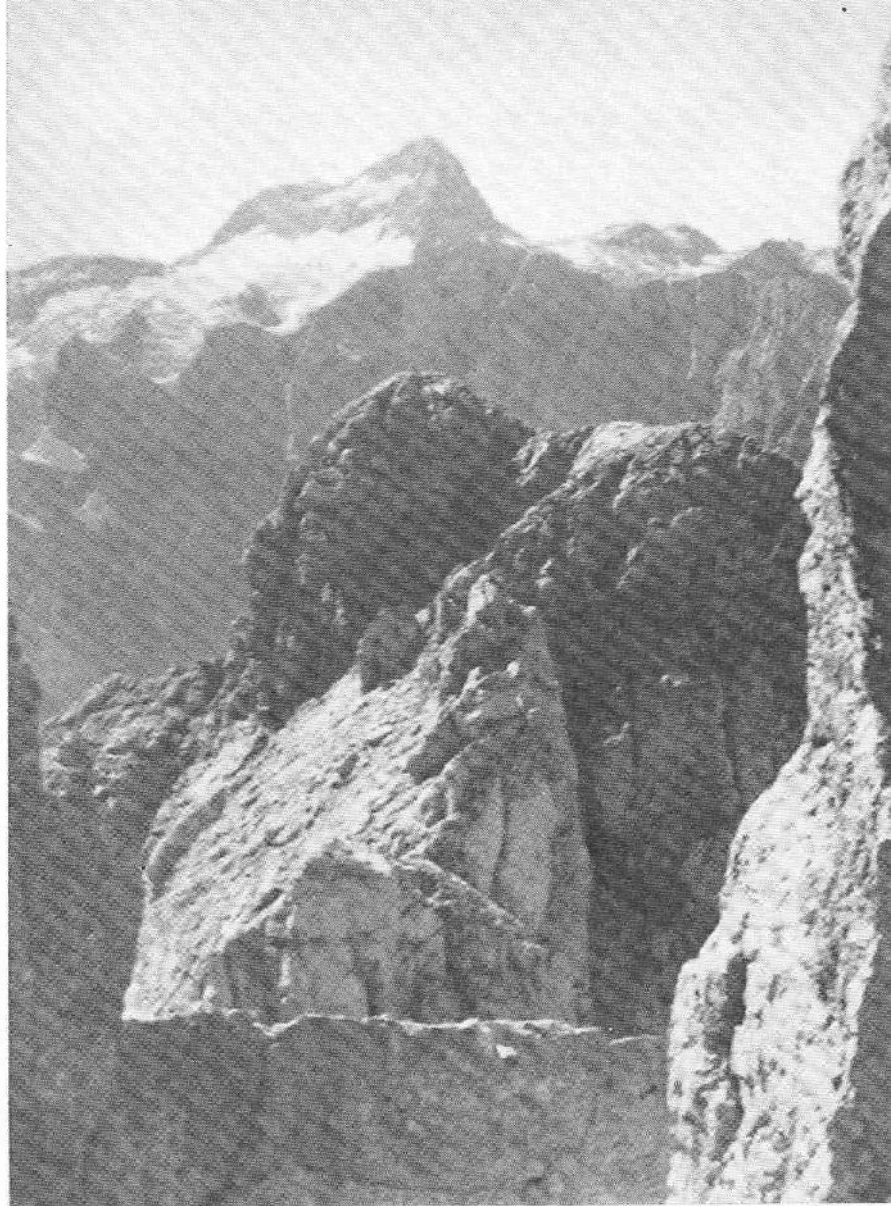
Za predsednika je bil izvoljen študent prava Stane Tominec, naslednje leto pa znani glasbenik in fotoamater prof. Janko Ravnik, ki je dolga leta ostal predsednik kluba. Ko je prof. Ravnik odstopil od predsedniškega mesta, je bil izvoljen za predsednika Mirko Kajzelj, naslednje leto pa, zaradi njegove študijske odsotnosti, Franjo Vilhar, ki je na tem mestu ostal več let. Vilharju je sledil ing. Matija Žumer. Tajnik kluba je bil prva leta Albin Torelli, kasneje pa dolga leta Milan Kham.

Skalaši so se res zagrizli v skale naših vršacev. Vsako nedeljo so izkoristili za svoje podvige, pa tudi ves svoj dopust in počitnice. Poletl so plezali v stenah in grebenih, pozimi pa smučali po gorskem svetu in se tudi vzpenjali na vrhove.

Za vstop v Skalo je bila potrebna alpinistična kvalifikacija, bodisi da si bil plezalec bodisi alpski smučar ali oboje. Za nove člane je bila predpisana 6-mesečna poskusna doba. Obvezno je bilo izpolnjevanje turnih kontrolnih pol, v katere so člani vpisovali vse svoje plezalne ture in druge pomembne alpinistične podvige. Zaradi teh pogojev je število članov le polagoma naraščalo. Klubu niti ni bilo na tem, da bi si pridobil veliko število članstva zgolj zaradi dohodka iz članarine. Skalaši so rajši imeli ožji, zato pa alpinistično kakovitejši krog članstva. V začetku je štel klub komaj kakih 30 članov, kasneje, z leti, je število naraslo na 100 do 150. Prof. Ravnik je ustanovil fotoamaterski odsek, ki je takoj v začetku pokazal veliko delavnost. V klubskem prostoru so kmalu opremili laboratorij, kjer so razvijali negative, kopirali, izdelovali povečave, razglednice, diapozitive. Znani fotoamaterji so bili poleg Ravnika, Janko Škerlep, Egon Planinšek, Dana Kuraltova, Mirko Kajzelj.

V okviru Skale so ustanovili člani še smučarski odsek. Stebra tega odseka sta bila Ante Gnidovec in Stane Predalič. Odsek je organiziral veliko smučarskih tekem v teku, med drugimi tok na 50 km na Bledu, vsakoletni triglavski smuk s Kredarice v Krmo, družabno smučarsko tekmo »Lov na lisico«, smučarske tečaje, skupne smučarske izlete. Ko se je leta 1922 ustanovila zimsko-športna zveza, je Skala postopoma prepustila organizacijo športnih tekmovanj zvezi, klub sam pa se je omejil na alpsko smučanje. Klub Skala je imel tudi svoj markacijski odsek, ki je zaznamoval veliko naših planinskih potov. Na njegovo pobudo in v sporazumu z znanim markacistom Slovenskega planinskega društva Alojzom Knafelcem je bila uvedena nova markacija: okrogel temno

Triglav
in Spodnji rokav
z Rokavskega
grebena
Foto
dr. Mirko Kajzelj

rdeč kolobar z belim jedrom. To znamenje je še danes v veljavi in se z njim označujejo naša planinska pota.

Na pobudo prof. Ravnika se je za Gorenjsko področje ustanovila leta 1922 podružnica Skale s sedežem v Bohinjski Bistrici. Za načelnika je bil izvoljen ing. Cvetko Božič. Podružnica si je postavila za cilj predvsem zimske športe, smučanje in sankanje. Začela je z gradnjo sankališča nad Bohinjsko Bistrico. Že leta 1923 pa se je ta podružnica razšla, njena dejavnost se je prenesla na Jesenice. 16. decembra 1923 se je na pobudo Albina Čopa ustanovila Jeseniška podružnica TK Skala, okrog katere se je zbral krog odličnih jeseniških plezalcev. Prvi predsednik je bil Janko Žerovnik, med odborniki je bil tudi Joža Čop. Leta 1924 je bil izvoljen za predsednika Franc Kosmač. Člani so bili še Joža Čebulj, Boris Šega, Stane Kočar, Matevž Frelih, Albin Čop, Drago Korenini, Bogo Homovec, Anton Frelih, Andrej Morc, Edo Šrems, Jancz Brojan, Rudolf Ogrin, Tone Berlot, Miha Potočnik, Uroš Župančič in drugi. Kot predsedniki so se vrstili Jaka Čop, Miha Čop, Ferdo Hudina, Ivo Koželj, Miha Potočnik, Drago Korenini.

V okviru jeseniške podružnice Skale so bili ustanovljeni plezalni, sankski, smučarski, foto-odsek. V programu je bilo zaznamovanje gorskih potov. Znani plezalci jeseniške

Skale so bili Joža Čop, dr. Miha Potočnik, dr. Stanko Tominšek, Matevž Frelih, Uroš Župančič, Drago Korenini, Andrej More, Janez Brojan, Maks Medja, Boris Šega, Pero Vovk, Miha Arih, Tone Dovjak, Ciril Praček, Janez Krušič, Maks Dimnik, Stane Koblar. V Jeseniški Skali je bilo veliko alpskih smučarjev, tudi tekmovalcev v alpskem smučanju, bili so več let prvaki v alpskih disciplinah: Ciril Praček, Stanko Koblar, Hubert Heim, Erika Heim in drugi. Znaní fotoamaterji so bili Slavko Smolej, Franc Torkar, Matevž Mikelj, Drago Korenini, Alojz Tratnik, Jože Truhlar.

Jeseniška Skala je leta 1926 prva organizirala gorsko reševalno službo, ki jo je dolga leta vodil znani plezalec Joža Čop. Bila je najbolje organizirana reševalna ekipa v Sloveniji, vedno pripravljena priskočiti na pomoč plezalcu, ki je zašel v stisko ali se ponesrečil. Sestavljali so jo izkušeni in požrtvovalni plezalci.

Jeseniški skalaši so preuredili pastirsko bajto na Rožci za prenočevanje in bivanje svojih smučarjev, pa tudi za letno zavetišče. Kmalu potem so postavili zraven to bajto samostojno kočo. Jeseniška Skala je zgradila leta 1936 še bivač št. 1 v Veliki Dnini pod martuljško Ponco in bivač št. 2 na Jezeru na Gruntu (leta 1938, pod Rokavi). Na vrhu Skrlatice so postavili spomenik žrtvam gora. Delo za izgradnjo teh stavb, zlasti pa nošnje gradbenega materiala do gradbišč, so odpravili Jeseniški skalaši sami udarniško.

Leta 1936 je Jeseniška Skala organizirala prvo odpravo na Matterhorn in v Dauphiné (La Meije).

Leta 1931 je bila ustanovljena Savinjska podružnica Skale v Lučah. Njeno glavno področje so bile Savinjske Alpe. Za predsednika je bil izvoljen ing. Alojz Žumer.

Poleti 1921. leta sta plezala Karleto Tauzher in Vlado Kajzelj, oba šestnajstletna gimnazijca, severno steno Turske gore. Tauzher je v zgornjem delu stene strmoglavlil in se ubil. To je bila prva smrtna žrtev med skalaši.

Leta 1922 je vstopil v Skalo Klement Jug iz Solkana pri Gorici. Študiral je psihologijo pri prof. Webbru na ljubljanski univerzi. Bil je zaveden Slovenec in ga je peklo, da je bil velik del Slovenije, tudi njegova ožja domovina, v tuji fašistični državi in da so bili njegovi rojaki izpostavljeni političnemu preganjanju.

Jug je imel izredno močno voljo in sugestivni vpliv na svojo okolico, znal je pritegniti plezalce Skale in jih združiti v trdno plezalsko družino. Preplezal je veliko sten in grebenov v Julijskih in Kamniških Alpah. Plezal je v družbi soplezalcev Vlada Kajzelja,

Na vrhu Jalovca, 27. 1. 1927

Foto dr. Mirko Kajzelj

Skupina Škrlatice in Razor z Jalovca

Foto dr. Mirko Kajzelj

Alojza Volkarja, Albina Torellija, Janeza Rožmana, Janeza Kvedra in drugih. S Kajzeljem in Volkarjem je leta 1923 preplezal novo varianto v nemški smeri Triglavsko severno steno. Leta 1924 pa je plezal največ sam.

Jug si je med turo sproti zapisoval podatke o plezanju, o smeri, težavah, zgradbi stene, o zaprekah, o tovariših in njihovem obnašanju med plezanjem. Tako je o vsaki turi imel avtentične podatke. Svoje ture je opisoval v Planinskem Vestniku. Njegovi opisi so stvarni, zelo kritični, barviti, včasih kar dramatični. 11. avgusta 1924 je hotel sam preplezati Triglavsko steno v zahodnem delu, pri tem se je smrtno ponesrečil.

Med skalaši plezalci je bil Jug vodilna osebnost, psihično in tehnično. S svojo osebnostjo, vplivom in dejavnostjo je uvedel v našo alpinistiko načrtnost in sistem.

Tauzherjeva, zlasti pa Jugova smrt sta deprimirali skalaše, posebno še Jugov plezalni krog. Javno mnenje je ostro obsojalo tvegano plezanje v stenah. Skalaši pa se vendar niso dali ugnati. Sklenili so, da bodo še naprej plezali, pri tem izpopolnili svojo tehniko, zanesljiveje varovali soplezalce z vsemi dosegljivimi pripomočki in s tem zmanjšali tveganje pri plezanju. Dosegali so velike uspehe, preplezali so steno za steno. Plezalci Skale so ustanovili svoj plezalni odsek, pristopali so novi člani, novi plezalci. Naj imenujem nekatere: Edo Deržaj, Milan Gostiša, Vinko Modec, Boris Režek, Slavko Prevec, Tone Guerra, Herbet Drogenik, Aleksander Wisiak, Danilo Martelanc, Jože Lipovec, Milan Kham, Mirko Kajzelj. Med plezalci je bilo tudi več žena: Mira Marko-Debelakova, Pavla Jesihova, Nevina Rebekova, Pina Majcenova in še nekaj drugih. Nevina Rebekova je v družbi s Slavkom Prevcom in Stancom Hudnikom leta 1924 kot prva ženska preplezala severno Triglavsko steno po Slovenski smeri. Pavla Jesih, Pina Majcen, Divica Medica so leta 1925 v družbi skalašev prav tako preplezale Slovensko smer Triglavsko steno. Med plezalkami sta se posebno odlikovali Jesihova in Debelakova, ki sta s svojimi soplezalci preplezali naše najtežje stene. Za takrat je bila žena v plezalstvu edinstven pojav, tudi v mednarodnem merilu. Vrhunski plezalni vzponi so bili takrat severna stena Špika (Marko-Debelakova, dr. Stane Tominšek leta 1926), osrednji steber severne stene Špika (Pavla Jesihova, Jože Lipovec leta 1931), Gorenjska in Skalaška smer v Triglavski steni (Joža Čop, Miha Potočnik, dr. Stanko Tominšek leta 1928, Pavla Jesihova, Milan Gostiša leta 1929), severozahodna stena Ojstrice (Boris Režek, Vinko Modec leta 1929), severna stena Štajerske Rinke v Kamniških Alpah (Boris Režek, Vinko Modec leta 1931).

Skalaši so pri plezanju sprva uporabljali le primitivna tehnična sredstva, to so bile konopljene vrvi, deloma pletene, deloma vite, dolge 20—25 m in plezalnike, dostikrat

Filmska ekipa
na vrhu Triglava.
Od leve: Drofenik,
Kajzelj, Juš Kozak,
Čop, Ravnik
Foto Janko Ravnik

sešlste doma iz starih krp ali kupljene s konopljenimi podplati (kasneje filc). Jug je uvedel varovanje z jeklenimi klini in vponkami. Seveda so bili klini primitivni, dostikrat lastne izdelave (Joža Čop jih je sam koval v Železarni), vendar — držali so.

V okviru plezalnega odseka Skale se je osnovala tudi reševalna ekspedicija. V odseku smo delali načrte za nove plezalne vzpone, zbirali popise vseh vzponov, tudi neskalašev in inozemcev, jih urejali in določali težavnostne stopnje (I—VI), zbirali fotografije naših sten, vrisavali vanje smeri, dopisovali s tujimi alpinisti o njihovih vzponih in novih smereh v naših stenah. Odsek se je ukvarjal tudi z zimskimi vzponi na naše gore, naši člani so se povzpeli na veliko naših vrhov v zimskih mesecih.

Perspektivni načrt plezalnega odseka je bil izdaja slovenskega plezalnega vodnika za Vzhodne Julijske in Kamniške Alpe. Izvedba tega načrta je bila še daleč in celo iluzorična, ker je klub imel ob majhnem številu članov na razpolago le zelo skromna denarna sredstva. Drugih denarnih virov, razen članarine ni bilo. Tiskanje vodnika bi stalo za naše razmere veliko denarja. Vendar nismo odnehali. Zbirali in pripravljali smo vse potrebno, popise vzponov, zgodovinske podatke o prvih vzponih na naše gore, izgotavljali fotopovečave in perorisbe naših sten, orientacijske zemljevide našega alpskega področja

in vse drugo. Med drugim je bilo treba dobiti veliko fotografij naših sten v kolikor mogoče dobri sončni osvetljavi, kar je za severne stene zelo težavno. Teh nam je močno manjkalo. Študentje smo imeli v letnih počitnicah veliko časa, zato pa malo denarja. Vendar sem v teh letih, deloma sam, deloma v družbi s Herbertom Drofenikom napravil veliko tur prav zaradi fotografiranja preplezanih sten. Mimogrede sva opravila še kako plezalno turo. Takrat sem imel Voigtländerjevo »Berghell« kamero na plošče, format 9×12 . Seveda je bil to velik in težak aparat, čeprav z odlično optiko, ki je zelo obremenjeval moj oprtnik zlasti pri plezanju. Tudi menjava foto plošč v kasetah je bil kompliciran postopek, ker sem imel s seboj le 6 kaset s ploščami za 6 posnetkov. Plošče sem menjaval navadno zvečer na skupnem ležišču pod odejo, Drofenik je bil pa na straži, da me ni kdo presenetil s svečo ali žepno baterijo. Veliko pohodov je bilo treba, da smo zbrali posnetke večine sten. Spomnim se, da Boris Režek nikakor ni mogel dobiti primerne fotografije severozahodne stene Ojstrice, ki sta jo preplezala z Vinkom Modcem. Prosil me je, naj mu preskrbim primeren posnetek. Stena se iz doline ne da fotografirati, vsaj od blizu ne, ker je podnožje grčevnato in gosto pogozdeno. Za posnetek iz daljave bi bil pa potreben teleobjektiv, ki ga pa nisem imel. Sklenil sem, da slikam steno s pobočja Grofičke, torej na pol v profilu. Lepega jutra sredi septembra sem pristopil iz Logarske doline na Grofičko in sestopil po zahodnem pobočju proti Ojstrici, da sem imel pred seboj njeno steno. Letni čas ni bil primeren, ker zalde sonce v tem času prej, preden obsije vso steno. Vendar je stena vključ temu zaradi sončnega dne in zaradi refleksne svetlobe prav plastično pokazala svojo razčlenjenost. Napravil sem posnetek, s katerim je bil Režek zadovoljen.

V teh letih sva z Drofenikom preplezala veliko sten in grebenov v Julijskih, posebno v Martuljkovi skupini. Martuljek je zame najlepša skupina v naših Alpah ne samo zaradi slikovitih strmih oblik vrhov, ki spominjajo na Dolomite, ampak še posebno zaradi svoje odmaknjenosti in nedotaknjenosti. V martuljskih grapah in robah ne najdeš nadelane poti, kvečjemu naletiš na grušču in drnu na stezico, po katerih hodijo gamsl. Iz doline peljejo do košenic in planin dobri kolovozi, više gori pa zaslediš le lovške steze. Nad gozdno mejo ležita dve visokogorski knici Za Akom in Pod Srcem. Do Za Aka pelje sedaj že dobra, zaznamovana steza (edina izjema). Krnici sta v spodnjem delu še obrasli z grmičevjem in borovci, v zgornjem delu pa kažeta skalnata rebra in gruščaste grape s skoki, po katerih derejo spomladi hudourniki. Širna melišča iztezajo svoje gruščaste jezike proti raztrganim strmim pečem.

Zgornje dele melišč pokriva sneg, ki nikdar ne skopni, saj ga zaradi osojne lege ne dosegajo sončni žarki. Amfiteatralno oklepajo knici martuljski vrhovi od Kukove špice preko Škrnatarice, Široke peči, Oltarja, Ponc, Šplka do Frdamanih polc in Riglice. To je pravi eldorado za plezalca. Poleg plezalskega doživetja omogoča tudi sproščen oddih v nedotaknjeni, divji prirodi. Pogled iz Za Aka ali Pod Srca na vrhove je edinstven. Vredno se je povzpeti že samo do sem in uživati ta razgled in gorsko samoto. Ne bi zamenjal naš Martuljek za vse Dolomite, kjer pripelje že do vznožja vsakega vrha

asfaltirana cesta, skoraj pod vsako steno stoji hotel, od prelazov in hotelov so potegnjene na veliko robov žične vrvi, po katerih prevažajo gondole mase turistov. Nehote me ta pogled spominja na cirkuško scenerijo. — Prav je zato, da je Martuljek proglašen za nacionalni park, kjer še lahko doživljamo prvobitno gorsko prirodo.

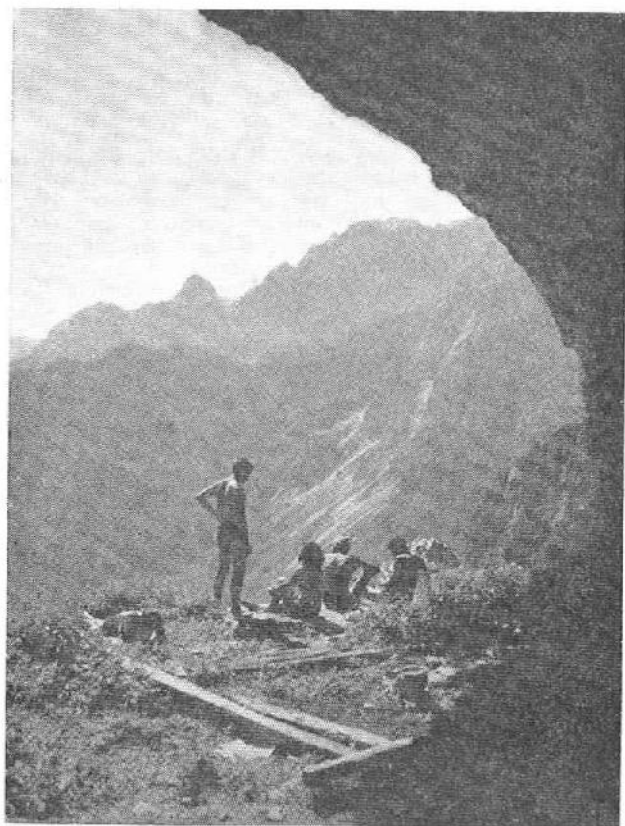
Spominjam se pokojnega prof. Plečnika. Pri njem sem delal izpit iz anatomije. Sredi izpita me je pogledal in vprašal, če sem jaz napisal v Planinskem Vestniku članek o turi v Martuljku (šlo je za popis grebenskega prečenja Rokavov). Ko sem mu pritrdil, je dejal: »Da, Martuljk je res lep, eden najlepših gorskih kotov pri nas.« Govorila sva še par besed o Martuljku, nakar se je izpit nadaljeval.

Prve vzpone na martuljske vrhove s severa so napravili češki alpinisti (Čermak, Dvorsky, Franta, Hlava) v desetletju pred prvo svetovno vojno. Težje stene teh vrhov (široka peč, špik, Frdamane police) pa so preplezali naši alpinisti največ skalaši, med obema vojnoma. Z Drogenikom sva preplezala dva grebena na Kukovo špico, severno steno Škrnatarice, Dovški križ, Oltar, Rokave, Veliko Ponco iz Martuljka. V prelepem spomlnu mi je tura od Oltarja po celem rokavskem grebenu do spodnjega Rokava. Plezala sva v lepih avgustovih dneh leta 1928. Iz Za Aka sva plezala na Oltar, po grebenu na visoki Rokav in se spustila v Škrbino proti srednjemu Rokavu, kjer sva bivakirala. Na Rokavu sva našla steklenico s podpisom Roessela (1913), čeških plezalcev in dr. Juga. Naslednjega dne sva splezala na srednji Rokav, čez več vršičev zelo razdrapanega in krušljivega rokavskega grebena do Spodnjega Rokava in sestopila v Vrata. Ves čas sva plezala po grebenih; bilo je lepo, sončno, pozno poletno vreme. Imela sva čudovit razgled na vso rajdo martuljskih vrhov, na Škrlatico v neposredni sosesčini, od Juga naju je čez dolino Vrat pozdravljal Triglav z vazali Rjavino, Debelo pečjo, Cmirom. Proti severu in vzhodu sva občudovala Karavanke, za njimi v daljnem čadu vrhove Visokih Tur in Kamniške Alpe. Ko sva stala na Visokem Rokavu, je bil ves ta gorski relief ožarjen v večernem soncu. Bil je res nepopisen pogled in nepozabno doživetje.

Ko sva se spustila drugega dne pozno popoldne na prvo zelenico nad Jezerom na Pragu, sva se zavedela, da je plezanja konec, svoje delo sva opravila. Po dvodnevnem plezanju in slabo prespani noči v mrazu in na trdi skali sva bila močno utrujena. Odložila sva oprtnika in legla v svežo planinsko travo. Lahna sapa je hladila razgaljeno vroče telo, sočna planinska trava je dajala hladno in mehko ležišče. Neznansko ugodje sva občutila.

Pri zajtrku (Franček, Joža Čop)
Foto M. Kajzelj

Sproščena, brez misli, sva strmela v modro nebo, po katerem so plavali beli večerni oblaki...

Z Drofenikom sva v teh letih napravila veliko zimskih vzponov: na Škrlatico, Veliko maruljsko Ponco iz Krnice, Mišelj Vrh, Podrto goro, Rodico, vrh Vogel in druge. Presmučala sva vse Vzhodne Julijske Alpe od Velega polja do Ratitovca in Črne prsti.

Po maturi sva s odpravila v Visoke Ture, ki sva jih prekržarila v enem tednu od Hochalmspitze čez Ankogel, Sonnblick, Pasterzo, Grossglockner do Wiesbachhorna.

Januarja 1927. leta, bila sva še srednješolca — maturanta, sva kovala načrt za zimski vzpon na Jalovec. Tuhtala sva in sestavljala opremo, da bi ne bila pretežka. Lepo in stanovitno zimsko vreme konec meseca je odločilo o najinem načrtu v prid. Neke sobote konec januarja sva se popoldne odpeljala z gorenjcem. Ko sva v Ratečah izstopila, je sonce že zašlo. Jasno nebo in oster mraz sta napovedovala lepo vreme. Bilo je okrog mlaja, zato na mesečino nisva mogla računati. Na Mojstrovki, Travniku in Poncah je žarel še rožnat odsev večerne zarje, Karavanke so bile pa že pogreznjene v temo, njihovi obrisi so se rezali v jasno zimsko nebo. Snega je bilo dobrega pol metra, sam suh pršič. Proti Tamarju je bila napravljena gaz. Navezala sva smuči, zadela najine oprtnike na ramena in pot pod noge. Sneg je bil prhek in lahek, smuči so kar same drsele, seveda dokler je šlo po ravnem. Ko se je začel breg, so morale tudi roke krepkeje pritisniti in potelovaditi s palicami. Prišla sva hitro naprej, ker sva kljub temi pred seboj dobro videla gaz, ki so jo shodili graničarji. V Tamarju je stala takrat samo graničarska karavla, planinskega doma še ni bilo. Graničarji so naju debelo pogledali, kaj iščeva tu v snegu, mrazu in temi. Precej dolgo je trajalo, da sva jih prepričala: imava čisto poštene namene, drugo jutro greva samo na Jalovec, potem pa se vrneva v Tamar. Prosila sva jih za prenočišče, radi so nama ustregli. Karavla je bila prostorna, dobro grajena in topla. Hitro sva zaspala. Zjutraj sem se zgodaj zbudil, bila je še trda noč. Prebudil sem Drofenika. Tiho sva se oblekla. Graničarji so še spali, le nočni stražar se je zunaj v mrazu prestopal in hodil sem ter tja.

(Se nadaljuje)

SPOMIN NA ZIMSKI JALOVEC

JANEZ MARINČIČ

Sredi novembra 1975 sem se vrnil iz Črne gore. Za menoj so bili dnevi in meseci otlivno-sive enoličnosti, s seboj pa sem v spomin in v oči prinesel nepozabne slike Durmitorja, tega majhnega, toda tako prijaznega gorstva. Doživljal sem ga pozimi, ko smo s puškami na ramah vadili smuški tek po sončnih planjavah okoli Žabljaka, doživljal sem ga poleti. Da, plezalni tečaji v okolici Črnega jezera so bili res nekaj svojkega. Dobil sem naziv inštruktorja in se skupno z dečki iz vseh koncev naše domovine ubadal s pravimi konopljenimi vrvmi in z železnimi vponkami. No, to je seveda dalo durmitski prvobitnosti še posebno barvo. Tisti dnevi so se mi zelo, zelo vtisnili v spomin. Toda Slovenija je ena sama. Čim sem prišel v Ljubljano, me je še isti dan potegnilo naravnost na Vršič. Po dolgih mesecih sem zopet zagledal same znane in vesele obraze iz našega odseka. Kako sem bil srečen!

Pretekli so dobri trije tedni in zima se je zaganjala. S tem pa je naraščala tudi temperatura mojega poželjenja po plezanju. Dobrih petnajst mesecev nisem bil v pravi steni, s svojim vplezavanjem pa nikoli nisem imel problemov. Mik zimskega vzpona je bil močnejši od vsega drugega. Preizkusiti se moram v kaki zasneženi steni.

Prigoda se prične v (kajpada megleni) Ljubljani. Stojim pred vremensko hišico na Miklošičevi cesti in modro preučujem tisto karto z instrumenti v njej. Situacija za steklom je sijajna, grize pa me, da nimam soplecza. Makalujevce se ne da nikamor, slavilo jesenski uspeh v Himalaji. Zoran si doma celi posledice vzpona na osemtisočak. Bo še kdaj plezal?

Slabe volje se obrnem. Toda za seboj zagledam znan obraz. Žumerjev Jože je, znanec iz akademskega alpinističnega odseka.

»No, bo ali ne bo?«

»O, živijo, stari!« ga pozdravim. »Pa te ja ne zanima vreme. Greš smučat, zato oprežuješ za vremenom?«

»Ne bi rekel, da grem smučat. Imaš kaj pojma, kakšne so razmere?« vrže svoje karte na dan.

V hipu ugotoviva, da sva na istem: Šla bova!

Zasvetijo se mi oči: »Naši matičarji, lojl, se ne zmigajo nikamor, tvoji akademci niso nič boljši. Greva skupaj!«

Jože je seveda takoj za stvar: »Pojutrišnjem se začne zima, morava nekam vstopiti, greva na pivo, 'plan du diable' za plezarijo je treba preštudirati, kot se spodobi.«

Ozka gaz shojenega snega se zopet izgubi v zeleno belo tihoto smrekovih host. Jože hodi nekje pred mano, to mi govore sveži sledovi njeg. vih čevljev, sicer pa sem sam s svojim precej čez dvajset kg težkim nahrbtnikom. Komaj čakam, da zagledam za kakšnim ovinkom koč. Stene nad dolino so strašljivo puščobne in hladne, belina, ki je nakopičena na njihovih policah in prilepljena na navpične plošče, vzbuja pomisleke in dvom. Je pametno, če vstopiva?

Naslednji dan prideva pod ogromni zid, ki se mu pravi severna stena Šit. Plošče in poč. v njeni vertikali so obupno gladke, to že dobro vem. Zato nemočno zijava navzgor v zasnežene poč.

»Tu letos ni kaj iskati,« soglašava. Pogled navzgor proti koncu doline, kjer kraljuje Jalovec, je nadvse razveseljuj. Jalovčev raz nad nama se koplje v soncu, spodnji del stene pod Kegljščem pa je zatrpan s snegom. Tam gori naju čaka najina prva zimska plezarija. Skoraj tretjina opreme pustiva v luknji pod Šitami, midva pa nekaj malo čez poldnev vstopiva v znano Hornovo smer, ki te pripelje v raz Jalovca.

Še zadnji sunkoviti poteg! Vrv, osvobodena iz zanke, pristaja po tridesetmetrskem sikajočem poletu v snegu ob najlinih nogah. Zgoraj sta ostala klin in zanka kot nemi, za naju boleči priči poraza. Temu, kar sva pravkar morala narediti, se reče spust po vrvi ali po domače — obrnila sva. In večer je tako miren, Kotova špica tako polna barv! Belo modro snežišče pod njo rahlo rdi v škrlatnem nadihu. V mraku se na začetku doline že prižigajo luči. Molče zvijam vrvi in gledam za Jožetom, ki sestopa po snežišču pod steno proti velikemu bolvanu nasproti nje. Tam bova prenočila, drugega nama ne kaže. Kako lep bi bil sedajle bivač na obširni gredini sredi stene, na Kegljšču! Pobožne želje! Kajti spodnji del Hornove smeri naju je na koncu tretjega raztežaja odločno odbil. Raztežaj sem najprej poskušal zmagati po zgornji, težji polici, nato sem polzkusil priti na spodnjo. Ker tudi to ni šlo, je sledil obupen poizkus kar naravnost proti gredini. Tudi to se je ustavilo. Vse je zametano, poleti so tu lahke razčlembе, zdaj so s snegom izravnane, pa imaš vertikalo. Kako bi se zmazal navzgor v prečnico, po njej levo v kamin pod Kegljščem? Raz nad nama pa je kopen, vabljuv! Res, kar boli ma, ko izpod stene v zadnjem mraku iščem vzrok najinega umika. Rešitve ne najdem, zato sem kaj kmalu pri Jožetu pod zavetnim bolvanom. Prijazno brni najin plinski kuhalnik.

Jože me tolaži, da sva poizkusila res marsikaj in da nama je v resnici samo zmanjkalo časa. Še danes, po tolikem času, ga slišim, ko pravi: »Veš, Janez, nima smisla, da se kar tako umakneva. Jutri imava zopet deset ur časa, da se prebijeva na gredino. Teh par raztežajev res ne more biti nemogočih.«

Vzhodna stena Jalovca se že greje v soncu, toda njen spodnji del pod Kegljiščem bo zaradi bližnje stene šit in Lope tudi danes ostal v senci. Ves v snegu, mrzel, leden, vzvišen v nedostopni modri globini, ki ga obdaja. Nedostopni? Morebiti.

gresta na sprehod. S kakšnim optimizmom in zanosom bijeta njuni plezalski srca! Danes se bo v Jalovcu nekaj dogajalo. Zimski mir med stenami in snočišči bodo zmotila kratka povelja, zven kovine ob kovino, tleski vponk se bodo čuli naokoli. In gora bo sprejela človeka v objem svoje bele samote, ga obogatila, ponudila mu bo doživetje zimske narave in mu znova omogočila okušati možatega tovarštva, ki ga pomcni plezalna vrv. Mrtva kamenlna bo oživel, dan v obstoju ponosne gore bo nekoč zapisan. Zapisan zato, ker bo za dvoje ljudi tako nepozaben, tako polno doživet. Naj se ta dan zato zaznamuje!

V meni se prebujata sreča, počutim se močan kot že dolgo ne. Zagnal sem se v zamešteno kamenino, rešil problem in s tem odkril, zakaj je bila včeraj nedostopna. Široko razkrehnjen sem dereze oprle na gladko levo steno zajede in v prhek, leden sneg na njeni desni strani. Tako sem preplezal mesto, ki sem se ga včeraj le ogledoval — Klin, ki ga zabijam za varovališče na začetku prečnice v levo, zveni s čedalje višjim zvokom. Z zvenom, ki je vsej v nebo kipeči naravi okoli naju oznanja, da nama je včerajšnji umik dal ravno še tisti manjkajoči zagon, ki naju danes podžiga. Zaupava drug drugemu. Steno bova preplezala!

Jože se mimo mene poda v gladko prečnico, ki pripelje v globok kamin pod Kegljiščem. Izjemno zanesljiv plezalski slog, napredovanje brez daljših počitkov odklikujeta tega plezalca. Mimo starega klina, ki mu krepko olajša najbolj gladki del raztežaja, spleza še navzgor v kamin. Ker ga ne vidim več, se samo čudim, kako to, da ga poleti sicer kar zamudno mesto v globoki razčlembi sploh ne zavira. Ker tako hitro napreduje, sem razpoložen kot že dolgo ne. Dva nahrbtnika, ki jih moram spustiti do soplezalca, mi ne delata skrbi. Prečnico s prižemo na pritrjeni vrvi splezam dvakrat. Dereze spodsavajo po požledenemu apnencu, telo se veseli z vrvo vred nekam nad globino, nahrbtnika res nista lahka. Toda to je zima, prvič v steni uporabljam tehniko prečenja v škripcu in prvič visim v prižemi. In vse mi gre tako lahko, da mi bolje res ne bi moglo iti. S tehničnimi manevri sva se prilagodila gori, znanje in srčnost, ki jo čutiva, naju osrečujeta. Vse blistvene niti te igre so v najinih rokah. Ko prinesem tudi drugi nahrbtnik čez prečnico, vidim, da sva namesito na kamin naletela na izredno strm žleb, zalit s snegom in ozaljšan z velikimi ledenimi svečami. Po konicah derez splezam do soplezalca in mimo njega kmalu dosežem vrh kamina, nad katerim se odpre pogled po obširni gredini — po Kegljišču. Za danes sva dobra, kajti tukaj bi lahko zastavila celo šotorišče, kaj šele razpela najino vrečo za bivačiranje. Pozno popoldne splezava po kopni, lepi in malce težji levi steni raza še poldrug raztežaj do stojišča na njem. Druga, desna stran raza in sploh severna stena sta nekoliko zasnežena, toda najina smer, ki od tu tudi preči v severno steno, je tako strma, da v njej ni videti beline. S tem veselim sporočilom se po pritrjeni vrvi v bližajočem se večeru spustim šestdeset metrov nazaj do Jožeta, ki na zgornjem robu gredine že ravna prostor za najin bivak.

Čutiti z gorami in jih doživeti tako prvobitno, kot sva jih midva tisti večer — to je res nepozabno. Evforična himna o zahajanju tistega dne se ne da zapisati. Treba jo je doživeti, biti tam zgoraj, biti nekje v nedrjih dogajanja, vsrkavati vase vsakršen delček obdajajoče in spreminjajoče se okolice. In nama je bilo dano, da sva na udobni polici nekje sredi Jalovčeve vertikalne, blizu porajajočih se zvezd, nad modrikastim mrakom globoke doline in sredi žarenja poslednjih poljubov sonca to doživljala. Bila sva del vsega čudeža, ki naju je obdajal. In ta čudež sva si trdo prislužila. Tveganje pri prodiranju v tako zahtevni svet zimskih gora je tako dobilo velik del svojega smisla. Po dolgih minutah je orjaški orkester lepote med divje prepadnimi stenami himno tudi utišal. Konsonance enostavnih, zvenceh akordov pa so našle umiritev svojih nihanj v najglobljih kotičkih človekove duše. Nastopila je noč, nekje v luninem siju pa sem že iskal svetlobo dneva in pričakovanje jutrišnjega veselja na vrhu gore.

Dan je bil tak kot oba prejšnja. Miren, sončen, ne premrzel. Zasnežena senca spodnjega dela stene je ostala daleč pod nama. Visoko v razu pa sva še vedno naletela na težave. Ko splezam čez previsek, se nad njim kar ne morem zopet spraviti v ravni položaj. Tukaj je cel stožec zmrznjenega snega. Tvegam, ko ga zajaham in se po kolenih le nekako priplazim do varnih oprimkov nad sabo. Čeprav sije sonce, je takih zimskih »orehov« še nekaj. Led, ki ga kasneje Jože čisti s polic nekje nad mano, me kar naprej zasipa. Mimo njega splezam v oporno poč, iz nje pa prestopim na drobno poličko, nato še v poslednji, najtežji previs. Na srečo je prevesa suha. Ko jo preplezam, vidim, kako se stena položi v snežišča, ki drže na Jalovčevo streho. Za poteg obeh nahrbtnikov čez zadnji previs uporabljam cel sistem škripčevja, ki bi prišel prav tudi v kakem El Capitanu. Vesel, da mi stvar deluje, vlečem vrvi in se razgledujem po sončnih Julijcih.

Vrhovi naokoli so obdani z belimi snežišči in mračnimi prepadi. Nad njimi so škrbine, ki se mi zdijo ena bolj divja od druge. Ko še Jože pripleza čez preveso, veva, da sva steno tudi zmogla.

V poznem popoldnevu se vzpenjava po snežiščih Jalovčeve strehe na vrh. Poldrugo uro rineva v snegu. Ko se že skoraj znoči, zasadam cepin v vršni zamet in se prekobalim čezenj. Nato se obrnem in podam roko Jožetu. Stopinje, ki jih vidiva pred nama, drže od kovinskega droga, po grebenu navzdol. In na zahodu, za skoraj nepregledno panoramo dolomitskih vrhov, zopet zažari.

Opomba:

V dneh 29. in 30. 12. 1975 sva s soplezalcem Jožetom Žumerjem (AAO) preplezala Raz Jalovca (IV—V+). To je bila II. zimska ponovitev te smeri. Plezala sva jo 14 efektivnih ur.

JEKLENI VZPON

MIRO ŠUSTERŠIČ-ČEHA

Januarska noč, sneži, kot da bi cunje trgal. Komaj kaj vidiš. Smuči režejo dve nepretrgani črti na robu ceste. Avtomobili neslišno vozijo, jaz pa priganjam telo z vso silo proti domu. Pot mi zaliva obraz. Zdajci oči zaslepita dva velika žarometa, kot da bi mi rezala zenice. Top udarec, žvenket avtomobilskega stekla, življenje se v hipu zavrti skozi možganski projektor. Je že konec? Je smrt res tako hipna? Človeški glas, od nekod, daleč. Zavem se: Nesreča. Sneg pa še naletava v velikih kosmih. Vedno sem se bal, da bi doživel takšno stvar v grdem vremenu: nemočno telo posega po zadnjih močeh, ko kri zaliva umazane jame, beli kristali pordeče.

Je res tako hudo, da mora utripati modra luč, zavijati sirena, da morajo ljudje bežati na pločnike in si misliti čudne stvari?

Klinični center. Diagnoza: zdrobljeno koleno, zlom zgornje čeljusti in nosu, prst, presekan mišice na desnem stegnu, vsega skupaj devetnajst zlomov. Zbogom Tirič Mir, zbogom Himalaja, vsi hribi. Za koliko časa? Za vselej? Zdravniški zbor je črnogled. Jaz pa upam.

Dr. Zbačnik spremeni nemogoče v mogoče. Petnajst delov desnega kolena s štirinajstimi vijaki in dvema ploščama sestavi v anatomsko celoto. Ko se zbudim iz narkoze, mi pravi: »Miro, z voljo in z vajo boš ti letos še v hribih.« Lepših besed si nisem mogel želei.

Pred štirinajstimi dnevi sem vriskal v zahodni steni Planjave. Sedaj z zvezano čeljustjo ležim na maksilofacialni kirurgiji, boli me in žre, najraje bi potrgal vse žice in zavriskal, da bi obudil spomin. Kdaj bom lahko.

Šest mesecev pozneje. S prijateljem stojiva pod macesnom in opazujeva Planjavo in sosesčno Brane. Tja sva namenjena. Plezanje mi je šlo dobro od nog, lahko rečem, in kaj, zavriskal sem, da se je glas odbil od bližnje Planjave, kot bi hotela reči: »Kod si pa hodil?« Tulil sem od veselja, kot da sem iz uma. Živali so bežale proti Logarski dolini, kot da ima tam Noe svojo barko privezano na Savinji. Naj mi bo odpuščeno! Šest mesecev sem ležal v dolini, to je bilo zame huje kot narkomanu brez mamil. Kot bi hotel nadomestiti zamujeno, sem dirjal v breg. Če sem le utegnil. Bavšica, Rombon, Grintavci. Kdo bi si mislil! Le kdo bi si mislil, da mi bo Pavle Šimenc rekel: »Ti boš letos še v Franciji.«

Sredi poletja smo se štirje Kranjci znašli v metropoli alpinizma v Chamonixu.

Letina je bila bolj slaba. Razmere niso dopuščale najtežjih vzponov. Zato smo po neuspešnih poizkusih v Mont Blancu, v les Droites in les Courtes naskočili velikega lepota Grand Chamoza.

Trije Kamničani in jaz Mengšan smo izstopili v Montenversu in se izgubili v množici turistov, ki prodajajo zijala in buljijo v velikanske ledene gmote. Kakor da je vse njihovo. Brž na Mer de Glace, stran od civilizacije, nazaj k naravi! Ledenik je res pravo morje, človek je nič, vpričo gigantskih vrhov, kot so Dru, Grand Jorasses na severu in Chamoza na zahodu. Tiho, vsak zase hodimo med razpokami in prisluškujemo skrivnostnim jekom iz globin in kлокotanju ledeniške vode. Dobimo se pri prvi marka-

ciji, kjer pot zavije proti Requinški koči. Po granitnih blokih skačemo kot razposajeni kozli, dokler ne priskačemo do snega. Tu se naša pot strmo upre po ledu, proti majhnemu zavetišču, ki je pripeto na robu stene. Po lepi plezariji četrte stopnje prispemo do tega na pol razpadlega čebelnjaka. Dolga in hladna noč je pred nami, saj imamo samo dve bivač vreči. Vročča želja po pleži nas zgodaj vrže pokonci. Ko sonce osvetli vrhove, že stojimo pod vstopno počjo. Greben je visok 900 m, ocenjen s V.—VI. stopnjo, pleza pa se osem do deset ur. Tako plše v vodniku. No, mi smo računali, da se bomo zvečer še kopali v mestnih bazenih. Granit pa ni apnenec. Ostra je ta skala, nismo vajeni plezanja po takih počeh, koža pa dobiva globoke raze, kri se cedi iz njih. Aig. de Republique se kot okamenela strela poganja v nebo. Tu čez bo treba iti. Poči noče biti konec. Vedno težje je. Vedno bolj uporabljam kolena. Poškodovana noga je taka, kot bi jo zrezal. Kjer teko šivi, tam je rana. Pa moramo priti na vrh. Ko je treba poklekniti, stisnem zobe, preklinjam. Bojim se padca, kajti lahko bi bil usoden, za vselej. Zato plezam drugi. Sonce je že čez polovico vsakdanje poti, mi pa še ne čez svojo. Izredno težka poč nas pripelje pod iglo. Nanjo ne gremo. Premalo časa. Ko prispemo na vrh ozebnika, so pred nami vzhodne stene: tu so speljane drzne smeri Welzenbacha, Merkla in drugih. Nič ne bo danes s kopanjem. Bivak. Hitimo, da pridemo čim višje. Svet postaja lažji, mraz hujši, nebo dobiva srebrno sivo barvo. Beni in Dušan najdeta mesto za bivak. Prostor si delimo z dvema Nemcema. Smo pod vrhom — 3435 m nad morjem. Uredimo si opremo in zlezemo v bivak vreče. Napol sedimo za ogromno lusko, za hrbtom pa se grezi 1000-metrski prepad. Kuham. V sili hudič muhe žre. Priznam, popili smo tisto nadomestilo za čaj. Tudi ponoči so se mi prikazovale počl. Noč je bila usmiljena, ne preveč hladna.

Ledeni vrhovi nad Argentières, od Aig. Verte do Trioleta, dobivajo rdečo obrobo. Zopet sem si zaželel v »Cham« in njegov bazen. Prijateljsem sem odprl zaspane oči: »Gremo se kopati!«

Kot bi trenil, sta bila pokonci, še Nemca sta se zdrznila ob tarzanskem klicu, kot bi razumela. No, ona dva sta vseeno malo poležala.

Spuščamo se po ledenem ozebniku proti Plan de l'Aiguille. Strmina ni huda, smo pa prava tarča za plezalca v Gréponu. Skačemo, kot večča v nočni luči in se umikamo pred črnimi izstrelki.

Zelena trata. Primem jo, pobožam. Kako čudovit občutek je, božati mehko travo po dveh dneh ostrega granita. Spet smo ljudje, nič drugega, nič več gladiatorji, toreatorji... Prelevili smo se v civiliste, le naša srca hrepene po novih še bolj drznih, strmih stenah.

Skočim v klorirano vodo in začutim jedko bolečino po odrgninah železnega kolena. Pogled mi splava skozi stekleno kupolo proti Mont Blancu.

Vse okoli mene — zeleno. To niso trate na Plan de l'Aiguille. Nad mano steklena kupola. Ne, to ni streha bazena. Bela svetloba mi jemlje vid. To je spet operacija, zadnja. Rešil se bom jeklenega bremena, jeklena volja pa bo ostala. Začne se mi vrteti. Zvoni. Spim.

Iz omotice me zbudi doktor. Zavem se. Konec je tega mučnega enoletnega zdravljenja. Ko me čez dva dni odpuste, mi reko: »Pa na svidenje.« »Nič na svidenje! Zbogom!« In za mano se zapro bela vrata kirurgije.

P. s.: Ta zapis ni napisan, da bi se hvalili. Nikakor. Nad bi le pokazal, da se z voljo in z vajo res veliko doseže.

BELA POMLAD NA SNEŽNIKU

EDO TORKAR

S prvimi aprilskimi vetrovi se me je že spet lotil tisti stari potepuški nemir; pred leti mi je ugonabljal zdravje in skrajševal življenje na vseh zemljepisnih širinah in dolžinah tega sveta, zdaj pa sem mu nataknil uzde, ne pustim mu več, da bi me spet pogнал čez meje moje širše domovine; pri šestindvajsetih letih mora človek že nekako vedeti, kje mu je mesto in kaj naj počne v življenju. Pri dvajsetih mi ni bilo mar, ne kje bom spal, kje jedel, ne kje bom zaslužil denar. Sledil sem svoji žgoči krvi, ne glede na to, kam me je naplavila. Kri me zdaj še zmeraj žge, še zmeraj me ugonablajo pomladanski vetrovi, a zdaj sem trdnješi, bolj podoben drevesu kot ptiču s frotavimi peruti. Tokrat sem se namenil prerajžati Gorski Kotar od Ilirske Bistrice pa tja do hrvaških Delnic. V Bistrico sem prišel šele pozno popoldne, ker sem nameraval prespati pri

neki svoji stari prijatelji, ki tod stanuje. — A te moje stare prijateljice žal nisem našel doma in tako sem bil ob večerjo, ob toplo posteljo in morda še ob kaj drugega. Ker mi moja tenka denarnica ni dovoljevala, da bi šel prespat v hotel, sem si šel poiskati prenočišče ven iz mesta — na polje. V nekom sadovnjaku sem našel majhno in prijazno pločevinasto kolibco, celo pograd je bil v njej, in klopa pred njo, in mizica. In vsepovsod okrog vse polno jablan in hrušk. Pripravljala so se, da se bojo zdaj zdaj razcvetele.

Pozno v noč sem, do vratu zavrt v spalno vrečo, prisluškoval ječanju vetra in se spominjal mnogih noči ki sem jih v preteklih letih preživel takole na prostem: V Makedoniji, Kosovu, Črni gori, na otoku Cresu, na Zelengori in Velebitu in kdo bi še vedel, kje — noči, ko sem prav tako kot nocoj prisluškoval vetru, živalskim glasovom, grmenju neviht in šelestenju drevesnih krošenj.

Moje stare prijateljice tudi naslednjega jutra ni bilo doma (se je odselila? je odšla na počitnice?) in tako seveda tudi z zastojkarskim zajtrkom ni bilo nič. Moral sem načeti že tako skromno zalogo hrane, ki sem jo vzel s seboj od doma. Da pa bi si pred odhodom na Snežnik pogled želedec, sem šel v kavarno Turist na vroče mleko. Sladkano vroče mleko — to sem srkal v tej kavarni vsak večer, ko sem pred šestimi leti nekaj mesecev živel v Bistrici. Tod sem namreč nastopil svojo prvo službo. Bil sem normirec v livarni Libis — no, še tisto pomlad, ko sem šel proč, je livarna, ki je bila že prej pod prisilno upravo, propadla. Upam, da ne tudi po moji »zaslugi«. Moje življenje v tistih časih je potekalo približno takole: dopoldne sem tlačnil v Libisu, popoldne sem pohajkoval po mestu ali pa sem se potepal po bistriškem močvirju ob reki Reki; ob večerih sem običajno posedal v Turistu, s kozarcem vročega mleka pred seboj na mizi in debatiral z zapitimi oficirjem Žiko Mitrovičem o metafizičnih vprašanjih. Juke-box v kotu pa je ves čas hreščal »Ti si moja sudbina« in »Na gori raste zelen bor«. Zadnji dan pred mojim odhodom mi je Žika na zadnjo stran gostilniškega računa napisal: »TI NEČEŠ IMATI SREČE U SVOM ŽIVOTU.« Takrat sem se tej, od pijanosti navdihnjeni prijateljevi prerokbi smejal, in zdaj po šestih letih se ji še vedno smejem — in upam, da se ji bom lahko še dolgo smejal.

Marsikaj se je od tedaj spremenilo v tej kavarni; no, tisti stari, dobri juke-box pa je še vedno stal na svojem starem mestu, samo, da se je zdaj namesto »U gori raste zelen bor« razlegalo iz njega »U razdeljak te ljubim«. Toda natakariče so bile druge in tudi med gosti nisem ugledal nobenega znanega obraza. Kje je zdaj Urbančičev Toni? Gostilničarjev sin, ki mu je pri štirindvajsetih letih nenadoma postalo dovolj pomivanja kozarcev in je šel poskušat srečo na morje. Leta 1973 sva se na ladji »Litija« skupaj ključala okoli sveta — on na palubi, jaz v strojnici. Kje je zdaj Pugljev Viktor, tudi mornar? V Puntarenasu, Kostarika je za Novo leto 73 s svojimi norčijami spravil pokonci vse pristanišče. Zmeraj je bil spredaj, kjer sem bil jaz zadaj: prvi pri pitju, prvi pri petju, prvi pri kartah, prvi pri puncih. Kje so še drugi? Kje je Žika Mitrovič — ta nesrečni vojak s pesniško dušo, čigar oficirska uniforma je bila venomer polita z rdečim vinom?

Na Sviščake (po starem se jim je reklo Svinščaki, potem pa jih je najbrž nekdo, ki se mu ime ni zdelo zadosti lepo, prekrstil) sem hodil štiri ure. Makadamska cesta se je vila najprej med borovci, potem po goličavah, potem med smrekami, nazadnje pa že kar — po snegu. Gozd je bil na več mestih ožgan in črn od požarov. Čeprav je bilo zdaj na začetku aprila na Sviščakih vsaj še en meter snega, je smučarska vlečnica stala, kočje so bile zaklenjene, žive duše ni bilo nikjer, vse je bilo pusto in prazno.

Če bi mi kdo pred odhodom rekel, da bom moral na Snežniku dva dni gaziti pol metra debel sneg, se ne bi nikoli odpravil tja — vsaj ne brez krpelj ali smuč. Sranje (oprostite izrazu) se je začelo že na Sviščakih. Do tja je bila namreč cesta še splužena, naprej pa ne več. Do Mašuna se mi je torej obetelo deset kilometrov hoje po celem. Prve dva ali tri kilometre je bil sneg trd in me je še nekako držal na površini, potem pa je postajal zmeraj mehkejši. Zmeraj pogosteje se mi je vdiral in zmeraj pogosteje sem moral vleči noge iz snega. Hodil sem previdno, kot po jajcih, vdiral pa se mi je kljub temu — do gležnjev, do kolen, in čez. Po hribu so se vlekle megle in mi zastirale razgled, deževalo je in na poti so me »razveseljevali« zmeraj številnejši odtisi medvedjih šap v snegu. Ob cesti sem sicer naletel na nekaj lovskih koč in kolib, pa so bile vse zaklenjene. Množica živalskih sledi, od zajčjih tačk do medvedjih šap — vmes pa sem naletel na eno še čisto svežo volčjo sled — je pričala, da se divjad pozimi na Snežniku kar precej nemoteno sprehaja. No, če je vsem ljudem pa še lovcem prav, tudi jaz nimam nič zoper to.

Na smrt izmučen, prezebel in premočen sem zvečer prišel v Mašun. Tik pred prihodom mi je nad glavo — podobna veliki rjavi senci — vzfrfotala sova; — prva sova, ki sem jo videl v svojem življenju, če izvemem tisto, ki čepi v dnevni sobi mojega bratranca Tončeta iz Železnikov — s steklenimi kroglicami namesto oči.

No, in potem Mašun. V tem drvarskem naselju v osrčju Snežnika imajo poleg drvarskih barak in ostankov starega gradu tudi lepo gostilno. V tej gostilni sem si naročil izdatno večerjo, ki sem jo seveda tudi izdatno zalil. Uboga moja denarnica! Nekaj časa sem še posedel med gosti (samimi gozdnimi delavci iz bratskih republik, ki so kvartali in zabavljali čez kuharico, ker jim ni hotela dati »repete«), prespal pa sem v neki opuščeni konjušnici, še prej pa sem se seveda preoblekel v suhe cunje.

Od Mašuna do Leskove doline je bila cesta — hvalabogu! — splučena; sicer pa se je spuščala navzdol in sneg je izginjal. Iz Leskove doline sem šel proti Škodovniku, a do tja nisem nikoli prišel, ker sem na križišču sedmih poti izgubil pravo smer. Ker nisem prišel do Škodovnika, nisem prišel niti do Čabra in ker nisem prišel do Čabra, nisem prišel niti do Mrkopolja in Delnic. Lahko mirno zapišem, da sem moral prav zaradi tega križišča v Leskovi dolini spremeniti naslov te reportaže, ki bi se moral prvotno glasiti »Bela pomlad v Gorskem kotaru«. Toda Gorski kotar se je — vsaj tokrat — zame začel in nehal — na Snežniku.

Prejšnji večer sem se zaklel, da na Snežniku za nič na svetu ne bom več gazil snega, toda očitno sem se zarekel. Drugi dan sem ga namreč pregazil še precej več kot prvi.

Debelih šest ur — od Praprotnje drage pa do Klanske police — sem se prebijal skozi sneg. Le kdaj pa kdaj sem našel pod kakšnim grmom ali drevesom toliko kopnine, da sem lahko sedel in počival. Krepčal sem se z viterginom, čokolado in lešniki, a ti počitki so bili redki in kratki, saj me je pri sedenju kaj kmalu začelo zabsti. Vsenakrog mene so se razprostirali zasneženi gozdovi, prepereženi z odtisi medvedjih šap, tako da sem se na trenutke počutil kot junak kakšne Londonove pustolovske povesti z ameriškega severa. In tako sem hodil naprej, utrujen, prezebel in premočen sem vlekel noge iz snega, zraven pa ves čas sledil geografiji medvedjih stopinj in se ves čas poigraval z neprijetno mislijo na to, kaj bi bilo, če bi se s kakšno od teh mrcin nenadoma srečal iz oči v oči. To sploh ne bi bilo nič presenetljivega, saj so kosmatinci to cesto čez zimo očitno vzeli za svojo, po njej je držala kar prava pravcata medvedja gaz. Ponekod so se sledi vrtele v krogu (medvedje so tod očitno uprizarjali plesne vaje), večkrat pa sem naletel v snegu tudi na kakšno ovalno vdolbino, kjer so sedeli in počivali.

Ves čas sem hodil navkreber, snežna odeja je bila zmeraj debelejša in šele na Jelenji dragi se je začela cesta spuščati, dokler nisem prišel na veliko zasneženo livado, sredi katere je stala lovska opazovalnica. Ker je bilo že pozno popoldne in sem se malone že opotekal od utrujenosti, sem sklenil, da bom tod prenočil. Ta hišica na koleh je bila prav prijetna, imela je celo zasteklena okna in vrata, v notranjosti pa celo leseno mizico in klop. Celo debelo volneno odejo sem našel notri in ta mi je prekleto prav prišla, saj me je zeblo ko psa, cunje pa sem imel do zadnjega vlakna premočene. S pomočjo busole in specialke sem ugotovil, da se ta livada imenuje Klanska polica. Ponoči so me zbujali sunki burje in ko sem zjutraj pogledal skozi okno sem videl, da zunaj divja — snežni metež. Namesto da bi se posušile, so mi cunje, ki sem jih bil sinoči razobesil, zmrznile. Lepa reč! Da mi ne bi bilo treba obuvati mokrih nogavic (tudi čevlji so bili še daleč od tega, da bi bili suhi), sem z nožem razrezal odejo in naredil iz nje volnene obujke. Potem sem navlekel nase vso obleko, ki sem jo imel s seboj in zakoračil v metež. Počutil sem se tesnobno, hkrati pa tudi radostno, ker sem se zadel sam sebi spet podoben junakom Londonovih pustolovskih zgodb. (Jekleni mož, ki kljubuje vsemu.)

Še preden pa sem se dodobra uživel v svojo junaško vlogo, je metež pojenjal in skozi raztrgane oblake je blisnilo sonce. Kmalu sem srečal dva lovca, ki sta bila namenjena na Klansko polico. Dala sta mi piti vročega čaja iz termovke in me razveselila z novico, da je cesta že za prvim ovinkom splučena. Čez kake pol ure sem naletel tudi že na drvarje in njihovo mehanizacijo, in kmalu sem bil na visoki travnatni planoti Gomanjce. Burja je tod še vedno strupeno pihala, a zame je bilo poglavitno pač to, da sem hodil po suhem, saj je bilo snega le tu in tam še kakšno krpico. Mimo mene so ves čas vozili tovornjaki s koprsko in reško registracijo, ki so odvažali pesek iz velike gramoznice sredi planote. Na robu planote je kamnit vetrobran, kljub temu pa je burja rezala s tako lhto, da bi me skoraj odneslo s ceste. Takoj, ko sem sestopil s planote, pa je veter pojenjal. Čim nižje sem se spuščal, tem bolj prijetno je grelo toplo aprilsko sonce. Med potjo sem večkrat zalegel v travo ob cesti in se grl kot martinček. Ko sem opoldne, ko je bilo sonce najvišje, priropotal v Zabiče, me je sprejela prava poletna pripeka. Ko sem se ozrl nazaj proti Snežniku, sem videl gozd in bele skale, snega pa nič. No, če bi bil že prej vedel, da je na Snežniku še toliko snega, sploh ne bi bil lazil tja gor.

NAŠA DRUŠČINA V GORAH

DIPL. ING. DUŠAN KRAPEŠ

Spet smo se zbrali kot ponavadi. Saj skoraj niti nismo mogli drugače. Kot tisti dober znanec, ki se je rad pohvalil, da zna na ustno harmoniko veliko »viž«. Pa se mu je nekoč zreklo: »Zares jih veliko znam, toda sam ne vem kako to, da se mi vse sprevržejo v Ramono« (vsaj 50 let stara popevka!).

Tako smo se leta in leta zbirali okrog našega očka in jo mahnili na Triglav, ki je postal naša »božja pot«. Nam mladim je bil naš očka vzor planinca. Takrat je beseda naše planinstvo zvenelo kot beseda slovenstvo. Očku na ljubo smo se zavestno izogibali Staničeve koč in Planika. Tudi čustva imajo svojo vztrajnost. Obe sta bili nekoč postojanki nemškega planinskega društva. Pri »Planiki« je nekako prej popustil, morda zato, ker nam je bila tako zelo »na roko« na naših turah ali pa morda zato, ker je nosila ime »Aleksandrov dom« (v stari Avstriji Maria-Theresien Hütte!).

Nepozabni naš tovariš Fonzi — kasneje zelo znan slavist in književnik Gspan — je našega očka nazival »Tatelj«. Toda čimbolj se je trudil s tem nazivom, tembolj se je ta vzdevek oprijemal njega samega. Tudi to ima svoj vzrok — med nami mladimi je bil najstarejši.

Osnovni ton naši družini je dajal seveda naš očka. Ne le zato, ker je bil najstarejši in izkušen planinec, temveč tudi zato, ker je bila njegova inteligenčna raven izredno visoka. Njegovi napotki v gorah v pogledu obnašanja in gibanja niso bili nikoli »pridigarški« in že zato za mladino — ki jim toge uzde niso všeč — neverjetno sprejemljivi. Bil je veseljak, duhovit govornik po naravi, odličen športnik (telovadec, kolesar in gornik), pevec, organizator in zaveden Slovenec. Tisto, da smo bili vsi njegovi »varovanci« v gorah formalno veliko bolj šolani kot on, ni nikogar niti malo motilo. Res izreden človek je bil tale naš očka.

Na naših običajnih turah in izletih je on dajal osnovni ton družini, to se ve, sekundiral pa mu je z uspehom naš Fonzi — po domače Tatelj. Smeh, vici, petje in veselje so prevečali vso družino. Kislic in nergačev ni bilo med nami. Zato smo srkali vase vse fizične lepote naših gora s podvojeno silo. Dolinsko tegobe, če jih je kdo imel, so nas zapustile že, ko smo stopali v »kamničana« ali pa v »gorenjca«. Če pa je koga »morila nepremagljiva tegoba«, jo je ob izstopu na kolodvoru v Kamniku ali pa na Dovjem premagal in bil povsem zdrav in vesel. To vse zmore prava družina.

Nekoč pa je bilo malo drugače. Osnovni ton družini je takrat dajal Tateljnov očka. To je bil nekak »znanstveni« ton.

Alfonz Gspan starejši je bil geometer. Bil je očetovih let in sta bila dobra prijatelja. V skladu s svojimi osebnimi sposobnostmi in strokovni izobrazbi je bil proti koncu svoje kariere šef katastrske uprave. Bil pa je tudi predavatelj na geodetskem oddelku tehniške Fakultete v Ljubljani. Že zaradi tega smo ga spoštovali. Občudovali pa smo ga iz čisto drugih razlogov.

Kot geometer je odlično poznal naše hribe in doline. Po prvi svetovni vojni je bil član razmejitevne komisije med Italijo, Avstrijo, Madžarsko in Jugoslavijo. Dodobra je torej poznal Slovenijo, zlasti pa njene obmejne predele, bil je naš živi zemljevid. Karkoli si ga vprašal iz geografskega ali orografskega področja Slovenije, si dobil izčrpen odgovor. Zabeljen pa je bil tak odgovor s pestrimi njegovimi doživljaji.

Toda nismo še pri koncu. Bil je tudi odličen botanik in entomolog ali po naše žužkoslovec. Njegov zajetni herbarij je podedoval Prirodoslovni muzej, v svoji zbirki žuželk pa je zbral več kot 15 tisoč primerkov. Nekatere je celo prvi odkril in tudi opisal, zato nosijo tudi njegovo ime, denimo: *Anopthalmus schmidtii* gspani Reiter, *Bythinites* gspani Karaman itd., itd. Dovolj je torej osnov za trditev, da je dajal tedanji hribovski družini osnovni »znanstveni« ton pok. Alfonz Gspan st. Da bi bil naš očka zato ljubosumen? Kje neki!

Naša »božja pot« se je začela na postaji na Dovjem. Zmerom smo zavili k »Šmercu« (nekoč znana gostilna v Mojstrani). Tu smo se v senci kostanjevih drevov pošteno podprli — se razume: brez alkohola. V Aljaževem domu smo vselej prespali. Potem pa čez Prag ali Tominškovo na Kredarico — kam pa drugam? Potem seveda na vrh. Tu bi dodal droben napotek. Na vrh smo vedno lezli v razmeroma zgodnjih jutranjih urah. Zakaj? Manjša je verjetnost neviht in zato večja varnost. Zelo preprosto. Mar ne?

Naša »božja pot« je držala mimo Planike, čez Hribarice v dolino Trigavskih jezer. Tu smo šele prav zaživeli v stilu, ki ga je »intoniral« Gspan starejši. Zato smo napredovali seveda bolj počasi. Pa kaj zato? Takrat čas ni bil naš gospodar, razen če se je bližala noč ali neurje.

Naš novi mentor Gspan je preobračal kamne, tiste, ki jih je pač fizično zmogel in kjer je zaslutil kako žuželko. Ustavljali smo se tudi ob lepih planinskih cveticah. Malo smo postali, jo občudovali, on pa nam je pojasnil pri tem marsikatero skrivnost naše

planinske flore. Radi smo ga poslušali. Stikanje za žuški in botaniziranje je popadlo tudi nas mlade. Privzdigovali smo kamne in vprašanja: »Profesor Gspan, kaj pa je to, za en kebrček,« so se venomer ponavljala. Sin Jule — takrat seveda tudi še študent — nam je zaupal, da sta z očetom preobrnila kar »cel Kum«, kjer so menda živeli »kebrčki« prav posebne sorte.

Pa smo zagledali, denimo drobno zvončasto, nakodrano, rdečevijoličasto cvetlico, ki je zvedavo kukala iz snega. Čašico je imela čudovito nazobčano, kot bi jo obdelale idrijske čipkarice. »Profesor Gspan, kaj pa je to, za en zvonček?« Zvedeli smo, da je to navadni alpski zvonček ali po latinsko soldanella alpina. Za tako lepo cvetlico se mi je tisti prdevenik »navadni« zdel kar preveč prostaški. Tako lep zvonček pa samo »navadni«?

Drugič smo zagledali modre zvončaste rožice, ki so v skupini nemo pozvnanje v lahнем vetriču. Spet smo klicali na pomoč našega izvedenca. Pojasnil nam je, da je to Zoisova zvončica ali Campanila Zoysii po znamenitem Karlu Zoisu, ki je z veliko ljubeznijo preučeval tudi gorenjsko floro.

Tako je šlo enkrat »kebrček« enkrat »rožca« in obratno brez konca in kraja, vmes so našo vneto prijetno zmotila jezera in jezerca, kjer so se zrcalili mogočni skalnati sosedje. Prenočili smo v koči, naslednji dan pa nadaljevali tja proti Komarči v enakom stilu. Z edino razliko, da so rožice morda tudi žuželke postajale čedalje bolj dolinske in nižinske. Lepe in zanimive pa prav tako. Tako nekako je tistikrat potekala naša »božja pot«, ki jo intoniral mentor Gspan.

Naš nepričakovani novi mentor pa je zaoral v mojo otroško dušo.

Več let skoraj ni bilo knjige, da se tu in tam ne bi stiskala kaka cvetlica. Lovil in zbiral sem tudi metulje in postal sem filatelist. Spoznaval sem države, morja, gore, reke, živali, rastline, zgodovino, slavne ljudi in kaj vem kaj še. Širil sem svoje obzorje. Kar nisem že spoznal na znamki saml, sem pobrskal v obširnem Mayerjevem leksikonu. Če nisem sam potuhtal vsega (nemško smo se že učili v nižjih razredih takratne srednje šole), mi je pomagala dobra mama.

Počasi so žal odpadala različna otroška in mladostna navdušenja. Prišlo je pač spoznanje, da je lepih in zanimivih reči preveč na svetu in da ne moreš vsemu kaj. Fizične in psihične sile so žal preslabotne.

Toda vsak moj planinski mentor je pustil sledove v meni. Po očetu zlasti zanimanje za glasbo in planine. Geometer Gspan pa nas je naučil, da ne hodimo »slepi« v naravo, da nam naj zlepa ne uide še tako majhen drobljanec, ki nam bogati užitke v naravi. Spomini na oba mentorja so mi ljubi. Nepozabna sta.

KATEGORIZACIJA ALPINISTOV IN KLASIFIKACIJA ALPINISTIČNIH DOSEŽKOV

S celotnim razvojem naše družbe so se razvijali in spreminjali tudi odnosi v športu. Postavljeni so bili novi temelji za financiranje, ustanovile so se samoupravne interesne skupnosti, dane so bile nove razvojne smernice. Tudi planinstvo, še bolj pa alpinizem, se je moralo vključiti v nove družbene tokove, slediti razvoju, se prilagoditi družbenim zahtevam. Zato smo na področju alpinizma poizkusili poiskati tiste skupne točke, ki vežejo to našo dejavnost z drugimi športnimi panogami. Rezultat tega dela je bila klasifikacija alpinističnih dosežkov. Ko je bilo torej narejeno, smo šli še korak naprej. Naredili smo kriterije za kategorizacijo jugoslovanskih alpinistov. Te kriterije smo izdelali po enotnih kriterijih za kategorizacijo jugoslovanskih športnikov in lani jih je SOFKJ sprejela kot dodatek enotni kategorizaciji jugoslovanskih športnikov. S tem smo dosegli to, da se tudi alpinizmu prizna vsaj del tega, kar imajo priznani že precej časa drugi športi, da se mu prizna na ta način tudi širša družbena afirmacija. Na ta način bomo vsaj delno mogli primerjati naše alpinistične dosežke — sicer res posredno preko doseženih rangov, razrede posameznikov — z dosežki v drugih športih in to na način, ki je razumljiv za večji krog ljudi kot pa doslej.

Zelo pomembna stvar je pravilno tolmačenje kategorizacije v okviru PD, AO in AS. Pri tem gre za osnovno pojasnilo o tem, da se na ta način vključujemo v našo športno stvarnost, da s tem spregovorimo v jeziku, ki ga ona razume. Nekomu, ki nima zveze z alpinizmom, a lahko odloča o delitvi sredstev, težko pojasniš, da smo tudi v alpinizmu Jugoslovani dosegli neke uspehe in to ne samo na odpravah. Če pa nekemu poveš,

da imamo toliko in toliko dosežkov, ki so enakovredni dosežkom v drugih športih, da imamo toliko in toliko alpinistov, ki so dosegli določen razred, ki je direktno primerljiv z razredom, ki so ga dosegli športniki v drugih športih, je stvar bistveno drugačna. Dana so merila za objektivnejše primerjanje in s tem tudi za odgovornejše odločanje, čeprav se zavedamo, da so ta merila še vedno zelo nepopolna in bo potrebno za njihovo izpopolnitev še veliko dela. Toda začetek je tu.

Mi sami, v PD, AO in AS moramo paziti, da se kategorizacija ne izrodi. Moramo paziti, da se ohrani alpinizem, da se ohrani vse njegove vrednote, ki ga dvigujejo nad ostale športe, nad sam goli šport, da nam od alpinizma ne bi ostalo samo golo plezanje, da se ne bi plezalo samo za točke in naslove. To pa je velika naloga alpinistične vzgoje predvsem v AO in AS.

Vsi kriteriji za kategorizacijo in klasifikacijo veljajo 4 leta, kolikor časa velja tudi enotna kategorizacija jugoslovanskih športnikov. To je pa tudi čas, v katerem bomo morali vso to stvar preizkusiti in tudi dopolniti. Zato je močno zaželeno, da pri dopolnitvi kriterijev sodeluje čim več ljudi. Vsak, ki ima o kategorizaciji ali klasifikaciji pripombe ali dopolnila, naj jih do konca leta 1979 pošlje na podkomisijo za kategorizacijo pri KA PZS.

Kategorizacija alpinistov

Kategorizacija alpinistov je narejena po enotni jugoslovanski kategorizaciji športnikov. Zaradi specifičnosti alpinizma, v katerem ni uradnih tekmovanj ne prvenstev, so bili izdelani posebni kriteriji, po katerih se vrednoti alpinistično dejanje kot tako.

Nazivi in način njihovega doseganja

Nazivi, ki jih lahko doseže alpinist s svojimi plezalskimi dosežki, so enakovredni nazivom:

- Zaslužni športnik Jugoslavije
- Športnik mednarodnega razreda
- Športnik zveznega razreda
- Športnik I. razreda (republiški razred)

Enotni kriteriji veljajo za vso Jugoslavijo pri prvih treh nazivih, medtem ko kriterij za I. (republiški) razred oblikujejo posamezne republike in avtonomne pokrajine samostojno glede na stopnjo alpinističnega razvoja, na objektivne pogoje in možnosti.

Za vse nazive obstaja samo članska kategorija, kategorizirajo se pa lahko samo alpinisti in alpinistke z najmanj 2-letnim plezalskim stažem po dosežkih od sprejema (izpita za naziv alpinista) naprej. Kategorizacijsko leto traja od 28. 11. do 27. 11. Starostne omejitve ni.

Vsak AO oziroma AS, ki meni, da je kateri od njenih članov izpolnil pogoje za kategorijo od nazivov, pošlje do 10. decembra podatke o njegovih dosežkih podkomisiji za kategorizacijo na za to predpisanih obrazcih. Podkomisija preveri točnost teh podatkov in po kriterijih ugotovi, ali ima predlagani pogoje za določen naziv ali ne. Pri izračunavanju točk se uporabljajo določila Klasifikacije alpinističnih dosežkov in enotna karteoteka smeri.

Naziv Zaslužni športnik-alpinist Jugoslavije je najvišje častno in dosmrtno priznanje, ki ga prejme alpinist samo po izpolnjenih pogojih. Podkomisija za kategorizacijo pri KKA (začasno to dela podkomisija za kategorizacijo pri KA PZS) pošlje nato rezultate Športni zvezi Jugoslavije, ki izdela predlog za dodelitev tega naziva. Naziv dodeli predsedstvo Zveze za telesno kulturo Jugoslavije. Predlaga ta naziv samo AO, AS, KA ali PZ. Predlagatelj pošlje tudi vso potrebno dokumentacijo.

Naziv Športnik-alpinist mednarodnega razreda podeljuje predsedstvo Zveze za telesno kulturo Jugoslavije na predlog Športne zveze Jugoslavije. Ta predlog se pripravi na osnovi izpolnjenih kriterijev oziroma rezultatov, ki jih pošlje podkomisija za kategorizacijo pri KKA. Začasno dela to podkomisija za kategorizacijo pri KA PZS. Naziv se dodeljuje glede na rezultate, dosežene v preteklem kategorizacijskem letu in velja za leto dni v naprej.

Naziv Športnik-alpinist zveznega razreda podeljuje Športna zveza Jugoslavije na osnovi izpolnjenih kriterijev v preteklem kategorizacijskem letu, oziroma rezultatov, ki jih pošlje podkomisija za kategorizacijo pri KKA. Začasno dela to podkomisija za kategorizacijo pri KA PZS. Naziv velja leto dni v naprej.

Naziv Športnik-alpinist I. razreda (republiški razred) podeljuje na osnovi izpolnjenih kriterijev v preteklem kategorizacijskem letu Zveza za telesno kulturo republike odnosno pokrajine na predlog podkomisije za kategorizacijo pri KA. Naziv velja leto dni v naprej.

Pri objavljanju se kategorizirani alpinisti razvrščajo v posameznih kategorijah po abecednem redu.

Za vse, kar ni zajeto v gornjih določilih, se smiselno uporabljajo določila enotne kategorizacije jugoslovanskih športnikov.

Naziv Zaslužni športnik-alpinist Jugoslavije se dodeli po izpolnjenih naslednjih kriterijih:
— Najmanj 10 let alpinističnega staža, po kriterijih za klasifikacijo alpinističnih dosežkov

Kriteriji za kategorizacijo

doseženih v najmanj 10 in največ 15 letih vsaj 15 000 (12 000) točk, najmanj 6-krat osvojen naziv (razred), od tega vsaj 1-krat mednarodni, vsaj 2-krat zvezni in vsaj 3-krat republiški. Pri tem lahko višji razred zamenja nižjega; obratno ne velja.

Naziv Športnik-alpinist mednarodnega razreda se dodeli po izpolnjenih naslednjih kriterijih:

— Najmanj 1501 (1201) točk, najmanj 8 različnih zimskih vzponov, ne pristopov, od tega vsaj 1 V (IV) stopnje in višine nad 250 m; najmanj 10 različnih vzponov VI (V) stopnje in vsaj 2 ledna ali kombinirana vzpona V (IV) stopnje in višine nad 500 m.

— Najmanj 1501 (1201) točk, najmanj 1 vzpon vsaj IV (III) stopnje in višine nad 2500 m in pri tem dosežena nadmorska višina vsaj 7000 m, najmanj 4 različni zimski vzponi, ne pristopi, od katerih je vsaj 1 III (II) stopnje in višine nad 250 m in vsaj 5 različnih vzponov V (IV) stopnje.

Naziv Športnik-alpinist zveznega razreda se dodeli po izpolnjenih naslednjih kriterijih:

— Najmanj 1001 (801) točk, vsaj 6 različnih zimskih vzponov, ne pristopov, od katerih je vsaj 1 IV (III) stopnje in višine nad 250 m in vsaj 8 različnih vzponov VI (V) stopnje.

— Najmanj 1001 (801) točk, vsaj 1 vzpon pozimi III (II) stopnje in višine nad 250 m, najmanj 4 različna ledna ali kombinirana vzpona vsaj IV (III) stopnje in višine nad 500 m in vsaj 8 različnih vzponov VI (V) stopnje.

— Najmanj 1001 (801) točk, vsaj 1 vzpon IV (III) stopnje in višine nad 2500 m in pri tem dosežena nadmorska višina vsaj 7000 m.

Naziv Športnik-alpinist I. razreda (republiški razred) se dodeli po izpolnjenih naslednjih kriterijih:

— Najmanj 500 (400) točk, vsaj 4 različni zimski vzponi, ne pristopi, od katerih je vsaj 1 III (II) stopnje in višine nad 250 m in najmanj 5 različnih vzponov V (IV) stopnje.

— Najmanj 500 (400) točk, najmanj 2 različna ledna ali kombinirana vzpona vsaj IV (III) stopnje in višine nad 400 m in vsaj 5 različnih vzponov V (IV) stopnje.

Opombe: Število točk in ocene v oklepaju veljajo za alpinistke. Ledna ali kombinirana smer nižje ocene je enakovredna kopni smeri višje ocene (V ledna ali kombinirana je enakovredna VI kopna, itd.) Vrednotenje ocen (faktor pretvarjanja) velja samo v smeri od višje ocene proti nižji. Obratno ne velja!

VII — 2 VI — 3 V — A IV — 6 III — 8 II — 12 I

VI — 2V — 3 IV — 4 III — 6 II — 8 I

V — 2 IV — 3 III — 4 II — 6 I

IV — 2 III — 3 II — 4 I

III — 2 II — 3 I

II — 2 I

Pri določanju stopnje posameznih vzponov za posamezne nazive velja: ocena I je I stopnja; ocene I—II, II je II stopnja; ocene II—III, III—III, III+ je III stopnja; ocene III do IV, IV—, IV, IV+ je IV stopnja; ocene IV—V, V—, V, V+ je V stopnja in ocene V—VI, VI—, VI, VI+ je VI stopnja.

Klasifikacija alpinističnih dosežkov

Osnova za klasifikacijo dosežkov v alpinizmu je točkovanje opravljenih vzponov. Pri tem upoštevamo: težavnostno stopnjo (oceno smeri), kopno, ledno ali kombinirano plezarijo, višino smeri, nadmorsko višino, letni čas, prvenstveno smer, prvo ponovitev. Drugih stvari ne upoštevamo kot npr.: zimske razmere poletj, letne pozimi, dež, megla, sodro, zemljepisni položaj itd. Osnova točkovanja je ocena smeri, drugo upoštevamo s faktorji. Na ta način točkujemo samo alpinistične, to je plezalske dosežke. Ne točkujemo pa dela v AO, AS, PD, PZ, ne dela na ekspedicijah itd. To naj bi se vrednotilo posebej

neodvisno od plezalskih dosežkov. Zaradi enotnega izračunavanja, računa točke samo podkomisija za kategorizacijo pri KA pri PZS, ki tudi vodi posebno kartoteko točk za vse smeri.

Obrazložitev kriterijev

1 Težavnostna stopnja

Vzeto je potencialno stopnjevanje (2ⁿ-1). To pomeni, da je vsaka naslednja stopnja še enkrat težja od prejšnje. Pri ocenah za prosto in tehnično plezanje upoštevamo višjo oceno; npr.: IV A₁ upoštevamo A₁, to je 16 točk; VI A₁ upoštevamo VI, to je 32 točk. Pristope pozimi na vrhove nad 2000 m oziroma poleti nad 3500 m ocenjujemo, če potekajo po normalni poti in nimajo svoje plezalne ocene z 1. Sestopanje po smereh, če se odplezava, ne spušča po vrvi, točkujemo kot vzpon. Ne točkujemo pa sestopa po smeri, ki jo imamo za normalni vzpon, če je njena ocena I ali je označena (markacije, zabetonirani klini itd.). Za točkovanje jemljemo povprečno oceno smeri, oziroma ocene delov smeri, če so ti deli dovolj dolgi in se v oceni bistveno razlikujejo. Kot veljavno štejemo oceno iz kartoteke smeri.

2 Višina smeri

Upoštevamo samo višino, ne dolžino smeri ne stene. Smeri nižjih od 100 m ne upoštevamo. Pri sestavljenih smereh (kombinacijah) upoštevamo vsako posebej, če so različnih ocen, oziroma težavnostnih stopenj. Pri prečenjih vzamemo kot višino seštevek vseh vzponov in spustov enake ocene, težavnostne stopnje. Pri pristopih na vrhove se določi izhodiščna točka. To je zadnja koča ali blvak pred vrhom, če pa tega ni, pa višina gozdne meje. Smer je preplezana, če je preplezano vse, kar piše v plezalnem vodniku. Višine smeri se jemljejo iz kartoteke smeri, oziroma iz najnovejšega plezalnega vodnika, vendar bo tu prihajalo še do sprememb, dokler ne bodo vse višine smeri točno izmerjene.

3 Nadmorska višina

Tu upoštevamo nadmorsko višino pri izstopu smeri. Če smer izstopa na vrhu, je to višina vrha, drugače je pa to nadmorska višina roba stene ali spoja z drugo smerjo ipd. Pri prečenju vzamemo za vsako težavnostno stopnjo najvišjo doseženo nadmorsko višino.

4 Letni čas, prvenstvena, ponovitev

V tej klasifikaciji obstajata dve letni dobi in sicer 1. letno obdobje (letni vzponi), ki traja od 1. 5. do 27. 11. in 2. zimsko obdobje (zimski vzponi), ki se pa deli v dva dela: vzponi v zimskih razmerah od 28. 11. do 20. 12. in od 21. 3. do 30. 4. In pa zimski vzponi, to so vzponi v koledarski zimi od 21. 12. do 20. 3. Posebno so določene stene, ki zaradi svojega položaja tudi pozimi nimajo pravih zimskih pogojev in zato se tudi vzponi v koledarski zimi štejejo kot vzponi v zimskih razmerah ne pa kot zimski vzponi. To so stene, ki imajo nizko nadmorsko višino (do 1500 m), kakor je npr. Paklenica, ali pa stene, ki tudi pozimi nimajo pravih zimskih pogojev, npr. Kogel.

Prvenstveno smer točkujemo s faktorjem 2, pomnoženim s faktorjem za letni čas; glej tablico! Pri prvih ponovitvah smeri I, II, III stopnje jemljemo faktor 1,5, pri ocenah IV, V in VI pa upoštevamo tudi prvo, drugo in tretjo ponovitev in sicer s faktorji 1,75, 1,50 in 1,25, zaradi zabitih klinov itd.

5 Turno smučanje, ekspedicije itd.

Za turno smučanje, ki ga upoštevamo kot alpinistično dejavnost, veljajo podobni pogoji kot za pristope pozimi na vrhove: ali vrh nad 2000 m ali greben nad 2000 m. Ekstremnega smučanja oziroma smučanja po smereh ne točkujemo posebej, ampak ravno tako kot vzpon. To pa zato, ker za sedaj menimo, da ni perspektiva alpinizma v smučanju po stenah. Podobno je tudi s solo vzponi. Ker jih ne protežiramo, jih vrednotimo kot vzpone v navezi. Za ekspedicije veljajo enaki kriteriji, ker so relativno enostavni, čeprav niso še dokončno dodelani. Vendar je potrebno upoštevati neke specifičnosti kot npr.: enako obravnavanje naveze, ki trenutno napreduje (nova smer), in za druge, ki ji takoj slede in ji nosijo opremo.

Vsaka smer se v eni sezoni šteje samo enkrat in to ne glede na to, ali je splezana navzgor ali navzdol ali s smučmi na nogah. To pomeni, da eno in isto smer v eni kategorizacijski periodi (kategorizacijskem letu) lahko upoštevamo največ dvakrat: enkrat kot letni vzpon in enkrat kot zimski vzpon oziroma vzpon v zimskih razmerah.

Dva obraza iste gore

Foto Jaka Čop

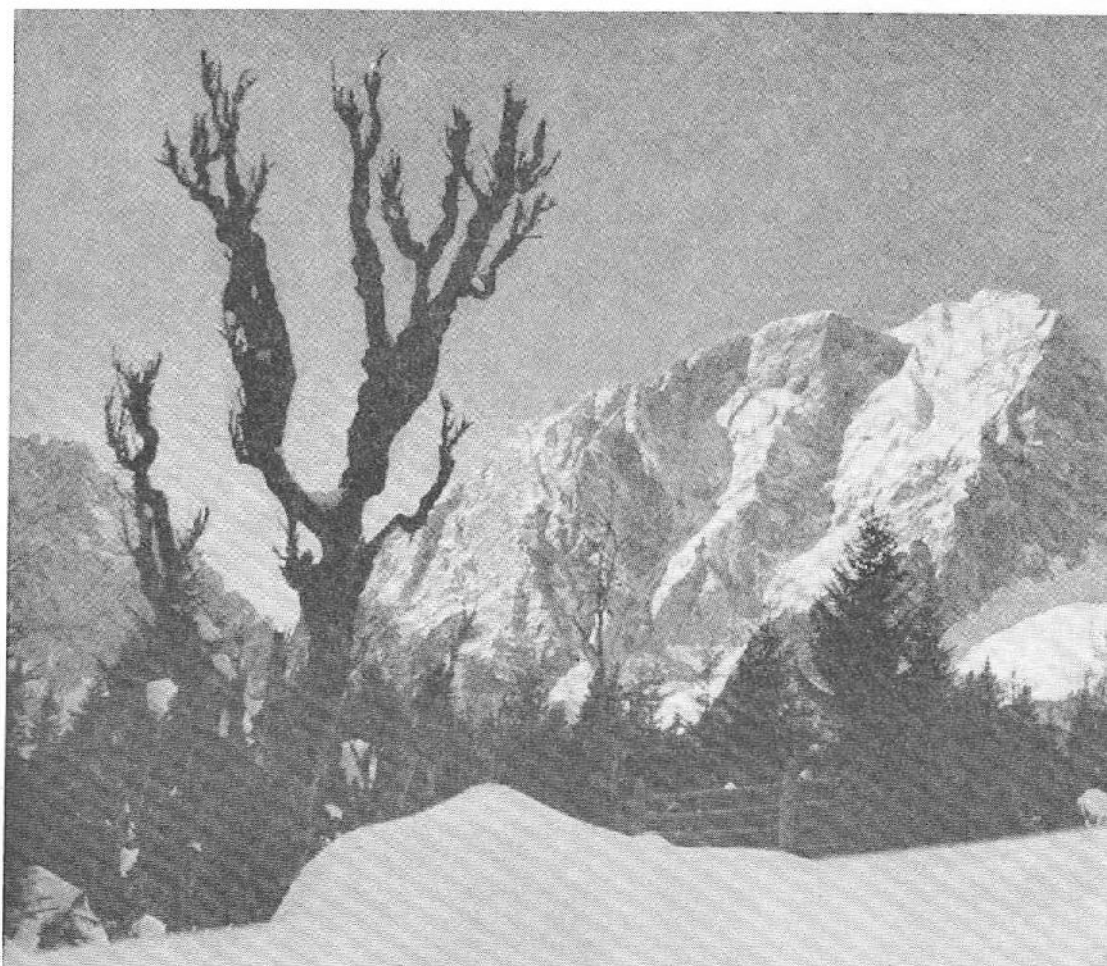

Tabela za izračun točk

1. Težavnostna stopnja

Ocena	I	I—II	II	II—III	III—	III	III+	III—IV	IV—	IV
Tehn. ocena										AO
Točke	1	1,5	2	3	3,5	4	5	6	7	8
Ocena	IV+	IV—V	V—	V	V+	V—VI	VI—	VI	VI+	
Tehnična ocena				A ₁			A ₂	A ₃	A ₄	
Točke	10	12	14	16	20	24	28	32	40	

2. Višina smeri

Višina (m)	100—	251—	451—	651—	851—	1051—	1251—	1451—
	250	450	650	850	1050	1250	1450	1650
Faktor	1,00	1,50	2,00	2,65	3,35	4,10	4,90	5,75
Višina (m)	1651—	1851—	2051—	2251—	2451—	2651—	2851—	3051—
	1850	2050	2250	2450	2650	2850	3050	
Faktor	6,65	7,60	8,55	9,60	10,65	11,80	13,05	14,50

3. Nadmorska višina

Nadmorska		1501—	2001—	2501—	3001—	3501—	4001—	4501—
višina (m)	—1500	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000
Faktor	1,00	1,12	1,25	1,41	1,59	2,00	2,52	3,17
Nadmorska	5001—	5501—	6001—	6501—	7001—	7501—	8001—	8501—
višina (m)	5500	6000	6500	7000	7500	8000	8500	
Faktor	4,00	5,04	6,35	8,00	10,08	12,70	16,00	20,16

4. Letni časi, prvenstvena, ponovitve

Letni vzponi	Oznaka	Faktor
Običajna ponovitev		1,00
Prva ponovitev (ocena I, II, III)	1 P	1,50
Prva ponovitev (ocena IV, V, VI)	1 P	1,75
Druga ponovitev (ocena IV, V, VI)	2 P	1,50
Tretja ponovitev (ocena IV, V, VI)	3 P	1,25
Prvenstveni vzpon	PR	2,00

Zimski vzponi, v zimskih razmerah

	Oznaka	Faktor
Ponovitev pozimi (21. 12.—20. 3.)	ZP	3,5
Prva zimski ponovitev (21. 12.—20. 3.)	1 PZ	4,00
Prvenstveni vzpon (21. 12.—20. 3.)	PRZ	8,00
Prečenje stene (21. 12.—20. 3.)		7,00
Prvo prečenje stene (21. 12.—20. 3.) pozimi	1 PZ	8,00
Ponov. v zimskih razmerah (28. 11.—20. 12., 21. 3.—30. 4.)	ZRP	2,00
Prvenstveni vzp. v z. r. (28. 11.—20. 12., 21. 3.—30. 4.)	PRZR	4,00

Zimski vzpon:

Od 28. 11. do 30. 4. na vrhove nad 2000 m, faktor 1,00. Na vrhove nad 3500 m v istem času. Faktor 2,00.

Turno smučanje, smučanje po smerih: Točkuj se kot zimski pristop, vendar vse leto. Pri smučanju po smeri se vzame ali vzpon ali spust, kar je težje.

Ledni ali kombinirani vzpon: Upoštevajo se ocene od I do VI, oziroma ocene od lahke do skrajno težke, iz kartoteke smeri. Faktor 2. Grape pri nas, kjer ni trajnega ledu, imajo samo faktor za zimo oziroma zimske razmere.

Letni pristop: Na vrhove nad 3500 m v času od 1. 5. do 27. 11. Faktor 1,00.

Ekspedicije: Vsakemu članu posebej točkujemo doseženo višino po kriterijih za točkovanje. Prvenstvene odseke (če so res prvenstveni) točkujemo posebej in nato prištejemo. Višino smeri štejemo iz baznega tabora, ocena pa je enotna za vso smer.

V HUDIČEVEM STEBRU

FRANC VIDIC

Kranjska gora. Zadnji avtobus je odpeljal že pred dobre pol ure. Utrujena stojiva ob cesti in vzdigujeva palec. Avto za avtom izginja v noč, proti Jadranu. Po eni uri štopanja obupujeva. Saj razumem, na pogled nisva najbolj bleščeča, zdaj pa se pred nama ustavi avtomobil z nemško registracijo. Pograbiwa nahrbtnike in stečeva naproti. Razočaranje! Voznik je le spraševal za »pumpen — tanken«.

Kaže, da bova spala kar v Kranjski gori. Odločiva se za kozolec blizu ceste. Na latah je celo nekaj sena. To bi bilo pravo udobje za opice, a za naju, ki sva vajena trdnih tal? Leževa pod kozolec in se prepustiva svetu sanj. Prej pa je mimo mene še zdrsnil film tistega dne.

Precej zgodaj sva se odpravila iz Erjavčeve kočice pod ostenje Prisojnika. Potiva se po Hanzovi poti, greva pod Hudičev steber, v smer nad žlebom, v katerem so pred mesecem dni ugasnila tri mlada življenja. Z Gvidom in Franceljnom smo bili dobri prijatelji. Ni ju več.

Po nekaj težavah zaradi trdega ledu pod stebrom končno vstopiva. V srcu čutiva tesnobo, vsak pogled navzdol proti žlebu naju mori, kakor da bi pogledal v grobnico tovarišev. Najraje bi obrnila. Dobri oprimki pa nama vplivajo moč in moralo.

Stena postaja vse bolj krušljiva, najbolj pa v kaminu, v osrednjem delu stene. Varujem na dveh slabih klinih, zagvozen v srednje širokem kaminu. Boštjan leze navzgor po kaminu, a kamenje žvižga mimo mene.

Predstavljam si, kako se tam s še bolj groznim truščem vali težka gmota snega, z njo ljudje. Mladi ljudje, tovariši se vale po žlebu, ne morejo se ustaviti, komaj še kdo hlastne z roko, da bi ustavil to strašno pot v smrt.

Na nogo mi pade večji kamen. Zmedeno pogledam navzgor, Boštjan sestopa in ruši kamenje, ki se mu, kolikor je le mogoče, izmikam. Nekoliko niže poizkusi s prečenjem po polici, ki ne vzbuja posebnega zaupanja. Glej, tu naleti na star klin. Torej plezava prav? Vpne, poizkusi z vzponom naravnost navzgor. Ne gre. Vse, za kar prime, mu ostane v rokah. Prestopi spet v kamin in mi po zračni pošti med kamenjem pošlje tudi nahrbtnik. Brez nahrbtnika kar hitro prepleza raztežaj. Poženem se v kamin, pa se mi ob dveh nahrbtnikih zagon kmalu unese. Poskusim tam, kjer se je umaknil Boštjan. Res tam ne gre. Pogledam za rob, tu bo pa šlo: ni previsov, ne krušljivih kaminov, pač pa položen raz, trdna skala. Po njem sem se dokaj hitro priplezal do Boštjana. Krušljivi del je ostal za nama, stena je postala prijaznejša, skala čvrsta, tudi oprimkov

ZAHODNA STENA ČANGABANGA

O Čangabangu smo že pisali, prav pa bi bilo, če bi objavili njegovo sliko, ki bi bolj pokazala, v čem je težavnost take gore, čeprav ob himalajskih osematisočakah in sedemtisočakah ne stoji v prvem himalajskem planu. Jean Franco je po vrnitvi z Makaluja dejal, da se bodo po himalajskih montblankih kmalu pokazale razne himalajske »aiguilles« Verté, za njimi pa himalajski Druji.

Čangabang je tak sekundarni vrh v Garhvalski Himalaji. Štiri ekspedicije so ga v 70 letih tega stoletja naskakovale, vsaka po drugi smeri. Poleg »težkih« so se zvrstile še lahke ekspedicije, ki so se izkazale kot zelo pomembne pri reševanju manj prestižnih problemov v Himalaji. Angleža Peter Boardman in Joe Tasker spadata med take »lahke« mušketirje. Leta 1976 sta se lotila zahodne stene Čangabanga — malo je podoben našemu Špiču, samo da je trikrat višji — in Boardman je v angleški in francoski reviji živo popisal, kako je plezalski navezi, ki prereže vse vezi s svetom, nima nobene oskrbovalne baze, le steno vidi in svoje samotno početje, vse drugo mu ni važno.

Čangabang so opazili tisti himalajci, ki so se prvi podali v pokrajino okoli Nanda Devi. Veličastni, izredno značilni čokati špič in poročila prvih raziskovalcev, oboje je gori dalo nekakšen quasi — religiozen prizvok. Dostop do njega so dolgo časa zapirale politične razmere. Šele l. 1974 je prišla na njen vrh težka angleško-indijska ekspedicija. Imela je namen iti po zahodni ali jugozahodni steni.

Pravzaprav se je zmotila in ko je ugotovila, da s te strani ne bo nič, se je obrnila proti sodlu Kalanka, od tam pa zavila v greben, ki je bil lažji. Vzpon je bil potem hiter, čeprav ni bil brez nevarnosti. Na tem grebenu so bili že ponavljalci, vendar niso prišli na vrh, so pa skoraj uspeli z »alpskim načinom«. Zato poznavalci menijo, da bo severovzhodni greben nekoč postal klasična normalna pot.

L. 1976 je spomladi šest Japoncev vstopilo v jugozahodni greben. Imeli so 80 nosačev.

ne manjka. Plezava prečnico v levo, po počki navzgor, pa spet prečnica desno in še kamin. Nazadnje se skobacava skozi preduh na vrh stebra.

Veselite na vrhu je kratko, saj sva le nekaj metrov od mesta, kjer so se sončili prijatelji. Bili so zadovoljni, smer je bila za njimi, imeli so lepo sončno vreme. Prav to vreme je bilo zanje usodno.

Hudičev steb: Plezala dne 22. 7. 1978 Boštjan Kekec in Franc Vidic (AO Škofja Loka). Ocena: IV/V. Čas: 8 ur.

VELIKA VRATA — SREBRNJAK

ANDREJ DERNIKOVIČ

Dokler hrepenim, upam.

Sedaj, pod večer, prihajajo tam od mojih krajev nežni, rožnati oblaki. Kot dih hrepenenja so po ljudeh, časih in doživetjih onstran enoletnega molka.

V kotu je zaškrebila miška. Potem spet in spet. Ni se mi dalo vstati, da bi jo pregnal od nahrbtnikov. V ude se je že selil spanec, postajali so težki, pa tudi ležišče je bilo udobno, mehko. Postlala sva si namreč z bivačnimi vrečama, počez sva nametala kopico sena. Kdo bi vstajal iz tako prijetnega gnezdeca zaradi miške?

Brez budilke sva lahko že navsezgodaj prisluškovala utripu tišine. Tako tiho je bilo, da sem čutil utripanje krvi v sencih in brnenje slušnega stroja, ki je tekkel v prostem teku. Da, začel se je dan najlne trentarske dogodivščine.

Po stezi, ki se je vila med opuščenimi planinskimi stajami, visoko nad dolino, sva prišli na lovsko pot, ki preči celotno južno in jugovzhodno pobočje grebena pod Velikimi vrati vse do Trentskega Pelca. Gozd se je redčil, kdaj pa kdaj sva prečkala melišča. Že od Komaca v Spodnji Trenti sva si z Ivanom omislila pot do Velikih vrat. Komačevi pravijo, da s te strani ne drži danes na sedlo nobena steza, pa čeprav je vrisana na najinem zemljevidu. Daloč, skoro pod Mala vrata sva že prišla, preden sva se začela vzpenjati najprej po dolgem grobem melišču, potem po strmih travnatih vesinah.

V 33 dneh sta dve naskočni navezi pripeli 2500 m vrvi in porabili za to 400 klinov, 100 od teh je bilo svedrovcev. Prostori za bivačiranje v steni, ki je branila dostop na greben, so bili majhni, često so bile za bivač le nekakšne gugalnice na vrveh. Ko so prišli na zasnoženo ramo, jih je čakalo še 7 dni plezanja po gornjem grebenu. Tehnično je to ena od najtežjih poti v Himalaji.

Jeseni istega leta je 7 Britancev naskočilo južno stran gore, ki je še strašnejša kot zahodna stena. Ves čas je prisojna in nima nobenega mesta za počitek ali za hitrejše napredovanje. 16 dni so plezali Angleži, ves čas jih je strašilo padanje kamenja in serakov, potegnili so 900 m vrvi in jih pritrtili, da so dosegli vršno steno. Tu so morali obrniti, preden so dosegli glavno oviro. Ekspedicija se je morala spustiti po jugozahodni steni in je to naredila v alpski tehniki v 4 dneh. Po težkem ledovju so prišli do severozahodne stene in se spustili po njej v štirih dneh z alpsko tehniko. Z velikimi težavami so prišli na severovzhodni greben in po njem v dolino.

Severovzhodni greben bo za male ekspedicije zares postal normalna pot na Čangabang. Trije Avstralci Hendy, Hinderson in Noble so septembra 1977 to poskusili. Nobeden ni imel himalajskih izkušenj, prišli so do 50 m pod vrhom, tu pa so morali odnehati zaradi neurja.

Južna stran Čangabanga je »padla« jeseni istega leta. To je zmogla angleško-poljska ekspedicija, ki jo je vodil John Porter. Plezali so osem dni z alpsko tehniko.

O zahodni steni pripoveduje Peter Boardman takole: »Z Joejem Taskerjem sva vstopila v zahodno steno tedaj, ko se je ekspedicija v južni steni umikala. V Angliji so ju svarili, češ da je oreh pretrd. Ko sva dobila dovoljenje za steno, so nama v Angliji rekli takole: »Najmanjša nesreča v tisti steni bi kompromitirala prihodnost lahkih ekspedicijskih delu sveta.« Le Don Whillans ju je spodbujal. Stari, izkušeni alpinist je dejal: »No, tri stvari so možne: ali uspeh ali poraz — in tretja, da vaju ne bo več nazaj. Delati morata tako, da se bosta vrnila. To je vse.«

poraslih tu in tam z macesni in z rušjem. Obrnila sva v levo, poševno navzgor po zeleni gredini pod navpičnimi gladkimi tu in tam pa tudi čudovito žlebastimi platmi. Nikjer razpok pa sva le zagledala macesen, kako poganja visoko v plateh. Zložno sva sledila gamsjim potem in še predno sva pričakovala, so se pokazali vrhovi onstran Zadnje Trente. Velika vrata! Kako pravnje ime! Krn na obzorju, Špičje, Jalovec, Pelci. Na oba kraja sta čemeli še v senci Zadnja in Spodnja Trenta. S pogledi sva iskala Komačevo kmetijo in naš šotor in si umišljala, kako naju prav ta trenutek opazujeta najini družici. Pozabila sva, da v dolini sonce »vzide« šele ob desetih, da je toplo le nama, spodaj pa debel pulover komaj zaleže.

Sprehodila sva se še po dobri poti pod severnimi pobočji Sravnika. Uhodili so jo gamsi pa sestopajoči plezalci in planinci, ki iščejo prvobitnosti.

Navezala sva se, saj nisva vedela, kako težak bo tisti »vrh, ki je dostopen le plezalcem«. Prva metre naju je vrv le ovirala; ko pa sva prišla po grapi do škrbinice, kjer se nekaj stolp naslanja ob južno pobočje Zapotoškega vrha, sva pa kar tenko piskala. Saj, če bi skala bila kot se zanjo spodobi! Tako pa sva se šla nekakšen trentarski alpinizem. Plošče so bile strme in pokrite s tanko plastjo zemlje, ki jo je na skali zadrževalo le gosto rastoče rušje. Kamorkoli stopiš, je tako, kot bi stal na snegu, ki počasi polzi (navzdol, seveda) in spodaj je ohohoooo... globoko. In če bom še kdaj vprašan, kaj je to simbolika, ne bom v zadregi za odgovor — to je bilo najino »varovanje«. V največji nevarnosti je bil tisti, ki je »varoval« — pod njim se je zemlja ves čas podirala in z njo rušje, vse po zakonih gravitacije. »Varovan« je bil resda podvržen istim zakonom, imel pa je dve prednosti. Ko ga je spodnašalo, se je premaknil višje, in — zaupal je onemu zgoraj. Toliko, da sva se navadila na ta stil plezanja, že je bilo konec zabave. Zadovoljna in umazana (česta planinska kombinacija!) sva se zravnila na grebenu Zapotoškega vrha. Požrl nama je toliko časa, da sva že videla, kako ogroženo je nadaljnje prečenje, še posebno, ker sva s spoštovanjem ugotavljala, da je bilo nebo veliko hitrejšo od naju — pooblačilo se je in nekje nad kaminom je bobnelo. Po lepih prehodih sva se spuščala do Malih vrat. Ta so bolj zarasla kot Velika in že na prvi pogled manj »vratasta«. Kljub zamudi sva si privoščila prigrizek, saj ne gre, da bi divjala z uro v trepetajoči roki. Ivan, star izkušen planinski samotarski maček, je z optimizmom zrl v nebo — treskalo ne bo! No, mene ni spravila v dobro voljo njegova napoved, vseh pa mi je bil ples oblakov: zdelo se mi je, da se vrtijo v velikem krogu okoli najinega grebena tako kot polenta, ki jo spodaj, v dolini s polentarjem meša stari Komac. Zalogaje sva hotela še poplakniti s hladno vodo, ki sem jo bil nosil še iz doline. Prijazno in Iskreče so naju gledali mokri encijančki: še se najdejo dobri ljudje, ki zalivajo cvetje. Ogledoval sem si na tleh ležeči mah in ugotavljal, da je na njegovo vsebino delovala taista gravitacija, ki sva jo bila tudi midva deležna na »njivici« Zapotoškega vrha. Vneto sem privil zamašek. »Zdaj pa le drži, a vidiš?!« In suhih ust sva zalezla,

Vedela sva, da bo najin uspeh odvisen od hitrega plezanja, torej od taktike in skrbno izbrane opreme. Zraven navadnih plezalnih vrvi sva vzela s seboj še 300 m 8 milimetrskih spelco-vrvi, cepine, cepin na kladivo, z različno krivino, plezalske kombinezone in čezramnike. Vedela sva, da so že Japonci imeli težave, kje bivakirati, da pa jih bova midva imela še več, saj je najina smer daljša in težja. Nekaj mesecev poprej je Joe delal v Salfordu v centru za globoko hlajena živila in se tam privadil na mraz — 20° C. To je prišlo zelo prav, ko sva testirala in izboljševala svoje izolirane spalne vreče: V njih sva prestala dve noči, spalne vreče pa sva obesila na tram nad zmrznenimi kremami. Tam je bilo najbolj mraz.

Kar se tiče financ, so lahke ekspedicije na vzhodu nezaželeni. Težke ekspedicije so finančno seveda mikavnejše. Nekateri si glede tega delajo utvare in olepšujejo položaj, češ da so tam ljudje očarani, če vidijo lahko ekspedicijo. To je najbrž le videz. Lahka ekspedicija ima morda lažje boljše stike s prebivalstvom, lažje si dobi prevoz, pušča manj sledov za seboj in ne proži konfliktov pri nakupu hrane. Lahke ekspedicije so bolj gibljive, imajo bolj avanturistični značaj, člani take ekspedicije so bolj sproščeni in neodvisni.

Joe je hotel v steno že jeseni 1975, ko je prišel iz Dunagirija po enajstih dneh. Bil je bolj na kratkem glede živeža. Ker je njegov tovariš Dick Renshaw na Dunagiriju močno ozebel, je bil Joe takoj za Čangabang. »Jaz sem rad prikimal, rad bi se bil nekje obnesel, močno me je pretresla smrt Milka Burkeja na Everestu. Potreboval sem 'svojo' turo in bil sem prepričan, da mi bo to željo izpolnil Čangabang, če ga splezam z enim soplezalcem. Ne bova imela gledalcev, nobenega medija ne bo, nekaj edinstvenega bo.« Delo, ki ga taka naveza terja, je ogromno. »Šest dni sva bila brez dela v 46 dneh, ki sva jih tam prebila, v teh šestih dneh sva počivala ali kaj čakala. 15 nosačev sva najela za nošnjo do baze na ledeniku Rhamani. Zvezni oficir se je tu odločil, da se s svojimi ljudmi vrne. Ostala sva sama — 40 dni. Le dva Amerikanca iz Dunagirija sta naju za

že kar z ihto, v strmo rampo proti grebenu Srebrnjaka. Še predno sva naredila zadnje korake, že je pričelo rositi, kmalu naju je pozdravilo tudi babje pšeno. Celoten greben, ki je pravo sprehajališče z enkratnimi pogledi (ne le zato enkratnimi, ker se več kot enkrat nisva uspela ozreti v dolino), sva skorajda preletela. Pa se je kmalu zvedrilo in oddihovala sva se na travah nad Ribežni. V nahrbtniku sva odkrila pravi zaklad — suhe slive. Prvič na vsej dolgi (pravzaprav — hitri) poti sva se zares vsa izročila pogledom. Premišljeno sva sledila potezam narave, občudovala mojstrstva njenega čopiča in dleta: V nebo kipijo stvaritve, ki so videti dokončane, popolnoma, in druge, take, ko da bi mojster ta trenutek odložil delo in izobesil napis: »Pridem takoj!«

Doživljanja in vtisov ne morem spraviti na film, vem, čeprav vneto fotografiram: Kaj pomeni še tako lepa panorama vrhov v primerjavi z vetrom, ki vrši preko rušja, s soncem, ki boža trave in se iskri v mokrih skalah? S čim naj primerjam krik ptice in ljubko okornost planinskega močeradca? Kako naj upodobim svojo željo, misel, ki se pne iz doline, po meliščih in grebenih, po vrhah in v daljave, ki jim še imena ne vem?

Sence naju opozarjajo, da najina pot zavija v dolino. Trentski Pelc — kdaj drugič nasvidenje: v teh vrhoh in robih je toliko samote, da je ni moč nikoli izpiti.

Spustiva se do najnižje škrbine, nato pa v strmo rušje, tako strmo, kot mora biti strma stena, da jo že spoštuješ. Opraskana, še vedno navezana in varujoča obstaneva nad visokim gladkim skokom. V rušju premetavava zamotano vrv, hitiva, gledava v nebo in v dolino. Pripravljeno je zadnje stojišče, tokrat povsem varno, ob debeli rušnati korenini. Ivan se spusti v travo ob prvih kapljah. Še sam se pripravim; rosënje se je sprevrglo v pošteno močo. Mokra vrv in še bolj mokre pumparice me spravijo v onemogel bes. Ivanu sem mislil demonstrirati lep »spust ob vrvi«, pa le grabim po travi in najlonki in bruham žveplo in ogenj. Trenje je kljub vsemu le preveliko.

Medtem Ivan čepi pod zločljivo marelo in opazuje (resno) mojo bingljajočo postavo. Danes bi brez njega že nekajkrat razvil vrv za spust, pa mu je vedno uspelo najti naravnejši prehod.

Niti ne čakava, da preneha deževati. Po nevidnih poteh, ki jih je moj tovariš že nekoč obhodil, se spuščava čez trave vse do gozda.

Samo navzdol. Zvonci, ovce. Uro niže dobra voda. Še eno uro niže vonj po civilizaciji — avtomobilski izpuh.

Nekaj kilometrov tlačiva asfalt. Zelenina Soče počasi temni. Žarometi vozil naju dokončno spravijo v tostranski svet.

Lepo je v samotni gora. Kako topel je objem ljubljene družice.

Novi Sad, 6. januarja 1979.

P. s.: Ivan Turk, Andrej Dernikovič, septembra 1978. Prečenje Velika vrata—Zapotoški vrh — Mala vrata — Srebrnjak, Ribežni — dolina Trente. Mestoma III, sicer I in II.

hip obiskala, ko sva se vrnila za hip v bazo. Učinki te osamljenosti so zelo čudni: Vedno manj sva se pogovarjala, nisva kazala kaj čutiva, pogreznila sva se v nekakšno globoko in odločno skupnost ali enoto, oba sva bila prevzeta z navdušenjem v zavesti, da stanovitno tvegava. Odločala sva se brez premlevanja, zato sva vsak hip lahko kontrolirala, kako napredujeva. Vse je bilo polno protislovij, kar sva poznala še iz Himalaje, Joe iz Dunagirija, jaz iz Koh-i-Khaika v centralnem Hindukušu 1972. Tri stavke smo ves čas uporabljali vse po trenutnem razpoloženju: »Pojdi no ti in se obesi za nos' (Tom Longstaff); ali: »Sva za to gnetla ilovico?' (Wilfred Owen); ali še »Te dni bom naredil to turo.' (Carole King)

Joe Tasker je mojster za bivake. Ne samo za to, za seboj je imel težke smeri, izredno hitro je plezal. Na Čangabangu me je naučil celo vrsto stvari, na primer, »vselej moraš najti primerno blazino'. Najino početje je bilo zelo zapleteno. Vse je bilo odvisno od tega, kako sva poskrbela, da naju ni zeblo, da sva kolikor toliko v zavetju ležala, se prav hranila, se odžejala in seveda — predvsem, da sva ohranila voljo — moralo. Čim višje sva bila, tem bolj sva se privadila vremenu, tem boljšo formo sva imela. S seboj sva imela najrazličnejše fotografije stene in sva z njimi določala, kje sva in kam morava priti.

Ko je odšel zvozni oficir in z njim nosači, sva 6 dni vlačila material iz baze v višini 5000 m do ledenika, kjer sva si uredila gornjo bazo v višini 5700 m. Nato sva morala, ne da bi se navezala, po neprotočnem svetu 300 m višje na greben, ki se je stvaril v steno. To nama je vzelo 4 dni. Od tu sva lahko občudovala lednike v Kalanki in pečine v severni steni Čangabanga. Ta stena res izziva vse ekstremiste.

Šest dni sva potem napenjala 500 m vrvi v zelo težki, veličastni steni. Zelo počasi sva napredovala. Hotela sva priti na led, ki je oživiljal sredo stene. Štiri raztežaje sva plezala same previse, ki branijo dostop do ledu. Raztežaji so bili vsi zelo »atletski«, dva raztežaja sva naredila v stremenih in prečnico s tegom vrvi. Drugi raztežaj je bil

ZIMSKO VESELJE

STOJAN VERDNIK-OKI

Ko se prvi zimski dan dobimo v Velenju, smo še kljub naletavanju snega odločeni za plezarijo v Julijcih. Ko pa sva s Čulotom čakala Janča, sva odpihnla najine sanje o Julijcih in se odločila za Logarsko dolino, oziroma za bivak pod Ojstrico. Saj pri tako močnem snegu ni bilo govora, da bi šli v bolj odmaknjene stene. Kdo bi več dni gazil do cilja!

Ko našega železnega konjička otovorimo in ko se vanj zbašemo šč mi, se je vlekel skoraj po tleh. Ker cesta v Logarsko ni bila izplužena, smo s polževo vožnjo prihiteli pred Planinski dom v Logarski dolini. Nakar smo pol ure buljili v Ojstrico in strokovno ugotovili, da bo težko ... Kot da je bilo že kdaj pozimi lahko. Pred odhodom poslušamo Ivanovo godrnjanje, ker nismo imeli s seboj oddajnikov. Kar po domače nam je povedal, da smo butci, kar smo soglasno potrdili. Kajti vsak normalen človek bi v takem vremenu sedel doma v fotelju in gledal televizijo. Ivanu se na koncu pridruži še Duli in nam zagotavlja, da dalj od bivaka ne bomo prišli.

Ker smo že po naravi izredno trmast, smo se kljub vsemu odločili, da bomo poskusili, če ne v Ojstrici pa v Škarjah. Ko smo si otovorili naše omare, smo stopili na tehtnico in ugotovili, da vsi trije spadamo v super težko kategorijo.

Pot od Logarske doline do Klemenče jame smo prehodili v normalnem zimskem času. Tam smo si skuhal, čaj in po polurnem počitku krenili proti bivaku.

Sedaj se je pričelo pravo garanje, saj se nam je ugrezalo do pasu. Ker je obstajala večja nevarnost plazov, je eden hodil daleč spredaj.

Vsakega, ki je prečil nevarno področje, je spremljal črni humor drugih dveh, ki sta ostala na varnem svetu in prvemu zagotavljala, da bosta izpolnila vse njegove želje, če se mu bo kaj zgodilo. Ura se je že krepko približala polnoči, ko smo vsi zmagoslavno ugotovili, da v takšnih pogojih ne bomo prišli do bivaka prej kot v štirih urah.

Tik pred Zgornjimi Jamami se je pričel prijateljski prepirček med Čulotom in Jančem. Po Čulotovih trditvah bi naj prišli nekam pod Rjavčki vrh, po Jančevih pa na Škrbino, na bivač pa v tej smeri ne. Ker sem ta prepirček izkoristil za počitek, sem pričel razmišljati o Ivanovih in Dulijevih besedah pred odhodom. Skoraj bi jima dal prav, da smo butci. Samomorilci in ne vem kaj vse nam pravijo ljudje, ki ne hodijo v hribe, ki ne vedo, da nas hribi pritegujejo z nekakšnim magnetom, ki tudi nam ni povsem znan.

ves izvešen, vse je terjal od naju, energijo, čas, žmarjenje, spuščanje ob vrvi „pravi raztežaj Tonija Kurza“. Vsako popoldne sva imela slabo vreme. Čangabang se je snega otresal s plazovi, ko sva pa sva neki večer sestopila v tabor 1, sva doživela lep, sončen zahod.

Pa sva morala brž nazaj, ko sva si nabrala vse potrebno. Imela sva s seboj vrvi in sva zvečer spala v svojih mrežah. Tedaj je završalo in vihar nama ni pustil, da bi si kaj skuhal. Njegovi rafali so vse zavili v vrtince snega, prepuščena sva bila mrazu in gladu.

Po treh nočeh, ki sta jih prebila na prostem sta bila lačna, žejna, odrevenela, pretilo jima je, da ozebeta in se nevarno ohladita.

»Bila sva prisiljena sestopiti, da prideva k sebi. Hipotermija v tistih razmerah bi pomenila konec.«

Joe Tasker je iz izkušnje prejšnjega leta vedel, da zimski viharji začno divjati že sredi oktobra. »Čas naju je torej priganjal, bila sva že zelo izčrpana, vendar naju je zavest, da morava priti na vrh, obdržala v gori. Bilo nama je jasno: zdaj ali nikoli, samo midva to lahko doseževa, ker se tako ujemava. Začel sem razumevati Harrerja, kaj je hotel reči z besedami: „Šele v Himalaji sem odkril smisel in pomen samote.“

»Ko sva v bazi dva dni počivala, sva po pritrjenih vrveh splezala na tabor 1, vrvi vočnoma pobrala, kline sva pa pustila in jih zaznamovala z modrimi zastavicami, da bi jih čim lažje našla, če bi naju viharji spet pogнали navzdol. Ko sva prišla na kraj tabora 1, sva v led izsekala majhno ploščad in si iz šotorskega platna napravila zavetja in zlezla vanj. Kljub krčem v mišicah sva začela kuhati in se pogovarjati, kam bova šla odtod. Za najino moralo je bilo boljše, kot če bi poslušala občutek samote, saj sva ga pre-dobro poznala.«

»Nadaljnjih sedem dni sem užival. Bila sva v gornjem delu stene in sva se ubadala z navpičnim stebrom, visokim 300 m. Bilo je težko plezanje, bile so zagatne situacije,

Ne vedo, da v hribih uživamo kljub vsem temnim stranem. Kljub vsem naporom smo v hribih srečni.

Pri nadaljnjem razmišljanju me vzdramita prijatelj, ki sta se med tem časom sporazumela. Na Zgornjih Jamah že krepko čutimo utrujenost in težo nahrbtnikov, zato si privoščimo počitek. Ko tako počivamo in se pogovarjamo, smo se že skoraj odločili za sestop. Vendar smo po daljšem razmišljanju sklenili, da bomo šli naprej. Še vedno smo dobre volje in drozamo drug v drugega. S Čulotom si privoščimo Janča, ki sva ga uvrstila v peresno lahko kategorijo, saj se mu ni nikoli vgreznilo dalje kot do kolen, medtem ko sva midva za njim gazila do pasu.

Zagotavljal nama je, da ima za takšno hojo nekakšen poseben recept in da nama bo prodal licenco. Midva pa sva kar brez njegove licence prišla na bivač. Po devetih urah in pol smo priorali pred bivač. Brez besed smo se spravili na pogrado in verjetno že med padanjem na pogrado spali.

Ko smo okrog poldneva prilezli iz bivača in še napol v spanju ugotovili, da z Ojstrico še nekaj tednov ne bo nič, smo šli spet spat. Proti večeru so nas lačni želodci začeli vzpodbujati k gibanju. Brez problemov smo dosegli »samoupravni sporazum«, po katerem je Čulo imel na vesti peč in sušenje oblačil, Janč pripravo čaja, kar je bila prava umetnost, saj nismo imeli nič sladkorja in instanta, ki je po njegovi krivdi ostal v dolini. Moja malenkost pa je prevzela največjo odgovornost, nasititi dva lakotnika in sebe... To je bil večji problem, saj sem bil kar naprej lačen. Ko sem nasitil s svojimi kulinaricnimi specialitetami (s kračo s fižolom) oba lakotnika, sem sam pojedel še goro drugih dobrot.

Zjutraj smo že naveličani ležanja in lenarjenja zgodaj vstali, si pripravili zajtrk in šli nazaj v postelje, kajti zunaj je bil pravi snežni vihar. Ko se je vreme okrog desete ure umirilo, smo se odpravili proti Škarjam. Naš cilj je bil Golobova smer. Eno uro smo gazili do vstopa v smer. Natanko opoldne smo pričeli s plezanjem.

Čulo, ki je prvi pričel plezati, se je zagnal v steno kar brez derez, kar se mu je kasneje krepko maščevalo. Kljub vsem nevšečnostim smo bili še kar hitro na prvem stojišču.

Janč ves nestrpen prične z drugim raztežajem, ki mu v začetku še kar hitro gre. Nato pa mu je pot zaprl previs in mu delal veliko preglavic. Nenehno je vpil, da bo padel. Preklinjal pa, da bi mu bil nevoščljiv vsak pomorščak.

Midva pa sva pričela spet plesti, kako bova hodila tolažiti njegovo dekle...

Ker je fant na novo zaljubljen in po takšnih zgodbah dobi neverjetno moč in energijo je zlezal previs kot za šalo. Na stojišču pa je kričal in jodljal kot obseden. Ne vem,

vsak dan sva naredila dva ali tri raztežaje in pripenjala najino 300 metrsko vrv. Najbolj tesnobno je bilo spuščanje po tej dolgi vrvi vsak dan zvečer, zgodaj zjutraj pa krèmp-ljãnje (žimarjenje) po njej. Menila sva se, da bi ne mislila na to, kako se s tem vrv obrablja, in ne na posledice, če bi se najina tehnična oprema ne izkazala. Niže doli me ni držal klin, ko sem žimarel navzgor, in zdrsnil sem pet metrov. Bilo je nekaj primerov, ko nama je šlo za las, vendar je naključje hotelo, da sva se srečno izmazala. Plezanje je bilo mešano: zdaj prosto zdaj spet z uporabo vse možne tehnike, ki sva jo imela s seboj. Šlo je počasi, vendar vedno navzgor in vedno skrajno težko. Peti dan sva počivala. Gledala sva ledenik Rhamani, steno Riši Kot, oboje še nepremagano, gledala proti Trisulom in Berthatoli Himalu. Tibet se je skrila za Danagirijem.

»Naslednji dan sva na vse zgodaj splezala po pritrenih vrhov. To pot sem bil prvi v navezi jaz. Bril je leden veter, jaz sem se počasi praskal po robu previsne poklince. Ko sem se ozrl, sem videl, kako Joe visi nad globino 1600 m, spodaj ledenik, nad nama pa težak cirus in sij okrog sonca — bližala se je nevihta. Potem sem se izmazal iz poča in prišel na sneg — s tem pa so večje težave bile za nama. Nisva več pritrdjevala vrvi, veselila sva se, da nama je tako dobro šlo, celo sonce je svetilo. Bivakirala sva v višini 7300 m, mráz je tisto noč močno pritisnil. 15. oktobra sva imela glavne probleme za seboj, bil sem na grebenu, s katerega se vidi Nanda Devi. Pa se ni videla, vse je bilo v meglah. Ko sva se poslovila od vrha, naju je zajelo slabo vreme. Sestopala sva po isti smeri, po kateri sva prišla — tri dni; tabor II sva dosegla pozno ponoči, naslednji dan pa tabor I prav tako. Amerikanci so v tistih dneh doživeli težko nesrečo, štirje možje so zgrmeli v smrt 700 m globoko. Mlada Amerikanka Ruth Erbe je klicala na pomoč dva dni, slišal jo je nosač italijanske ekspedicije, ki se je mudila na tem področju. V eni uri so jo spravili iz zagate. Za naju dva je bilo to srečanje hud udarec. Naslednji dan smo poiskali ponesrečence pod Danagirijem. Vsi so bili zelo ranjeni, verjetno so bili mrtvi takoj. Nesreče si niso mogli razložiti. Pokopali smo jih v lede-

ali zato, ker je premagal previs ali zato, ker je najlno tolažbo poslal k vragu. Ker se je že delal mrak, smo zlezli še en lahek raztežaj in prtidili vrvi. Nato smo se spustili pod steno in odšli v bivač. Ko smo opravili svoje dolžnosti po sporazumu, smo pričeli obupati stare spomine.

Na vsem lepem se je pričel Janč pritoževati, da zaradi prevelike vročine v bivaču ne more spati. Nakar smo ugotovili, da ima na sebi štiri puloverje in nič koliko hlač. To je bi spet povod za naju, da sva ga pričela zbadati. V takem veselem vzdušju smo zaspali. Ko smo zjutraj še v temi vstali in pili Jančevo umetnijo (kokosov čaj), smo prišli do sklepa, da v steno ne bomo vzeli opreme za bivačiranje, saj bomo manj natovorjeni lažje in hitreje plezali. Po včerajšnjih stopinjah smo zdrveli pod steno in še v mraku pričeli s prižemami. Kot prvi je pričel plezati s prižemami Čulo, ki ima s tem tudi največ izkušenj, medtem ko sva se midva z Jančem s to stvarjo prvič ukvarjala. Ko smo nekako po eni uri bili vsak na svojem stojišču, je Čulo pričel. Ker pa je s tem spuščal na naju ogromne količine snega, se je razvila med nami prava besedna vojna. Ko smo prečili v desno, smo po dveh lažjih raztežajih prišli pod nekam čudno zajedo, polno snega in leda. Z razmerami se res ne moremo pohvaliti, saj so bile izredno slabe.

S pomočjo lepega števila klinov smo se prebili pod vrhnji del stene. Še dva raztežaja. Toda kje! Po originalnem izstopu nemogoče (led, napihan sneg), levo je nekam čuden previsni kamin. Zato se odločimo za še bolj čudno poč. Čulo jo je po velikih težavah mojstrsko obdelal. Takoj za njim jo je preplezal Janč in kar nadaljeval s plezanjem proti vrhu. Tik pod vrhom mu je pot zaprl res grd previs in mi še danes ni jasno, kako ga je kot prvi preplezal. Ko sem ga jaz preplezal kot tretji, sem tulll: potegni, drži, padel bom in ne vem kaj še vse. Na vrhu smo bili z mrakom. Še kar navezani smo šli proti Grlu. Tam smo se razvezali in si čestitali. V trdi temi smo stali spet pred bivačom. Pričelo je rahlo snežiti. Tokrat se z veseljem skobacamo na pogrado. Skoraj do jutra smo sušili opremo in obleko. Ko smo se zjutraj odpravljali v dolino, smo bili židane volje, saj smo vedeli, da je kar lep uspeh, v takšnih razmerah preplezati Golobovo smer. V planinskem domu v Logarski dolini so nas začudeno gledali, ko smo na vprašanje, če smo prišli iz stene, odgovorili, da smo.

Utrujeno smo se nasmehnili in se zbasali v železnega konjička. Tako se je končalo naše prvo letošnje zimsko veselje.

Golobovo smer v Škarjah smo prvič pozimi preplezali Miloš Čulk, ŠAO, Janč Lesjak in Stojan Verdnik, oba AO Celje. Ocena smeri je V. A₁ IV₁, 320 m. Plezali smo 26. in 27. decembra 1978, čas efektivnega plezanja 11 ur.

Smer sta prvič preplezala poleti 1961 brata Lojze in Janez Golob, AO Celje.

niško razpoko. Vse naokoli so žareli špiki Gurhval Himala v popoldanskem soncu, mi pa smo požebrali preprosto molitev, na kar smo se pogreznili v megleno plimo. Potem se mi je mudilo domov, gnala me je zamuda pri delu na B. M. C. (British Mountaineering Council, angleška planinska zveza). V 10 dneh sem prišel v London in generalni sekretar mi je dejal: 'Vesel sem, da vas spet vidim. Boste že vse naredili, vse je v redu.'

Kaj naj rečem glede hvalnic, ki jih žanjejo lahke ekspedicije? Vsekakor je treba, da čuvarki himalajske etike natanko preštudirajo to stvar. V alpinizmu so glavna stvar dejstva, ne teorija. Ne smemo pa spregledati, da se ljudje lahko ubijejo, če jih ambicija žene, da poskusijo nov vzpon na podlagi neke fotografije. Nikogar ne smemo siliti k velikemu dejanju, ki naj bi bilo mejnik v razvoju alpinizma. Himalaja je 2400 km dolg niz nešteti vrhov in eno od zadnjih gorskih površin, kjer alpinizem lahko še oblikuje nekakšno obliko duhovne ekspanzije. Človek bi moral to zavestno sprejeti in svojo naravo na to privaditi, ne pa zapirati svoje ambicije v zmešnjavo etičnih predpisov. V Himalaji bi morali iskati radost in razvedrilo. Samo eno najnost moramo sprejeti: da ohranimo pristnost tamkajšnje narave in ljudi; da ne prihajamo tja z 'egoistično invazijo', predvsem pa, da ne oskrunimo njihovih svetišč, da ne packamo dežele s kupi smetišč, da ne šarimo po deželi z buldožerji in — s svedrovci.

T. O.

LUCIEN DEVIES — JOHN HUNTU

Lucien Devies, francoski alpinist — veteran, dolgoletni sodelavec pri glasilu CAF, posebej pa urednik alpinistične kronike, zelo pozoren tudi do uspehov naših alpinistov, je v rubriki »Aktualnosti« odgovoril na članek »Everest Saga«, o katerem smo poročali (La Montagne et Alpinisme 1978/3, uvodni članek). Devies pravi: »25 let je minilo,

DVE KRATKI A TEŽKI

Spominska Branetu Salomunu

LADO VIDMAR

Braneta nisem ravno najbolj poznal, toda bil je dober prijatelj vsem. Užival je v hribih in se jih veselil kot mi vsi, ki zahajamo v gore. Usoda je hotela, da mu je spodrsnilo v slabem vremenu in gore so pokazale svojo drugo, senčno plat. Žalostno je bilo slovo od mladega tovariša, ki je zakoračil v svet z vso silo, mnogimi željami in lepimi načrti.

Z Matijevcem se dobiva na Kamniškem sedlu in si pripravljava opremo, ki jo bova najbrž rabila pri napredovanju. Precej prostora v nahrbtniku zavzamejo lesene zagozde. Posloviva se od prijaznega oskrbnika in razpoložena odideva proti Planjavi. Prispeva na rob, levo od velikih, kot nabodenih skal v greben. Odločiva se za sestop v mogočno severno steno Planjave. Pogled lovi motive, ki se kažejo v Logarski dolini. Slap Rinka vztrajno šumi in množice nedeljskih turistov ga hodijo občudovat.

Toda midva sva bila tu z drugačnim namenom. Z dna viseče, približno tri raztežaje dolge rampe, ki se tu končuje z nekakšnim dnem, sva začela novo smer. Prvi raztežaji nama niso delali večjih preglavic. Štiri dolžine vrvi so bile že pod nama. Od tu naprej pa je vzpon postajal vedno težji. Pričelo se je z dvajsetimi metri dokaj krušljive prečke, ki jo je končal nekoliko previsen, sumljivo trden kot. Bil je kar dober uvod v gornji del stene. Pobiram vrv in jo popuščam, nato pa ji sledim, dokler se ne izteče v Matijevčevih rokah. Z nagajivim nasmehom mi pokaže poševno in previsno, približno za tri prste široko poč, z malo koristnimi oprimki.

Zdelo se mi je, da so se mi zenice v očeh kar nekoliko razširile, toda kaj sem hotel drugega storiti, kot da poizkusim. Z vsemi mogočimi načini sem poizkušal pregoljufati to nadvse nesimpatično poklino. Višje sem bil, več mi se je zdelo te presnete razklane skale. Zaradi številnih vponk je vrv že zelo nerada tekla in odločila sva se, da si tu napravim stojišče, ali bolje rečeno varovališče. Močan »bong« je krasno zapel in obesil sem se vanj z vso težo. Po nekaj poizkusih sem se počutil kar v redu, čeprav z eno nogo v lestvici. Vanja se je prebijal naprej in se znašal nad nekaj kar dobro zabitim klani. Tudi zanj je ostalo kar lepo delo. Nad menoj je premagal še nekaj metrov počl, nato pa se je s precej truda potegnil čez previs. Nisem ga več videl, ker ga je skril rob, ki je ločeval zemljo od neba. Njegovo navzočnost sem lahko ugotavljal le še po klicih in po vedno krajši vrvi.

vendar se zelo dobro spominjam, kako sem mislil in kaj sem govoril ob prvem vzponu na Everest.

Nikoli nisem izgovoril pomembnega stavka, ki mi ga prisoja Huntov članek (obglaviti — ta izraz v mojem slovarju ne obstoji), še manj pa trditev, da je alpinizem izgubil svoj smisel in da zato peša.

Kot slehernik sem mislil — saj je očitno — da se alpinizem močno razvija, ker se močno razvija gospodarstvo in družbeno življenje, ker napreduje promet, ne nazadnje tudi zato, ker se je že takrat videlo v Himalaji, da se bo bolj ali manj hitro ponavljalo tisto, kar se je godilo v Alpah: najprej vrhovi, potem smeri, nazadnje izbira, klasifikacija in gradacija dostopov.

Zelo jasno sem videl torišče, ki so nam ga odpirala daljna gorovja. Kako more kdo dvomiti o tem, saj sem spravil na noge nekaj pomembnih ekspedicij!

Nekaj drugega sem hotel tokrat sugerirati: da spremenimo dotedanje psihološke podatke!

Takole sem to formuliral v reviji *Alpinisme*: »Vse, kar smo dosegli, se je zrušilo; veliki uspehi in izpopolnitve ne morejo zakriti vprašanja, ki pritiska na alpinizem. Z osvojitvijo Everesta se je neka doba končala. To bo prej ali slej zbrisalo neki simbol in mit. Opustimo domišljijo — ni več smiselna. Tudi za alpiniste se začenja čas, v katerem se je neki svet podrl.«

Na ta način sem uporabil slavni tekst Paula Valéryja (zelo pomemben francoski pesnik, 1871—1945, op. ured.), ko sem hotel napovedati, da se je veliki alpinizem soočil s svetom, ki postaja vse bolj odkrit in omejen.

To je prav tisto, kar se je zgodilo z alpinizmom. Danes kljub njegovim triumfalnim uspehom ne vidimo, da se je alpinizem popolnoma spremenil.«

Devics se ne izmika: Prav sklepa, da se je alpinizem s svojimi uspehi po vsem svetu, predvsem pa skoraj do »zadnje dlake« spremenil, si pridobil novo tehniko, novo

Z odobravanjem sem sprejel poziv, ki me je rešil visenja nad gluho praznino. Ker je bila skala trdna in sem pa tja tudi kak oprijem, se je dalo kar lepo plezati in po osmih raztežajih, kolikor sva jih preplezala od vstopa, končala na grebenu. Pospravila sva za ta dan nič več potrebno opremo, se nekoliko odpočila in nagnila še ostanek vode iz čutarca. O imenu sva si bila soglasna. Po krepkem in iskrenem stisku rok sva jo počasi ubrala nazaj na sedlo.

Spominska Branetu Salomunu

Prva preplezala: Vanja Matijevac in Lado Vidmar. Datum: 16. 9. 1978. Čas plezanja: 8 ur. Opis smeri: S Kamniškega sedla pri Babah v severno steno Planjave, po širokih gredinah. Po zaprodenem žlebu 100 m navzgor in pod odklanim stolpom raztežaj levo okrog roba. V žleb in iz njega proti levi pod poč. Po njej (IV) in levo čez greben v naslednjo poč. ter po njej (IV) na teraso. Levo 15 m (+IV) v krušljivi kot in čezenj (V) na viseče stojišče pod previsom. Čezenj in proti levi navzgor proti visečim ploščam pod značilno počjo, ki reže previsno steno z leve rahlo proti desni, po njej dva raztežaja (VI) A₂ (zagozde, stojišče v lestvicah) na dobro stojišče. Čez navpično stopnjo v kaminast žleb in po njem (IV) narob steno. Dolžina smeri: 300 m. Sestop: Po grebenu na vrh — po poti na sedlo, po SZ grebenu Planjave na sedlo.

RAŠIŠKA SMER V GAMSOVCU

LADO VIDMAR

Sonce že celi dve uri osvetljuje južna pobočja, ko so doline še vedno zavite v sivi pajčolan sence in jutranjih meglic, ki jih je veter napodil in odtrgal od velikega, meglenega zaliva doline Vrat. Tu se razblinijo in izginejo v nič.

Robovi Triglava in druge grebeni žarijo in pošiljajo svetle pramene vedno nižjim vrhovom na drugo stran. Tudi mogočni steber, ki se vzpenja sredi Gamsovca naravnost kvišku, ima že osvetljeno čelo in postaja vedno bolj vabljev.

Tiho stojimo pred staro, napol razpadlo karavlo, ki čepi kot prestrašena prepelica na majhnem robu, zavarovana pred plazovi, toda še vedno prijazno ponuja svoje zavetje planincu.

taktiko, in si s tem omogočil nova odkritja, ki jih pred 25 leti niti v sanjah nismo videli. In vendarle: Kakor je znameniti akademik Paul Valéry moderni simbolizem umetniško oblikoval v klasičnih ritmihi, tako se tudi v današnjem, navidez hipertehniziranem slogu še vedno opira na prvobitno človeško sposobnost pri premagovanju težav. Kljub vsej tehniki, ostaja ključ do uspehov isti.

T. O.

NA EVERESTU NISVA GOLJUFALA

V »La Montagne et Alp.« 1978/3 je Avstrijec Habeler objavil članek z gornjim naslovom. Marsikoga je presenetil, saj se ve, da so ta vzpon Messnerju in Habelerju spodbijali. Poglavitne točke, na katere so svoj »prav« opirali, so bile: vprašanje Serp tisti zadnji dan, fotografski ali filmski dokazi z vrha, jemanje kisika v zadnjem taboru in nad njim v taki ali drugačni obliki. Rezume se, da sta Habeler in Messner kategorično zavrgla vse te trditve. Sicer pa bomo o tem več brali v Messnerjevi knjigi »Mount Everest«, ki je že prevedena v naš jezik in bo kmalu prišla iz tiskarne.

Everest je v l. 1978 tudi dopustil, da je francoska ekspedicija, ki jo je vodil »stari« dr. Pierre Mazeaud, člani pa so bili Jean Afanasieff, Walter Cecchinell, Claude Deck, Raymond Despiaud, Nicolas Jaeger, Jean François Mazeaud in Avstrijec Kurt Diemberger, prišli na vrh s Col Sud — torej po normalni poti na vrh. To je bila francoska »premiera« na Everest. Večer poprej so bili na vrhu Nemci H. Engl, J. Mack, in H. Hill Maier. Vrh so dosegli tudi drugi Nemci in tudi Poljakinja Wanda Rutkiewicz.

T. O.

IMENOSLOVNI UTRINKI V GORAH OKOLI CHAMONIXA

Pierre Henry je v »La Montagne et Alpinisme 1978/3—4, nabral precej zanimivosti imenoslovnega značaja. Omejil se je na Chamoniško dolino. Vnaprejšnja je ugotovitev, da

Počasi se spustimo po stezi, nekoliko prekriti s svežim snegom. Vsak zase jo počasi ubira po melišču in meša svoje sledi z gamsjimi. Tudi pristop ni tako nedolžen, kot je na prvi pogled videti od daleč. Treba je nekajkrat kar pošteno poprijeti in se potruditi, da se končno ustavimo pod značilnim kaminom, ki je lepo viden s steze. Ta kamin so prvi preplezali češki alpinisti, pred štirimi dnevi pa sva ga menda z Blažem prvič ponovila.

Prve tri raztežaje preplezamo po Češki smeri. Skoraj vsak raztežaj ima svojo značilnost, tako da je plezanje pravi užitek in za kamero, ki smo jo imeli s seboj, izredno atraktivno. Od vznožja pa do vstopa, kjer smo si ga zamislili za novo smer, smo plezali že kar dobri dve uri. Pred nami sta se ponujali dve možnosti za napredovanje. Prva se je kazala v poševni poči, ki bi bila nekoliko težja varianta, lažje pa bi napredovali z desne strani. Ravno zato, ker smo precej pozno vstopili, se odločimo za lažjo pot in prečimo po široki, nekoliko viseči polici proti desni in nato levo nazaj po dobro razčlenjeni skali, ki ima vmes že šope močno ožgane trave.

Sem pa tja se slišijo povelja in kaka kletvica, vmes pa še brnenje kamere, ki hoče zabeležiti vsaj nekaj lepote. Dva raztežaja nove smeri sta že pod nami. Ta del je bil dokaj lahak, toda od tu naprej se stena že bolj strmo vzpenja in preide v navpičnico. Skala postane zelo hrapava in ostra, tako so roke po nekaj metrih vzpona že krvave, polne majhnih ran.

Varujem Blaža, ki je že v senci velike strehe in z velikim potrpljenjem zabija klin za klinom, da bi si prebil pot izpod strehe na desno. Od dolgega in mučnega gledanja navzgor me že pošteno boli vrat, toda stena, ki jo hoče prijatelj ugnati, se ne pusti in ne pusti. Trdovratno kaže svojo mogočnost in sili plezalca h skrajnim naporom. Končno Blaža ni več videti. Izginil je za rob in mi povedal, da je na stojišču. Teh besed sem se najbrž bolj razveselil kot on, kajti bil sem že ves trd od čakanja in monotonega popuščanja in drsenja vrvi. Tudi Vanja je že začel priganjati, kajti sonce se je že precej nizko spustilo.

Toda ni še bil čas, da bi se lahko pretegnil in plezal. Šele ko je Vanja prišel do mene, se mi je želja izpolnila. Kolikor se je dalo hitro, sem splezal do Blaža, ki me je udobno, vsaj za pojme v šestici, varoval. Dan se je že močno prevesil in vidljivost se je zelo zmanjšala. Do tega trenutka je po dolini odmevalo le naše klicanje in vpitje, sedaj pa so se pridružili tem glasovom še nam zelo znani klici. Kmalu smo ugotovili, da zunanji svet ni povsem pozabil na nas.

S steze vidim svetilko. Klical nas je Miha. Nekaj časa smo vpili drug drugemu, toda kljub tihi noči smo se bore malo razumeli. Čez čas smo Mihi le dopovedali, da odnese nahrbtnik z baterijo in kako hrano nad smer, ki jo plezamo, da bo vsaj sestop nekoliko manj temen. Vanja in Blaž sta med tem že prispela do mene. Nad nami je zljala noč, spodaj pa temna globina. Poizkusil sem se v gladki počli nad stojiščem, pa ni šlo.

Je malo tamkajšnjih gorskih imen ohranjenih v prvotni obliki, zato si prizadeva, da bi prvotna imena odkril. Izhaja iz dejstva, da je na tem področju poimenovanje v prejšnjih časih trpelo zaradi nevednosti in neznanja pa tudi zaradi atavističnega zanemarjanja vsega, kar v gorah ni v zvezi s planšarstvom in nekoliko tudi v zvezi s kulturo. Tako je bilo, dokler ni prišel v te kraje »klient«. Kako so ta imena nastajala?

a) Trdno pravilo je bilo, da so visoke gore, kamor nista mogla človek in žival, dobile ime zaradi nekega utilitarne vzroka: bodisi da je ime pomenilo orientacijsko (kaži-potno) točko bodisi za pašo neprimeren svet. To pravilo je potrdil tudi Saussure. Razume se, da se je tako poimenovanje spreminjalo glede na kraj, odkoder je človek na goro gledal; po navadi ima vsaka dolina pod gorami svoja imena za »svoje« gore. b) Vrhovi, ki človeku niso v korist (nekoristni svet), gorjanca ne zanimajo, razen če posežejo v njegovo življenje s plazovi, z naraščanjem ledenika. Do 18. st. vrhovi teh Alp niso imeli svojih imen, razen tistih, kamor so zahajali iskat kristale in na lov.

c) Stari vodniki so menili, da ni prepričljivega dokaza za prvobitnost gorskih imen. En sam zgled: Leta 1780 se je klient s svojimi vodniki pogovarjal, kateri od petih vidnih vrhov je Mt. Blanc. Vsi vodniki so namreč »imeli« svoj Mt. Blanc in to dvajset let po Saussurovi objavi v treh farah, da bo dobil nagrado, kdor bo prišel na ta vrh. Kasneje so večino imen dali klienti, kajti vodniki niso radi ugovarjali, saj je šlo za kruh. Začel je Saussure, ki je dal ime Four, Pyramides Calcaires, le Rocher d'Heureux Retour in col du Géant (avtor citira strani v de Saussureovih spisih).

Danes je okoli Mt. Blanca 300 imen: ena četrtna poteka od alpinistov in vodnikov, več kot polovica imen so dali alpinisti na »moderen način«, le četrtna je izvirnih starih imen, ki pa so »pretrpela« pomembne spremembe.

Vpliv tujcev (to je ljudi, ki niso iz Chamoniške doline) je tudi pomemben. Kar piše 1784 Saussure Dioze, Serve, Forcle, se danes govori Diosaze, Servoze, Forclaze. L. 1784 je imenoval Saussure svojega vodnika Pierre Balme, kasneje Balmat.

Potem je prijel stvar v roke Vanja in si za pomoč zabil klin v temo nad seboj. Ni prav lepo zvenel, a je vseeno obdržal breme. Kmalu sva tudi midva, kot bi se šla slepe miši, odplezala za vrh, ki naju je vodila vedno višje. Tu je bil svet že lažje prehodni in težave so počasi nehale kazati roge. Ko je bil za menoj tudi kratek škrapljast skok, sem lahko videl temo tudi pred seboj.

S srečo v očeh in veseli, ker nam je uspelo, smo si krepko stisnili roke, nato pa, ko smo našli nahrbtnik, z olajšanjem odšli v temo doline.

Rašiška smer

Prvi plezalci: Blaž Oblak, Vanja Matijevac in Lado Vidmar. Datum: 5. 11. 1978. Čas plezanja: 5,5 ure. Dolžina smeri: 250 m. Opis smeri: Vstop v vpadnici velikih kaminov. Skoznje (3 raztežaje) po Češki smeri, nato po široki polici pod poč, ki jo zapira velika streha. V smeri poč (IV) in po njej do strehe (VI). Pod streho prečka v desno na rob (A₂) in navzgor čez prag (V) na polico, po njej 20 m desno. Navzgor čez kratek skok in nato rahlo proti desni do borovja. Od tu naprej po lažjih prehodih nekoliko proti levi na rob stene. Sestop: Po stezi, ki pelje z Gamsovcem proti Luknji in nato v dolino Vrata.

TI LJUBI DOM MED GORAMI

VIDA ČUČEK-PEZDIR

Že vas Sorica je kot podoba iz pravljice. Vzbuja pa misel na Groharja in na njegove umetniške stvaritve. Skozl vas drži na planino avtomobilska cesta, tako da je ta svet bolj za prijeten oddih in razmišljanje kot pa za kake posebne podvige. Tod je tudi načrtana loška transversala od Lajnarja do Možica pa nazaj čez planino in dalje čez Ratitovec do Prtovča. Od tam je lep razgled na Dražgoše. Ratitovec se ponša s postrim planinskim cvetjem, zlasti še z murkami v mehki travi, kjub razmeroma nizki višini svojih vrhov (najvišji 1672 m) pa le ni ravno od muh za ne več mlade noge.

S Silvo sva se počasi vzpenjali proti robu planine. Ura je bila še zgodnja, zato nama do večera ne bo prav nič ušlo, kar kaniva tokrat ujeti. Ta dan nama je tudi vreme naklonjeno, le na odprtih področjih prav neprijetno brije mrzel sever — menda je na

d) Končno je delalo zmedo še posploševanje (generalizacija) občnih imen pred vrhovi: aiguille prvotno ni stala pred vsakim gorskim imenom, z leti pa so se razširila po vseh zahodnih Alpah, upravičeno morda zaradi oblike, vendar nesistematično: Aiguille, Egille, Aouille, Oeuille, Guglia. L. 1909 je o tem tekla debata, vendar brez pravega sklepa. Le Géant je izročilo neke vidne primerjave. Aiguille de Géant pa je že nesmisel, ki je l. 1882 prinesel Dent du Géant, ta pa je obveljal skoraj kot splošno veljavno ime. Kaj pa naj rečemo k Aig. du Peigne ali Aig. de Ciseaux (peigne = glavnik, mikalnik, ciseaux = škarje)?

La Rocher de Bonhomme (Trélatête je bila prvotno Bonhomme ali Petit-Jean, kar je v familiarnem jeziku isto; blizu tam je Bonne-Femme. Saussure, strog znanstvenik, Calvinova senca je bila na njem, pa je pisal svoji ženi o naslednji veseli in hudobni kmečki zgodbi: »Bonhomme je vrh, ki ima glavo na nekakšen način »rogato«. Kmečki šaljivci pa pravijo, da je zaradi teh rogov dobil ime Dobričina, Dobrodušnež (Bonhomme). Lokalno ime za Trélatête je Aig. de la Bérangère ali kratko »Berangère«.

Iz 16. stoletja obstoje v arhivih po Saussuru poročila, da so Aig. du Midi (pravzaprav bi moralo biti »de« ali celo Alg. de Midi de Praz), Dôme du Gouter, Aig. du Midi des Grands pour Trient velevali, kdaj je treba iti k južini, k opoldanski hrani: Kadar je sonce stalo navpič nad temi midiji (poldne, pri nas: Ponce = poldnice, Zapodnem, Zapoldnevom). Listina pravi: »Bilo je veliko revnih ljudi, ki niso imeli nobene ure in niso vedeli, kako tečejo ure.«

Nekatera zelo stara imena izvirajo iz posebnih kultur, od pomembnih dogodkov ali od iskancev kristalov in lovcev na divje koze.

Planinski pašniki de Blettière »pascua de Bléteri« se navajajo že leta 1298. Najbrž gre za eno od najstarejših in najmanjših kmečkih združenj, ki se je ohranilo do današnjega dne pod imenom »Planina Blaitière«, danes last hotelirjev na Plan de l'Aiguille. Les »Blettières« so tudi blizu Chapieuxa. Ime »Blait« izvira najbrž iz »blat«, danes blé

Triglavu še zjutraj snežilo, kot sva pozneje zvedela v avtobusu od planincev iz Zalega loga.

Lajnar jo že za nama in tako po skoraj položni poti kreneva proti Možicu. Na desni zapirajo pot vetru skalni skladi, na levi pa se strma pobočja zajedajo v ozko dolino Bače. Ni prvič, ko gledava ta svet, vendar naju vedno znova pritegne. Vrhovi zelenih gora, da jih ne zmoraš prešteti, med njimi najvišji Porezen, v neposredni bližini skalovita Črna prst, za njo greben Rodice. Tu pa tam žde po pobočjih majhni zaselki in še višje nad njimi samotne kmetije. Kot da bi imela vsaka gora svojega čuvarja. Postoj, nemirni popotnik, ustavi se, misel — glej, doma si! Zlekni se po tem zelenem gorovju, odeni se s soncem in prisluhni tišini! Čuješ li ta pomirljivi andante? Pa je le treba spet naprej, čeprav onstran skal vleče sever; vedno pač ne moremo ždeti v zatišju, tudi v vsakdanjem življenju ne. Hodiva in spotoma kot kakšna goološka strokovnjaka ogledujeva razpokane sklade skalovja. »Učeno« presojava, katere razpoke so še svežega izvora in katere zijajo tako nemara že premnogo let. Pod njimi in še daleč naprej se vije dolg, s kamenjem zasut jarek.

»Strejski jarek,« blekne Silva. Nehote se utrne misel na vojno. Pojem te besede nama malce pokvari razpoloženje, kajti mimo razpadlih bunkerjev hodiva in mimo potrganih zarjavelih žic, ki tu pa tam še leže po bregeh, vmes neprizadeto cveto pisane rože. Saj, tu je nekoč pokalo, padale so granate in mine — in ljudje. Rože pa so nemara še kar naprej veselo cvetele in vse te gore so bile prav tako lepe kot zdaj v tem slovesno spokojnem trenutku. A tu je že nov, veličasten svet, v svoji lepoti skoraj neverjeten in tako silovit, da v hipu zbrše vse neprijetne misli. Pričakovali sva ga, kajpak, saj ga že dolgo poznavata. Tesneje se zavijeva v vetrni jopič, kajti sever ima na tem odprtem kraju spet več veljave. Kljub temu pa sedeva na travnato rušo.

Dober dan, ti ljubi dan nad gorami!

Jezero, naše prelepo Bohinjsko jezero, nekje za njim stene Komarče in dolga veriga Julijcev. Vrhovi so jasni, le Triglav skriva svoj vrh v oblakih, da je še bolj skrivnosten. Nad jezerom se spreletava bela ptica — misel je, ki jo hrepenenje nosi, kajti že frli na Komno, pozdravi Bogatin in Podrto gora, čez Sedmera jezera leti na Prehodavce, napravi velik krog nad Kanjavcem in že zdrsne čez Hribarice na Dolč pa spet navzgor proti Planiki, skoči na vrh Triglava in razpne krila še bolj, kot bi hotela objeti vse to brezmejno prostranstvo lepote, v zmagoslavnem loku preleti Kredarico in se spusti na Velo polje, na Uskovnico, zdrsne čez Vogar in obsedi na bregu deroče Mostnice, ki jo sprejme z mogočnim crescendom. O, ljube naše gore!

Bom še kdaj prehodila vse te nepozabne poti? Večeri se, počasi se večeri.

Sever močnejše butne čez vrh, pod katerim ždiva kot dvoje pozabljenih misli iz nekega drugega časa. Nemara se je mali Možic razjezil, ker ga puščava v nemar. Saj žverca

(žito). Možno je, da se je v tem imenu ohranila francoščina 11. stoletja. Aiguille de Mesure (Aiguilles Rouges) je nad planšarijami, na katerih se je dvakrat na leto »merila« količina mleka pri kravah.

»Bochard« je v chamoniški dolini zelo pogosto ime. Jean Bochard je bil prior (1361—1402). V 14. st. se omenjajo Bochardove pastirske koče, Bochardovi gozdovi. Danes je ostalo ime le pri Aig. du Bochard — ves greben od Grands Montets do Aig. Verte. Saussure je zapisal: Aig. du Bochard se vidi iz Montenverta levo od Druja in pod njim ... Po Saussurovem opisu sodi Paul Henry, da je to današnji Moine (= menih). Les Pèlerins — romarji so dali ime eni od vasic v dolini, 1762 bi naj se bil v tej vasi rodil Jacques Belmat.

Gora Parsa se omenja že l. 1285 (Alparsa, l'Alpe Arsa = požgana gora) spomin na neko katastrofo pred 700 leti. Nepojasnjena ostajata Charpoua in Talèfre. M. A. Pictet je 1778 zapisal »Chaque Poire« in mu to štejejo za spodrsilaj.

»Mont Blanc« je prvi zapisal Pierre Martel 1742 v topografski skici. 20 let po tej skici je ime Mt. Blanc izpodirvalo mnoge druge. Ime naj bi izviralo iz darilne listine z letnico 1091, v kateri se govori o »rupes alba« (= bela skala). Najbrž gre za izmišljotino. Mont Maudit, Montagne Maudite, Mont Maley ali Malet (maledictus = preklet) so imena, ki veljajo za več vrhov, kjer se prožijo plazovi in kjer stružijo goro ledeniki. Montmalet je uporabil že sv. Bernard Mentonski (996—1081), arhidiakon iz Aoste.

»Brenva« pomeni v lokalnem govoru macesen. »Peuterey« izvira od planšarskih koč, ki so stale na mokrotnem močvirnem svetu; znano je tudi močvirje »Le Peutel«. »Frèney« je dobil ime po nekem jesenovem gozdu. »Brouillard« je znano ime na italijanski in francoski strani že od 11. st. Pomeni »gozdič« ali kraj, ki ga zapirajo drevesa. Do l. 1865 so pisali »broglia«.

Aiguille de Saussure ima svojo zgodovino. Sprva so dali to ime špiku severozahodno od Mt. Blanc du Tacul. Potem se je to ime večkrat selilo. Nekaj časa je držalo celo

tudi nekaj pomeni, sicer ga ne bi vtaknili v transversalo! — Možic, smešno ime! Tudi sam vrh ni nič posebnega, čisto navaden bunker je, ki ne ve povedati kaj veselega. Razgled od tod, ta pa je nekaj nepozabnega.

Neradi se vračava.

»Poglej še enkrat, spomni se še enkrat prelesti gora, ki si jih videl, vseh, vseh se spomni v tej praznični uri slovesa, z globoko mislijo in s hvaležnostjo!« Lepo je to povedal Kugy.

NIHČE NE GRE Z MENOJ

PETER VOVK

Z očmi tipljem globino gozda, a ne najdem poti. Hotel bi pogledati v vrhove dreves. Tema je, ne vidim. Sklonjene glave tipljem z nogami. Pričakovanje je veliko, ne vem, kaj bo prišlo. Uboge moje oči, natezajo se in krčijo, kot mačje so. Čakajo kot drevesa, ko pride veter do njih. Stozam roke pred seboj, da ne oplazi vej.

Čisto blizu nekaj beži, suhe vejice pokajo pod nogami. Capljam po razmetani skalnati poti, z očmi tipljem temo. Pozen čas je, gozd je tih. V večnem sijaju svetijo zvezde. Rahlo svetlikanje lune kuka skozi mrežo iz vej. NIHČE ne gre z menoj, le moja črna senca. Tesnobne ure so to, sam sebe iščem v senci brezčutnih dreves. Drevesa molčijo.

Misli razpadajo pod težo teme, tiho capljam naprej, v svet nočnih pravljic. V vejah košate smreke se obrača sova. Kamen ob poti se znoji, naznanja prihod dežja. V brezvetrju in tišini stojim za debelo bukvijo. Poslušam polha, premika se, kiha. Preperel les ob poti se svetlika v lunini svetlobi.

Neslišno drsim naprej, na nebu se svetijo zvezde, nešteto zvezd. Črne krošnje jelk in bukev molče. Drevesa prihajajo, kakor da bi jih bilo strah. Temna noč briše sledi mojih nog. Oglašča se nočna ptica, prhuta in se preseda na veji. Skovik skovika v nočno temo.

Še bolj se mi mudi naprej. Visoka drevesa stoje ob poti, poznam jih. Da bi jih pozabil, to ne. Roka tiplje trdo hrapavost drevesne skorje. Ostaja tiha samota in vonj po preperel lesu, med gostimi in debelimi drevesi. Sence dreves in grmov, mrežaste in črne riše luna v temo. Ves sem v zamaetni črnini.

za Mt. Blanc. Danes se tako imenuje špik med Grand Flambeau in Pointe Helbronner. »Dru« je zelo blizu »Droit« (droit ali dret), visok, zravn, navpik. Ime prihaja od planine Plandru Dru. Vallot meni, da je to ime prišlo od Plan de l'Aiguille du Dru.

Aig d'Argentièrè in Aiguille Verte sta zabavni in obcnem zapleteni poimenovanji. Že l. 1660 ima neka karta »Glacier d'Argentièrè«. Argentièrè je vas, ki se omenja že l. 1389. V 18. st. se zamenjmeta Aig d'Argentièrè in Aig. Verte. Še l. 1791 je Chr. de Méchel zapisal: Aiguille Verte poznajo pod imenom Aig d'Argentièrè. A tudi Blaitière so še l. 1775 zapisovali: »Grande et Petite Jorasse.« Verjetno je to zadnje — prvobitno ime za Blaitière. Do konca 18. stoletja se je pisalo v ednini: la Petite, la Grande Jorasse (ali Jorace). Še l. 1859 so nekateri pisali: la Grande Jorace, v drugi polovici pa se vedno bolj uveljavlja plural za les Petites in les Grandes Jorasses. —

V drugem delu svoje razprave obravnava Pierre Henry Aig. de Chamonix, Trélatête, Mont Tondy in Mont Dolent, posebej pa — na kratko — ledeniška imena.

Henry je za svojo razpravo uporabil literaturo: Voyages dans les Alpes (H. B. de Saussure); de Saussurova pismo ženi; Freshfieldovo monografijo o de Saussuru, Ženeva 1924, M. T. Bourritovo opisovanje lednikov, Ženeva 1773, in še dve drugi Bourritovi deli iz l. 1776 in 1803, in še celo vrsto francoske, angleške in švicarske literature o Alpah.

T. O.

FRANCOZI V PERUJU

V perujske Ande zahaja vedno več francoskih alpinistov. Administracija je tam enostavna, dohod do gore kratek in lagoden, material, oprema in vsč, kar je treba, pa se je zadnja leta zelo spopolnilo in prilagodilo tudi Andom. Vrhovi do 6000 m so tam

Tišina pa, kakor da ni sama. Uharica plava v svetlobi lune, kot srebrna ladja je. Zdi se mi, da slišim zvenenje studenca iz globin. Drage znane poteze doline se kažejo na temnem ozadju jelk in bukev. Vetra ni v vejah, vse je praviljično tiho. Hoja po mehkem mahu kot balzam maže razbolelo dušo.

Kot čudežna bitja letijo netopirji v zraku. Šinejo kvišku, ustavljajo se in padajo. Visoki stolpi smrek. Utrujen sem in moker od skalnate temne poti. Že sem na poseki, polni smrečic. Mimohod me sprejme v zeleni paradi.

Duh smole me sprejme, mize in klopi pri koči. Kakor v rosi se mi zdi oprava, vsa srebrna. Nagnal sem to prežečo zver, samoto. Vrata so zaklenjena, odklenem ključavnico, odprem vrata. Tišina mize, peči, stolov in omare me prevzame. Okna so zaprta. Odprem lesene oknice, medla svetloba zaznava mizo, stole, omaro, posteljo. Ogledujem okoli sebe, če se je med tednom kaj spremenilo.

Podkurim, ogenj v peči veselo zaplapola, ogreva prostor, toplo postaja. Dim iz dimnika nosi pozdrav Jelenovemu studencu. A pridi vseeno, je odgovoril in poglej me. Sam sem, prav sam, pa nič ne de, tako je še bolje. Nikogar ni, da bi se kregal z njim. Sedim pri topli peči, kako prijetno je. Poslušam vrtanje lesnega črva v tramu. Kakor da bi navijal uro.

Gledam skoz okno, vidim temo in svetlobo lune. Zdi se mi, da glasovi in drevesa kličejo moje ime. Peter, Peter, Peter! votlo odmeva od skal Mestnega vrha. Stene oživim z dihanjem, z govorom, govorim sam sebi. Ugaslo ognjišče zaživi, veselo prasketajo drva. Toplo je, zrak požene v nihanje pajčevino. Diši po zatohlosti, polhi so oživel, škrablajo in tekajo na podstrešju.

Koča diha po starih časih, ko nas je bilo več. S sten mehko in neutrudno počasi polzijo vesele zgodbe mladih ljudi. Tih glas mi rahlo šepetne na uho, lepo je pri tebi, siva koča iz brun, Jelenov studenec, stara jelka, skale, pokrite z žametnim mahom, javor, zakrpan do tal. A vse to ni ostalo, prešlo je. Samo koča je ostala in studenec.

V nežnosti najbolj nežni se pajek spušča po niti na mizo, kakor da bi se hotel pogovoriti z menoj. A v njem je tišina, tišina, prinaša mi srečo. Vesel sem ga, tega čudnega bitja. Koča je spet ogreta, polna toplega zraka. Duh po zažganem lesu draži nos. Zelenorumen svetloba ognja meče čudno svetlobo po stenah. Poteze obrazov, tako usodno podobne, jasni neizgovorjene besede.

Železna peč v kmečki sobi rdi, drva prasketajo v ognju. Mrakobni les je teman. Utrujen ležem na pograd, podprem glavo z rokami in gledam v ogenj. Na peči zavre čaj. V prepotenih gibih sedim za mizo in srebljem toplo pijačo. Tema je, sam sem, same skušnjave in zasede. Molče izgovorim tihotapske besede, nihče jih ne sliši.

Nekaj mrmram predse, tema me vsega objame. Oči se razgledajo, prostor se veča. Nekaj škriplje. Začne se nočno življenje. Poslušam pradačni čas, predniki se oglašajo. Dimnikar sem, zvesto služim črnini noči. Gledam iskre, leteče iz dimnika.

taki kot v Alpah do 4000. Razlika je le v tem, da ni pri roki organizirane reševalne službe.

31. maja 1978 so Francozi prvi preplezali vzhodni greben Taulliraju (J. P. Balmat, J. Fabre, D. Monaci in H. Thivierge). 9. junija je ta greben preplezal N. Jaeger z vstopom iz južne stene. 650 m, VI-, 8 ur.

S smučmi sta se z vrha Quitaraju čez severno steno spustila dva mlada asa J. M. Boivin in M. Poencet. Kljub soncu sta vozila po srenu.

N. Jaeger, zadnja leta francoska alpinistična korifeja, je prvi stopil na Abasraju (5750 m) med Nevado Santa Cruz in Quitaraju (13. junija). Plezal je direktno po vzhodni steni, 700 m, V. Sestopil je po južnem grebenu in zahodni steni.

M. Barrard je 6. avg. 1977 sam preplezal južno steno Artonsonraju v 7 urah, 1000 m IV. Z vrha se je s smučmi spustil P. Valençant 9. junija 1978 po isti južni steni, potem ko jo je sam preplezal kot samohodec.

Chacraraju smo že večkrat omenili. N. Jaeger je sam preplezal južno steno, direktno na vzhodni vrh, 5. jul. 1978, v 6 urah, 650 m, VI. Sestopil je po isti smeri. To je bil tretji vzpon na ta vrh in prvi solovzpon.

16. maja 1978 so bili v isti steni J. P. Balmat, J. Fabre, D. Monaci in H. Thivierge, prišli so 100 m pod vrh, pa obrnili, ker so jim preveč prepričevalno grozile opasti, nanesene čez rob vrhnega slemena.

Isti štirje so 5. maja 1978 prišli kot prvi po severozahodnem ozebniku na vrh Nevada Janapaca, 400 m. S tega vrha sta se s smučmi julija 1978 spustili Dominique in James Mérel.

Mnogi od imenovanih francoskih alpinistov so v I. 1978 in 1977 plezali stene v Nevado Pisco in v Nevado Huandoy.

Na Nevado Huascarani je prvi s smučmi prišel P. Valençant 2. jun. 1978. Od 3. do 6. junija sta Denis Conte in Frédéric Labaeye ponovila francosko smer v severovzhodni

Pripravljen sem na vse, kar prihaja. Nikogar ni. Oči tipljejo temo, ušesa poslušajo. Čapljam proti studentu, nič se ne premakne. Zajamem vodo. V temi vidim kakor sova. Ne govorim, ker me nihče nič ne vpraša. Veter maje škripajoča vrata, ziblje veje dolgotrajnih smrek. Tipljem z nogami tla in spet najdem stezo.

Muči me potuhnjenost črne noči. Občudujem pajka na tramu, kar naprej je zaposlen z majhnimi težavami, veže pretrgano nit. Zdi se, kot da mu je nekdo zmešal štrene. Polh spleza na mizo in gloda jabolko. Nezaseden prostorček na mizi je spet poln. Plavajoča svetloba ognja meče zakrinkane glave po steni.

Polh je nehal glodati, sputi se na tla. Spleza na pograd. Z baterijo posvetim v škatlo pod mizo, gozdni miški sedita na okleščenem papirju. Srčkani sta. Smrček imata kot rdečkasta kroglica. Nešteto drobnih tipalk zaljša glavo, cel radarski sistem je to. Okrogli očki sredi glave sta kot rubini.

Samo majhna skrivališča imam in majhne živali. Tišino je spet preglasil polh s svojim kihanjem. Sam sem, muči me neznana tesnoba, oprijema se nog, utrujenih od skalnate, temne poti. Ležim na pogradu in sanjam. Prividi se prerivajo v sobi. Okoli mene nastaja velika gneča, skale rožljajo.

Prihaja polnoč, v črni obleki iz prozorne svile. Videti je kot nočna vešča. Ustavi se in me gleda. Zaležal sem se, ležim na srčni strani. Težko se prebudim. Slečem se, pripravi za spanje. Naložim drva, nekaj pojem in ponovno zaspi.

PO TURČIJI

STOJAN VERDNIK-OKI

Kolona vozil 2. mariborske alpinistične odprave je krenila na 6000 km dolgo pot nekega lopega jutra. Bili smo vznemirjeni. Za nami je ostal Maribor, ki je v zgodnjih jutranjih urah že lovil oddaljeno svetlikanje na jasnem nebu.

Pot, ki je bila pred nami, smo velikokrat poprej premlevali v naših glavah, toda še nikoli nam ni bila tako daleč, tako neznana kot prav sedaj, ko smo stali na njenem začetku.

Najtežje je bilo v Jugoslaviji. Kolone vozil mašijo preozke ceste in zvita pločevina v obcestnih jarkih nemo priča o katastrofalnih posledicah čudežne civilizacije 20. sto-

steni Huascarana in sta jo ocenila precej nižje od prvih navez.

Drugo oceno so dali tudi italijanski smeri (višjo), pri čemer omenjajo, da so to smer (severozahodni greben) 15. do 19. junija ponovili trije Jugoslovani, ki so za vstop izbrali stranski greben nad jezeri Llanganuco. (Op. ur.: To so bili celjski alpinisti.)

Nov vzpon v afriškem stilu po francoski smeri v severni steni sta si od 20. do 26. julija zapisala Pierre Béghin in Xavier Fargeas. Vzpon je trajal 4 dni in pol, od tega 3 dnevi v slabem vremenu. Drugi dan je Béghinu padel na ramo kamen in mu onеспособil levo roko. Smer je težka in nima nobenega prostora za počitek oz. za blivak. Skala tu ni zanesljiva, snežne in ledne razmere so bile za silo.

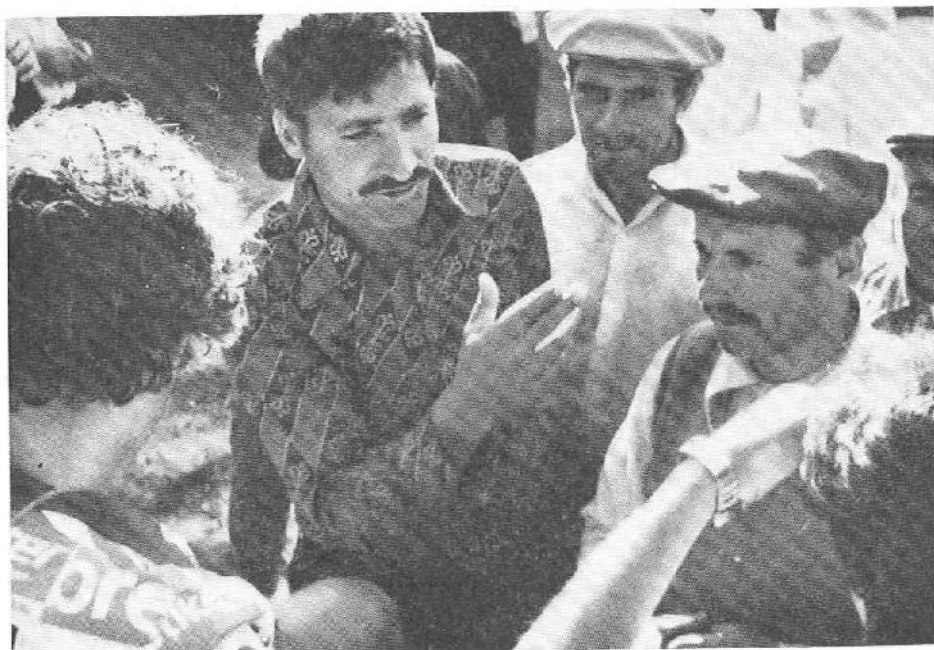
Na južni vrh so 23. junija prišli D. André, J. M. Boivin, M. Poencet in P. Vallençant. Sestopili so v smuku z vrha po južni steni. Sneg je bil trd.

Od 16. do 22. avg. so severovzhodni greben ponovili Španci. Alpinistične goste so imeli tudi vrhovi Navado Rasac, Yerupaja Grande, Yerupaja Chico in Siula Chico.

Zelo so oživali tudi Andí v Boliviji (tudi naši alpinisti so bili tam pred leti): Huayna Potosi, Conditori, Cerro Jankho Laya, Cerro Jalli Huaykunka, Chearoco in Ancohuma. V Boliviji so bile francoske in italijanske naveze.

T. O.

Dogovarjamo se z nosači v Borzormi

Foto Oki

letja. Loteva se nas negotovost, zato ostajamo v koloni, kjer se počutimo varne. V Bolgariji so ceste široke in skoraj prazne. Naši železni konjički veselo poskočijo in vztrajno grizejo v nove in nove kilometre cest.

Sončna pokrajina, sicer skrbno obdelana, deluje precej monotono. Obidemo Sofijo, ker želimo čimprej prispeti do turške meje.

Na turški meji je vroče, vozila stojijo vsevprek in v prvem trenutku se človek ne znajde, pozneje pa nas usmerjevalci kolon stlačijo v vrste, ki nas bodo pripeljale pred mrke carinike.

Ko prekoračimo mejo, se po nekaj sto metrih ustavimo, da po lepi stari slovenski navadi »zajuckamo«, kajti velika pustolovščina se tukaj šele prične. Odpre se nam nova dežela, ki je večini velika neznanka. Ponudi nam široke in dokaj dobre ceste, po katerih odbrzimo novim dogodkom naproti. Zadihamo globlje, mogoče od utrujenosti ali pa od vznemirjenosti, ki jo povečuje naša pomanjkljiva predstava o Turčiji. Torej krenimo v deželo naših dolgoletnih napadalcev! Istanbul, Azija in Evropa obenem. Hrumeči velikan, ki s svojim starištvom, toda dragocenim obrazom zre prišleka v zbegane oči, da bi ga naslednji trenutek pogoltnil v labirint trobečih vozil, ki je milo rečeno »urejena anarhija«. Vsakdo ima prednost, pa kljub temu nismo videli dosti karamboliranih vozil. Turki so dobri vozniki. Ko najamemo taksi, še zdaleč ne pomislimo, da nas bo njegova vožnja tako navdušila. Dirkam po mestnih ulicah, kot bi bili na dirkah, zaviramo, poskakujemo in se nevarno nagibamo na ostro rezanih ovinkih. Ko izstopimo, nas kolena še komajda držijo, toda vedri obrazi pričajo, da nam je bilo všeč.

Zagrizemo se v množico na mestnih ulicah in zapravljamo prve lire, ko kupujemo spominke za domače. Barantanje nam je všeč, toda cene nikakor niso nižje od onih, ki so drugje predpisane. Sladki vonj, ki lebdi v zraku, že od vsega začetka, ko smo stopili v Istanbul, nam je tuj in se stežka navajamo nanj. »Obletimo« nekaj zanimivosti tega starega mesta, posedimo pod Hagia Sophio in že se spusti tema.

Pot nas vodi skozi mesta Izmit, Adapazari in Bolu do Ankare.

Šele sedaj spoznavamo pravo Turčijo. S ceste vidimo neskončna polja pšenice, brzimo mimo puščobnih planot, ki nastavljajo gola rebra sončni pripeki, da jih še bolj razbeli. Anatolska planota je vsa v rumeni barvi. Izredno lepe vzpetine se preraščajo iz druge v druge v blagih krivuljah. Na strniščih pšeničnih polj se pase črno govedo ali se sprehajajo beli konji.

V zgodovini Turčije je zapisano, da so turška plemena imela že v 6., 7. in 8. stoletju močno državo. Ogrsko plemo Seldžuki postane v 9. stoletju gospodar Bagdada. Njihov vojskovodja Togrul se proglasi za sultana. V času sultana Malikšula (1072—1091) se

carstvo razteza že tja do centralne Azije pa vse do Marmornega in Egejskega morja. Novo turško državo postavi turško pleme, ki je dobilo ime po svojem voditelju Osmanu (1281—1326). Osmanska država postane močna in leta 1453 zavzame Carigrad, kar povzroči propad bizantinskega carstva. Vojaška sila osmanske države zavzema nove dežele, širi svoje meje in zadovoljuje svoje militaristične apetite. Toda 1923 je mladoturška revolucija ustanovila republiko. Mustafa Kemal (Atatürk) postane prvi predsednik turške republike. Spomin na Atatürka nas je spremljal po vsej poti skozi Turčijo. Njegov lik živi v vsakem Turku kot nekaj dobrega, nezmotljivega.

Naša pot je usmerjena proti Adani. To je mesto na jugu države, v katerem vlada popoln prometni kaos. Vozi kakor znaš in moreš, to geslo verjetno upoštevajo vsi turški vozniki. Ko zabredemo do vratu v to gnezdo, dolgo ne najdemo izhoda. Naša evropska avtomobilska etika je krepka ovira, ko iščemo v nemogočih prometnih situacijah najboljše rešitev. Končno nas Adana s truščem izpljune, da poletimo z velikim olajšanjem proti severu, goram nasproti. Jih že slutimo. Odmikamo se civilizaciji. Ko se dodobra okopamo v topli, leni reki, smo se sebe oprali še zadnje praške umazanje. Napijemo se pepsi-kole in piva, ki mu tu domačini pravijo bira in z velikim optimizmom krenemo po makadamu do vasi Karsanti. Vas leži na višini 750 m. Lahko bi rekli, da je tipična turška hribovska vas. Ob glavni cesti se stiskajo zidane hiše, ki dajejo videz škotel brez pokrova. Ljudje posedajo pred njimi in v vsakdanjih pomenkih počasi srkajo čaj. Kavice, ki ji pri nas pravimo »turška«, pri njih skoraj da ne poznajo.

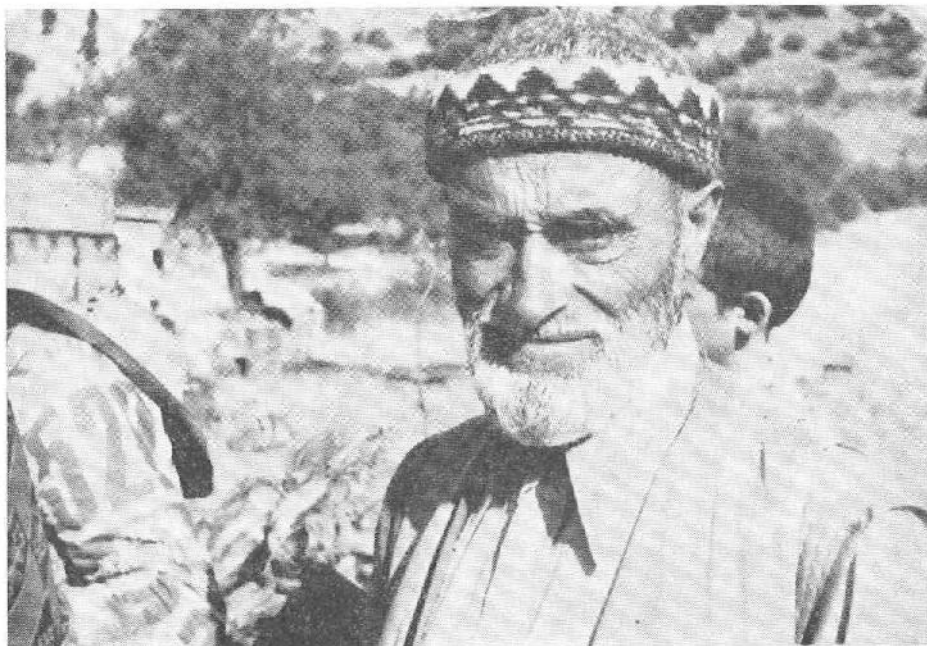
Poiskali smo žandarmerijo, kajti v tej vasi smo hoteli pustiti svoje avtomobile in pot nadaljevati s kamionom oziroma peš. Mlad narednik, ki je za silo lomil francoščino, nam je pomagal iz zagate. Dogovorili smo se za kamion, ki bi nas naj odpeljal do vasi Barazame.

Mučno dogovarjanje je trajalo nekaj ur. Vožnja s kamionom se je verjetno vsakemu vtisnila v spomin za vedno. Strma pobočja, v katera je bila cesta dobesedno vklesana, so jo vratolomno vodila do vasi Barazama. Poskakovali smo kot napol prazne vreče krompirja in zrlji v prepade, ki so s filmsko hitrostjo brzeli mimo naših preplašenih oči. Šestdeset kilometrov te gugajoče vožnje smo prevozili v šestih urah, del poti pa celo v trdi temi. V Barazami smo na hitro postavili šotore in pogleli.

Drugo jutro smo vstali zgodaj, kajti čakal nas je naporen dan. Z domačini smo se dogovorili za osle in vodiče, ki bi naj prenesli našo opremo in hrano vse do baznega tabora na višini približno 3000 m. Umetnost dogovarjanja je bila za nas v začetku neznanka, toda praksa dela mojstra. Joco in Jože, ki so jima domačini pravili kar

Obraz kakor vsak drug, a vendarle drugačen

Foto Oki

Dva fotoportreta, zrelost in starost

Foto Okl

Jusuf, sta v tem postala prava mojstra. Porabili smo skoraj cel dan, da sta bili obe strani zadovoljni in dogovor sklenjen.

Medtem je naš »doktor« imel polne roke dela. Vsa vas je drla na kup. Bili so bolni, kazali so na boleča mesta, dopovedovali, na trpkih obrazih smo razbrali, kako resno mislijo. Tukaj je turška zdravstvena služba popolnoma odpovedala. Odmaknjeni kraj se je zvijal v agoniji neozdravljivega bolnika. Nedohranjeni in avitaminozni otroci so začuda resni, človek bi rekel, da so prezgodaj dozoreli, pa je sedaj njihova zrelost pustila globoke brazde v otroških dušah. Zavijajo se v raztrgana oblačila in pri tem željno pogledujejo proti nam, včasih nezaupljivo, včasih s prebliskom otroške radovednosti in nagajivosti. Končno krenemo v hribovje. Za nami ostaja razgreta pokrajina, z žuborečim potočkom, iz katerega še zadnjič zajamemo hladno, biserno čisto vodo. Po grlu nam spolzijo kaplje in misel na pot, ki nas čaka, postaja resničnost. Prvi koraki, ki postajajo iz ure v uro težji, in bremena, ki pritiskajo na ramena, nam preženejo v nekaterih trenutkih smehljač z obraza. Vzpon postaja vse težji in z njim bremena. Drugo jutro, kajti poti nismo premagali v enem popoldnevu, nadaljujemo pot. Edo nam ponuja vročo, slano juho.

Do večera je tabor postavljen. Višinomer kaže 3000 m.

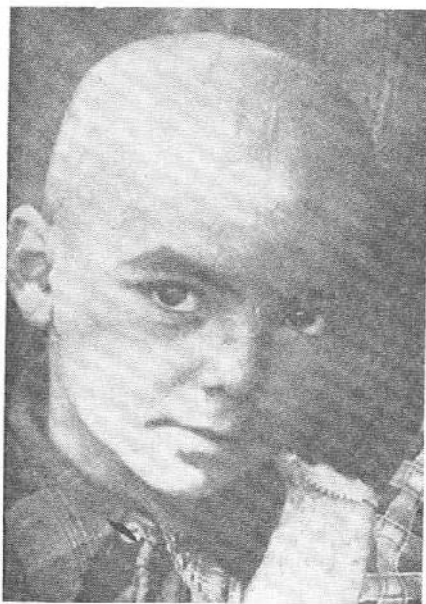
Drugo jutro se prične trdo delo. Fantje si ogledujejo gole velikane okoli nas. Razgaljeni nam ponujajo svoja rebra, da se povzpemo nanje. Marsikdo se težko odloči. Skrbno izbiranje opreme priča o resnih namenih mladih alpinistov.

Majhnost človeka postaja nepomembna, ko zagrizeno sili kvišku, ko se neustavljivo korak za korakom vzpenja na vrh in pri tem izbira težje poti. In skala, kot da bi se v začetku branila človeka, pozneje vse bolj in bolj popušča. Tisočletja stare skale, razbrzdane, ponekod tudi krušljive, odpirajo knjigo starih spominov. Samo človek, ki se vzpenja, pozna jezik njenih prednikov.

Ves teden fantje plezajo. Iščejo nove smeri in se veseli vračajo v tabor ob mislih, da so uspešno opravili nalogo. Ob koncu, ko se približuje dan odhoda v dolino, seštevamo vzpone. Bera je dobra. Zadovoljni rušimo šotore in skrbno nameščamo prtljago na osle, ki so zarana prisopihali v tabor. Sonce začne močneje pritiskati, ko odhajamo v dolino.

Spominov, ki ostanejo na Karagolu, ob jezeru, skoraj ne moremo strpati v nahrbtnike, toliko jih je.

Naši železni konjički nas nedotaknjeni čakajo. Odpihnemo prah, ki se je nabral v desetih dneh, žandarjem se zahvalimo za gostoljubnost in kar najhitreje odpeljemo proti Adani in naprej do Sredozemskega morja, ki nas neustavljivo vleče. Kopamo se kar naprej, kajti morje s svojo toploto proži v nas nove vire energije, ki jo bomo potrebovali za nadaljnjo pot.

Na mladih svet ostaja

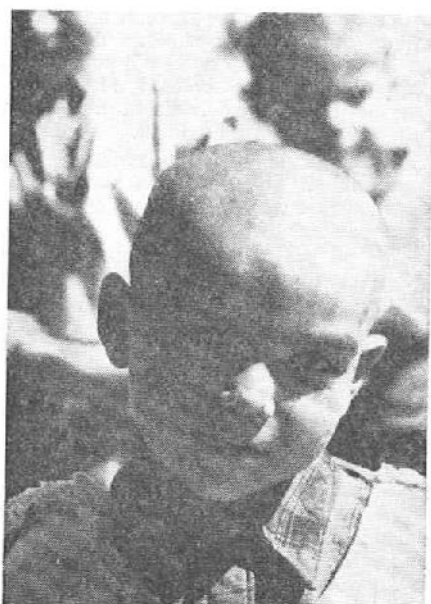

Foto Oki

Ko zavijemo v notranjost dežele, smo bližje domu. Čutimo njegovo bližino. V Pomukkalah, ki slavi po svojih zdravilnih kopelih, kjer so si svoja bolna telesa namakali že zdavnaj umrli velikaši, ostanemo en dan. Sprehodimo se po apnenastih »skodelah«, preko katerih curlja voda, lenobno ležimo, se pogovarjamo in iščemo v spominu minule dni.

Naš cilj so Dardanele, kjer se vkrcamo z vozili na trajekt, in v nekaj minutah stopimo na trda evropska tla. Ko potujemo še teh nekaj kilometrov po Turčiji, nam je pravzaprav žal, da čas tako hitro teče. Vse, kar nas obdaja, si hočemo trajno vtisniti v spomin. Turčija, čeprav tako drugačna kot naša dežela, nas je vseeno spominjala na dom, ljudje temni in zgoreli, drugače oblečeni, z drugačnim načinom življenja, so nam bili prijatelji. V turških hribih in vaseh smo naleteli na resnično prijaznost in razumevanje, iz njihovih radovednih pogledov so odsevale tudi iskrice resnične naklonjenosti.

Ali se bomo še kdaj srečali?

ČEZ BELI POTOK

LADO BOŽIČ

Sredi mračnega in soparnega junijskega dopoldneva sva stopila s tovarišem Janezom v območje obsežnega Belega potoka, divjega hudournika v desnem bregu Kanomljice. Spet sva bila v domovini gamsov. V raztrgano osojno pobočje kanomeljske doline jih je privabila narava, potem ko je prav na tem kotičku posadila mogočno skalovje in s svojimi vodami razrila bregove v širino in dolžino, izpod vojskarskega grebena do doline, od kmetije v Plečih do kmetije v Zg. Belem brdu. V tem svetu je dobila žival svoje zavetje. Tu se sprehaja po grapah, ki jih napolnijo vode samo spomladi in ob poplavih. Tu se po strmih grebenih podijo divje koze. Tu so našle kritje in zaščito tudi mnoge partizanske ustanove.

To je Beli potok. Beli zaradi snežno belega belega skalovja, ki se v soncu kar blešči nad dolino, zaradi belih svin in belega peska, ki pokriva grebene in grape. Beli potok je sedem divjih in romantičnih grap, ki jih ločuje devet grebenov, porastlih z gostim zelenjem, grmovjem in goščavo, ki v peščenih tleh ne more dobro pognati, zato pa so tla porastla in pokrita z upornim slečem, ki pogrinja cela pobočja in daje pokrajini

planinsko-alpski dih. Razdrapano krajino, razprto med dvema višinskima kmetijama, zadnjo stražo med obljudeno dolino in samoto strmin, ki strme nad domačijama, je povezala najprej kozja, za njo pa lovska steza. Dobri dve uri hoda je z grebena, s katerega ni več videti bajte v Plečih, pa do grebena, za katerim se skriva domačija gorenjih Belobrdnikov. Čez te grape so se najprej zapodili gamsl, za njimi pa še njihovi prijatelji in sovražniki lovci.

Večino leta pa je krajina spokojna, zapuščena. Tudi nekateri redki zvedavi prebivalci tega planeta, ki zavohajo ta svojevrstni in mični kotiček, se kmalu obrnejo. V resnici je to svet divjačine, redkih lovcev in še redkejših planinskih samotarjev. Med take pa spadava tudi midva.

Morda so nekoč tu stali zakleti gradovi, od katerih so nam ostali samo še od vode in drugih prirodnih dejavnikov oglodani skalnati bloki, ki s svojo belino strašijo nad dolino. Bleščeče prirodne razvaline posebno občudujejo prebivalci nasprotnega prisojnega kanomeljskega brega in krniškega grebena. Dan za dnem jim uhajajo pogledi čez dolino v bregove in jim še vedno burkajo in dražijo domišljijo. Tudi nama, ki sva stala sredi te današnje resničnosti.

Predno pa sva pridrsala v romantično domovanje gamsov, sva morala obrniti in dobesedno preorati še nekaj hektarov sveta med Idrijskim kotlom in Srednjo Kanomljo. Mestu sva ušla skozi Sekirico in jo usekala po Mehkih dolinah proti kanomeljskemu Razpotju. Mehke doline! Vse prej kot mehke, vse prej kot doline. Ker prebivalci spodkopanega kotla ne poznamo ravnin, saj niti njegovo dno ni ravno, ampak kar se le da »nabučeno«, se vsakega centimetra ravne zemlje razveselimo in ga okličemo za dolinico, za ravnico. Tako je tudi s temi dolinami v klasični idrijski grapi, po kateri drviijo hudourniške vode in se pode v Nikavo. Le nekaj stopinj pred vstopom v grapo je spodobnih; čim više po »dolinah« ležeš, tem bolj se grizeš s skalnato strugo in z drugimi enakimi grapami v premetanem idrijskem svetu. Mehke doline se strmo vzpenjajo po skalnatih pregradah pod sam vrh Rejčevega griča, kjer v višini osemsto metrov končajo njihove pokonci postavljene ravnine. Ko se prekobališ iz grape in stopiš na sodobnejši kolovoz proti Razpotju, šele opaziš tudi mehkobo teh dolin. Po grapi navzgor si si pošteno zmečkal kolena. Od tod morda hudomušno ime »mehke doline«. Stari Idrijčani so bili veliki humoristi. Težko in trdo življenje so si sladili s šalami in hudomušno krstili predele svoje divje okolice.

Z razpotja sva obrnila proti zahodu, po vojaški cesti mimo Benčinovih nato po travniku na novo cesto proti Melanovšu. Cesto so si Melanovski pritrkali od ust. Star kolovoz so preoblikovali v avtomobilsko cesto in tako povezali svojo domačijo s svetom. Vkopali so jo v breg, porinili v ilovico, prenesli garažo za hišo in svojo novo cesto priključili cesti Razpotje—Kanomlja. Tako je izginil še en star kolovoz.

Melanovski so nama branili: Samo do grape je buldožer prodr. Brvi čez potok ni več, a tudi del steze onkraj grape je odnesel čas in neurje. Zato bo težka do Robovja, kamor sva namenjena. Nisva se pustila odgnati. Svobodneje sva zadihala tam, kjer naju je pot skozi lep nedotaknjen gozd spustila v skalnati potok, ki začenja svojo pot prav nekje pod vrhom nad tisočmeterskega Potoka.

Pred nama se je režala suha, nič kaj prijazna struga pobesnelih hudourniških voda. Preko nje ni bilo težav, nastopile pa so na drugem bregu, po katerem sva se morala pognati po vseh štirih, če sva hotela premagati strmine in se zakljukati na ostanek stare steze proti Robovju. Nad skalnato polico naju je sprejela steza in naju po serpentinah pehala proti jasi, na kateri je stala zapuščena bajta Robarjevih. Večkrat je steze tudi zmanjkalo, saj zobje časa grizejo tudi v teh odročnih in zapuščenih krajih. Pregaziti sva morala še visoko sočno travo, onkraj nje pa obstala ob zapuščeni bajti v Robovju. Spet ena! Kdo bi jih preštel na vsem idrijskem območju! Naglo se praznijo in razpadajo. Prepozno smo se spomnili nanje.

Od Robovša sva nameravala proti Plečem, kmetiji visoko nad kanomeljsko dolino. Kot izvidnika sva izginila vsak v svojo smer, da bi odkrila izhod in našla pot naprej do Pleč. Melanovski so pripovedovali o dveh stezah: o stezi po pobočju grebena, mimo Podpleč, in o nekaki pravi poti čez greben. Zavohala sva to zadnjo možnost. Za primer pa, da ne bi našla prehoda proti Plečam, nama je bila na razpolago steza proti Miklajču za vrhom Potoka, pa tudi steza proti Brinovšu.

Hitela sva po grebenu, nato pa po zahodnem strmem bregu navzdol proti Plečem. Pod nama se je razgrnila dolga Kanomeljska dolina, onstran nje pa njeno sončno pobočje s slikovito raztresenimi kmečkimi domovi. Od kmetije v Plečah se je oglašal pasji lajež, naju pozdravljaj, domačine pa opozarjal, da se hiši nekaj bliža. Ali so to ljudje ali divjad ali pa nekaka mešanica obojega, tega niso mogli dognati, dokler nisva s strmine dejansko telebnila pred bajto med razjarjeno pasjo družbo. Znašla sva se pred babico in dvojico komaj plenicam odraslih otrok. Vesela sva bila mladega življenja v teh višinah. Seveda je veliko vprašanje, ali bode te kali tu tudi ostale. Slabo kaže, saj je njun rednik že z obema nogama v dolini.

Prijazno so naju sprejeli. Babica je takoj zaživela v spominih in naju primerjala s partizani. Ponosno je povedala, da je bila tudi ona borka-terenska aktivistka. Od strahu in grozot, ki so jih počenjale okupatorske drhali, so ji popustili živci. Prejema priznavalnico in varuje svoje vnučke. Napila sva se pinjenega mleka, tudi kefir poznajo, nato pa krenila proti Belemu potoku. Mlada družinica naju je pospremila po travnikih in nama odkrila stezo, ki naj bi naju pripeljala do prvega soseda onkraj potoka. Preden sva izginila v gošči, sva se še z mahanjem rok poslovila od spremljevalcev. Zakril naju je gozd. Pred nama je bil neznan in skrivnostni Beli potok.

Prebijala sva se dalje Pod mehurjem; v starih časih je divji lovec iz nedognanih vzrokov pozabil na tem mestu mehur s tobakom in od tedaj ime tega dela Belega potoka. Pot naju je dalje vlekla čez Osrodek. Kmalu izza njega sva se izkopala, se izmotala iz grap in grebenov, se srečala z drugo starejšo stezo, ki je prihajala nama nasproti. Po njej sva jo urno udarila proti zahodu. Sama steza pa se počasi vije proti vzhodu in nekje prepleza greben nad Robovjem in se nato spusti v grapo Potoka. In že sva bila na stari gozdarski poti.

ZAKAJ PLEZAM?

FRANČEK KNEZ

Pridejo dnevi, ko te vreme ali druge okoliščine prisilijo, da se vrneš z gora, ne da bi dosegel cilj, ne da bi opravil, kar si hotel.

Potem si žalosten, ves potrtn. Znova in znova se ti vsiljujejo vprašanja, ki jim ne veš odgovora. Le kaj me vleče v stene? Zakaj sploh plezam? Pridem med znanca in vedno se najde kak »brezveznik«, ki me vpraša: »Le zakaj laziš po tistih skalah? Ubil se boš. Koliko ti le plačajo?« Tako in podobno govorjenje moram večkrat poslušati. Grenko se jim nasmehnem in jim obrnem hrbet. Le kaj bi jim razlagal. Saj me ne bi razumeli. A končno, saj me imajo pravico vprašati. Ali smo si vsaj mi, ki plezamo, res na jasnem, kako je s to rečjo? Plezanje je gotovo tudi neke vrste šport. Vstopiš v neko znano smer, znana je višina, težavnost, naveden je čas, vsaj približno. Vstopiš, plezaš, dalj ali manj časa, kakršne so pač okoliščine: vreme in vse, kar vreme utegne prinesiti. Čas plezanja pa je odvisen tudi od plezalčevih tehničnih, psihičnih in športnih sposobnosti, torej od njegovih telesnih in duševnih sposobnosti, od treninga, vaje in kondicije.

Pri plezanju gotovo nista »nasprotnika človek in čas« kakor pri drugih športih. Nasprotnik je narava s svojimi oblikami, pastmi in silami. In ko v gorah te sile (strele, plaz, megla, vremenski preobrat itd.) nastopijo, je to huje kakor množica tekmecev. Često gre v takih okoliščinah za las: kako ostati živ, kako rešiti glavo. Plezati strme stene, premagovati v njih težka mesta in v tem uživati, to je posebne vrste slast, ki jo težko razume, kdor je ni sam doživel. Plezati se pravi živeti v divjini, osamljen v naravi, v samoti in tihoti: skala in njen razorani ali trdi obraz, čudovite, okolju prilagojene rastline, sem in tja kaka žival, ptica v sinjini. In prijatelji! Vse to in še kaj probuja v človeku nepoznana čustva. Težko jih je izraziti z besedo, težko zapisati. Ostanejo v človekovi duši in ga spremljajo na vsakdanjih potih. Vse to te oblikuje, na neki način preustvarja. Med prijatelji sem naletel tudi na take, ki so obsojali: Zakaj plezaš sam? Zakaj soliraš? Si nekakšen kamikaze, kandidat za prostovoljni konec? Bolj čustveni pa so zelo zaupno dejali: »Verjetno si zelo razočaran, pa rineš sam v steno.« Odgovarjal nisem ne tem ne onim. Karkoli bi rekel, bi ne povedal vsega. Živeti v naravo je velika stvar. Čutiš njen dih, njen čar, njen utrip na vsak korak, ob vsakem gibu in dotiku. Seveda, če si sam. In zato plezam sam. Samo zato. Kaj je lepšega kakor plezati poleti sproščen, lahko oblečen, svoboden, sam sredi stoterih skrivnosti, ki utripajo v naravi! Roka ti drsi po hrapavi skali, ko stojiš na trdnih stopih. Srečen si. Seveda tega ne dosežeš čez noč. Zato je potreben čas, vztrajen, naporen trening. Treba pa se je marsičemu odreči, da nekoč lahko sežeš po stvareh, ki drugim niso dane. Nekaterim se zdi to noro, brez pomena. Ne morejo doumeti. Po vsakem takem vzponu sem neizmerno srečen. Komaj, komaj to srečo lahko delim z drugim. Le redek se lahko uživi v vzneseno občutje plezalca, ki premaga težnost in se zave izjemnega doživetja: meje med možnim in nemožnim, meje, po kateri je hodil in izplezal.

Zares, to je neizmerna sreča, ki jo je s preprostimi besedami težko izpovedati. Kdor jo doživi, se ji težko odpove. Znova in znova išče pot do nje.

O SONČNEM SIJU NA KREDARICI

DR. FRANC BERNOT

Na Kredarici, najvišji slovenski meteorološki opazovalnici, ki bo letos praznovala 25-letnico nepretrganega delovanja, je nameščen heliograf, instrument, ki beleži na papirnat trak (heliogram) trajanje sončnega sija. V opisovanje instrumenta in njegovega delovanja se ne bomo spuščali. Ko bomo pa prišli na Kredarico, si ga oglejmo, vendar samo z očmi in ne z rokami, kakor to radi delamo. Nameščanje, pravilno usmerjanje (orientiranje) in naravnavanje heliografa na lokalni tj. sončni čas je zahtevno in natančno delo. Čim instrument le malo premaknemo iz prave lege, se bodo že poznale posledice pri registraciji trajanja sončnega sija. Najmanj, kar se lahko zgodi, je to, da ne bo več žgal vodoravno (vzporedno s črto), temveč postrani.

Da potolažimo našo radovednost, bomo uporabljali podatke desetletja 1966—1975, ki so že analizirani in prikazani v ustreznih tabelaričnih pregledih.

Dnevno trajanje sončnega obsevanja v naših krajih se med letom zaradi rotacije in revolucije naše Zemlje ter zaradi nagiba njene osi napram ekliptiki spreminja. Dan je najkrajši ob zimskem solsticiju (22. december) in najdaljši ob kresu, ob poletnem solsticiju (21. junij). Vmes sta še dve enakonočji (ekvinokciji): pomladansko (21. marec) in jesensko (23. september).

V tabeli 1, v rubriki »a« je navedeno idealno število ur trajanja sončnega sija v naši geografski širini ob ravnem obzorju, če bi Sonce nepretrgano sijalo od jutra do večera, od vzhoda do zahoda (maksimalno možno trajanje sončnega sija). Ker pa oblaki in megla večkrat zasenčijo površje zemlje, se dejansko, tj. instrumentalno registrirano število ur s sončnim sijem ne ujema z astronomsko izračunanim podatkom.

V desetletju 1966—1975 je — v poprečku — registriral heliograf na Kredarici dokaj manj ur s sončnim sijem (tab. 1 »b«).

Tabela 1 — Trajanje sončnega sija na Kredarici

Mesec	»a«	»b«	»c«
januar	283	108	38
februar	291	105	36
marec	370	126	34
april	407	132	32
maj	464	167	36
junij	471	159	34
julij	475	188	40
avgust	437	160	37
september	376	150	40
oktober	338	154	46
november	284	98	35
december	270	116	43
Letna vrednost	4466	1663	37

»a« maksimalno možno mesečno število ur s sončnim sijem (Iz P. Vujević — Meteorologija, Beograd 1948);

»b« poprečno mesečno število ur s sončnim sijem na Kredarici v obdobju 1966—1975;

»c« v odstotkih (%) izražen delež dejanskega trajanja sončnega sija napram maksimalnemu možnemu trajanju $[c = 100 \cdot \frac{b}{a}]$.

Po astronomskem izračunu in po dejanskih registracijah povzemamo, da od zimskega solsticija proti poletnemu solsticiju mesečno število ur sončnega sija narašča, nakar zopet pada. Mesec z najnižjim številom »sončnih« ur je november (98 ur), medtem ko sije sonce julija poprečno 188 ur. Če pa pogledamo v rubriko »c«, ki v odstotkih (%) predstavlja razmerje med dejanskim trajanjem sončnega sija (v urah) in maksimal-

nim možnim trajanjem (v urah) ugotovimo, da so nekateri meseci relativno bolj sončni od drugih. Med njimi se posebej odlikuje oktober (154 ur), saj doseže v tem mesecu njegovo dejansko trajanje kar 46 % možnega. Najmanj sončen pa je april s 131 urami sončnega sija, kar je komaj 32 % možnega trajanja.

Iz razpredelnice, ki predstavlja mesečne vsote števila ur s sončnim sijem v obdobju 1966—1975 (tab. 2), vidimo, da so včasih med dvema zaporednima mesecema lahko zelo velike razlike v številu ur s sončnim sijem. Tako je npr. marca 1975. sijalo sonce na Kredarici samo 72 ur, medtem ko je sijalo februarja istega leta 160 ur, aprila pa 163 ur. Drugi primer: septembra 1974 je heliograf registriral 173 ur, v naslednjem mesecu (oktober 1974) pa samo 80 ur. Prav take če ne celo večje razlike bi ugotovili tudi med istimi meseci različnih let. Primer: julij 1973 izkazuje samo 116 ur s sončnim sijem in je bil v obravnavanem desetletju najmanj sončen julij. Julija 1974 pa je bilo registriranih na Kredarici kar 233 sončnih ur.

Tabela 2 — Mesečno in letno število ur s sončnim sijem na Kredarici v obdobju 1966 do 1975 ter 10-letni mesečni povpreček števila ur s sončnim sijem

Leto	Mesec												Letna vrednost
	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	
1966	125	96	114	105	186	197	161	141	215	88	74	88	1590
1967	148	144	129	139	172	194	208	178	122	190	103	113	1840
1968	119	98	197	186	150	122	210	107	108	183	71	118	1669
1969	108	83	135	181	222	127	221	122	139	222	85	90	1735
1970	102	115	106	98	143	201	188	142	188	136	111	108	1638
1971	56	117	104	152	163	99	176	217	127	204	54	134	1606
1972	85	57	161	89	101	230	143	201	117	153	137	125	1599
1973	103	121	120	96	226	183	116	180	175	154	135	104	1713
1974	109	58	118	106	143	126	233	189	173	80	109	128	1572
1975	126	160	72	163	162	111	228	125	139	128	101	148	1663
Mes. popr.	108	105	126	132	167	159	188	160	150	154	98	116	1663

Naj navedena primera zadostujeta, čeprav bi jih lahko izbrali več.

Tabela 3 — Maksimalna in minimalna mesečna vsota ur s sončnim sijem na Kredarici v obdobju 1966—1975

Mesec	Maksimalno št. ur s sonč. sijem	Leto	Minimalno št. ur s sonč. sijem	Leto
Januar	148	1967	56	1971
Februar	160	1975	57	1972
Marec	197	1968	72	1975
April	186	1968	89	1972
Maj	226	1973	101	1972
Junij	230	1972	99	1971
Julij	233	1974	116	1973
Avgust	217	1971	107	1968
September	215	1966	108	1968
Oktober	222	1969	80	1974
November	137	1972	57	1971
December	148	1975	88	1966

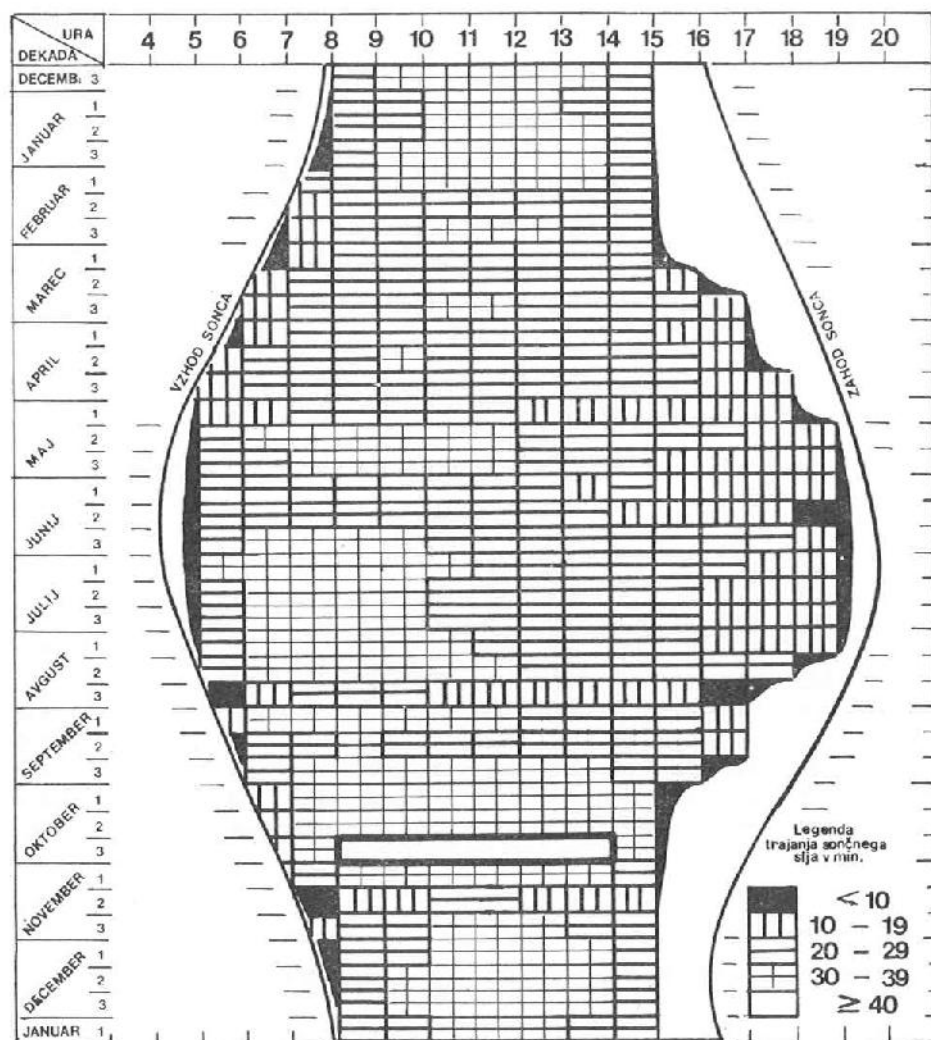

Diagram — 10-dnevni urni poprečki trajanja sončnega sija (v minutah) na Kredarici po heliografskih registracijah obdobja 1966—1975.

Razpredelnica 3 prikazuje oba ekstrema v trajanju sončnega obsevanja na Kredarici. Najprej vzemo za mesec, ki je imel v obdobju 1966—1975 največ ur s sončnim sijem, nato pa za mesec, ki je imel v istem obdobju najmanj ur s sončnim sijem. Razlika je precejšnja. Sredina, tj. poprečno letno število ur s sončnim sijem, je nekako na sredi med obema ekstremoma (tabela 1 — »C«).

Nedvomno smo se seznanili z zelo zanimivimi in malo znanimi podatki. Vendar nas planince zanima pri načrtovanju tur v gore, kdaj je večja verjetnost, da bomo imeli sončno vreme. To, kar bomo v nadaljnjem ugotavljali, ni nikakršna dolgoročna napoved, temveč samo statistično ugotovljen popreček, kar bode posebej poudarjeno.

Za naš namen in cilj bi bilo najbolje izračunati za vsak dan in vsako uro posebej desetletni popreček trajanja sončnega sija in po teh podatkih skonstruirati ustrezen diagram trajanja sončnega sija na Kredarici. Vendar opraviti tako obsešno delo »počš«, tj. brez elektronskega računalnika bi bilo prezahtudno in preobsežno. Če samo pomislimo, da moramo samo za en dan (npr. v juniju) vpisati v ustrezne razdelke o trajanju sončnega sija med 4. uro zjutraj in 20. uro zvečer 16 podatkov, znese to za desetletno obdobje

160 vrednosti. Podnevi, ko so dnevi krajši, je res nekaj manj podatkov, vendar zopet ne za toliko manj, da bi bilo izpisovanje in računanje bistveno olajšano. Tabelarni in slikovni prikaz bi bil sicer natančnejši in verjetnejši, vendar tudi manj pregleden.

Da bi vseeno dobili še dokaj realno sliko, smo si olajšali delo tako, da smo uporabili dekadne (desetdnevne) poprečke trajanja sončnega obsevanja (prva dekada obsega dneve med 1. in 10. dnev v mesecu, druga dekada obsega dneve med 11. in 20. dnev v mesecu, tretja dekad pripadajo dnevi med 21. in zadnjim dnev v mesecu), na kar smo za vsako dekada in uro izračunali pripadajoče 10-letne poprečke trajanja sončnega obsevanja v minutah. Rezultat tega obsežnega dela je tabela 4. Dobljene vrednosti smo nato skušali še optično predstaviti. Tako je nastal diagram. Iz legende je razvidno, da smo izbrali pet desetminutnih stopenj trajanja sončnega obsevanja v posameznih urah. Sliko — diagram dopolnjujeta še dve krivulji, ki ponazarjata čas sončnega vzhoda (levo) in zahoda (desno) po podatkih astronomskih efemerid za Ljubljano. Pri tem smo zavestno napravili napako, vendar je njena velikost zaradi dimenzije diagrama in debeline obeh krivulj zanemarljiva in že pri bežnem pregledu diagrama opazimo, da je med astronomsko izračunanim časom sončnega vzhoda in zahoda ter časom, ko heliograf registrira prve jutranje, oz. zadnje popoldanske (večerne) sončne žarke, določen čas, ko bi Sonce že moralo sijati, pa dejansko še ni vžšlo, oz. je že zašlo. Ob sončnem vzhodu namreč Kredarica med koncem aprila in sredino avgusta meče senco na heliograf. Ob sončnem zahodu pa greben med Malim Triglavom in Triglavom.

Iz opisanega zaključimo, da lokacija heliografa na Kredarici ni najprimernejša. Vendar v bližini planinskega doma boljše ni. Zato se moramo pač zadovoljiti s tem, kar imamo. Na naših planinskih potih si želimo čimveč lepega vremena. Pojem lepega vremena pa je sončni sij. Zato bomo sedaj analizirali diagram. Obravnavali ga bomo po letnih časih, pri čemer bomo — v meteorološkem smislu delitve leta na letne čase — šteli v pomlad mesece marec, april in maj, v poletje junij, julij in avgust, v jesen september, oktober in november, v zimo pa december, januar in februar.

Za uro, bogato s sončnim sijem, lahko štejemo vsako tisto, katere desetletni popreček trajanja znaša vsaj 30 minut. Pa pogledjmo, kdaj se pojavljajo »sončne ure«. Pričeli bomo pri pomladi in končali z zimo.

Meseca marca sta samo dve uri s sončnim sijem ≥ 30 minut. Pojavljata se v zadnji dekadi tega meseca med 10. in 12. uro. Aprila je celo samo ena sama tako sončna ura. Pojavlja se v drugi dekadi med 9. in 10. uro. V zadnjem pomladanskem mesecu pa se na sončnem sijem bogate ure (≥ 30 min.) pojavljajo v drugi dekadi med 6. in 12. uro ter v tretji dekadi med 7. in 12. uro.

V poletju se pričanja obsežno obdobje s sončnim sijem bogatih ur, ki se širi do zadnje dekade junija — z manjšo prekinitvijo v zadnji dekadi avgusta — do prve dekade novembra. S sončnim sijem je bogat predvsem časovni interval z začetkom ob 6. uri (v prvi dekadi junija ob 5. uri) in s koncem med 10. in 12. uro. Isto velja tudi za prvo jesensko dekada, medtem ko je v drugi septembrski dekadi najbolj sončna ura med 8. in 9. uro. V naslednjih petih dekadah (tretja septembrska, vse tri oktobrske in prva novembrska dekada) so ure s poprečnim trajanjem sončnega sija ≥ 30 min. med 7. oz. 8. uro zjutraj in 14. oz. 15. uro popoldan.

Zadnja oktobrska dekada se odlikuje celo po tem, da znaša urni popreček trajanja sončnega sija med 8. in 14. uro 40 minut in več. Teh šest ur sije — v poprečku — sonce na Kredarici 40—42 minut. Sledi druga novembrska dekada, ki je nekaj manj obdarjena s sončnim sijem. V zadnji novembrski dekadi pa se prične zopet nekoliko bolj sončno obdobje, ki traja ves december in januar in se konča s prvo februarso dekada. S sončnim sijem bogate ure (≥ 30 min.) se prične zjutraj med 9. in 10. uro, iztečejo pa med 13. in 14. uro. Druga februarso dekada je nekaj manj sončna. Zato pa so v zadnji zimski dekadi med 10. in 13. uro še tri ure s poprečnim trajanjem sončnega sija 30 in več minut. V prvih jutranjih urah, takoj po sončnem vzhodu in seveda popoldan ob sončnem zahodu se skozi vse leto dekade vlečejo ure s sončnim sijem < 10 min. ali njegovim trajanjem 10—19 minut, kar je pač povsem razumljivo.

Posamezne podrobnosti o trajanju sončnega sija so razvidne iz diagrama in tabele 4. Ure, ob katerih sije Sonce v poprečku 20—29 minut, prevladujejo med prvo dekada marca in prvo dekada maja ter v prvi in drugi dekadi junija prek celega dne, medtem ko so poleti omejene na čas po 10. oz. 11. uri, kar je povsem razumljivo. V topli polovici leta prevladuje konvektivni tip oblačnosti (cumulus). Ta nastaja šele potem, ko insolacija (izžarevanje) nadvlada radiacijo (izžarevanje). Zvečer in ponoči se tovrstni oblaki razblinijo in zjutraj imamo najlepše vreme z najboljšo vidnostjo. V preostalem delu leta pa prevladujejo stratusni (slojasti) oblaki, katerih nastanek ni vezan na temperaturo pod-

lage. Zato imamo tedaj lahko ali povsem jasno vreme z obilnim sončnim sijem, lahko pa se stratusna oblačnost vleče skozi nekaj dni in noči, kar zopet zavisi od raznih dejavnikov.

Tabela 4 — Dekadni urni poprečki trajanja sončnega sija (v minutah) ob posameznih urah med sončnim vzhodom in zahodom na Kredarici v obdobju 1966—1975

Mesec	Dekada	Ure dneva																		
		od do	04 05	05 06	06 07	07 08	08 09	09 10	10 11	11 12	12 13	13 14	14 15	15 16	16 17	17 18	18 19	19 20		
Januar	1.					5	24	28	31	31	30	29	21	—	—					
Januar	1.					9	22	26	30	31	30	30	23	—	—					
Januar	1.					13	26	33	32	30	30	31	27	3	—					
Februar	1.					21	28	31	31	30	30	30	27	2	—					
Februar	1.				2	18	25	26	27	27	27	25	24	4	—	—				
Februar	1.				4	19	27	29	31	33	30	28	26	7	—	—				
Marec	1.				7	18	24	27	28	27	28	24	21	9	—	—				
Marec	1.		—	11	21	26	28	29	28	25	24	23	17	1	—					
Marec	1.		1	16	25	28	29	31	31	29	28	27	24	11	—	—				
April	1.		4	15	20	23	25	26	24	22	21	20	16	10	—	—				
April	1.		10	21	24	29	31	29	27	26	24	22	21	17	2	—				
April	1.	—	12	21	23	25	27	26	26	23	23	21	20	18	12	1				
Maj	2.	—	11	18	20	22	24	23	22	18	18	16	15	14	11	6	1			
Maj	2.	—	24	32	33	34	33	34	32	29	28	26	24	22	18	16	3			
Maj	2.	1	20	26	30	32	31	32	30	27	23	20	19	17	14	12	4			
Junij	2.	1	20	24	26	25	22	23	21	22	19	21	18	18	14	11	6			
Junij	2.	1	22	26	27	28	25	24	22	21	20	18	16	15	14	9	4			
Junij	2.	3	28	32	32	31	30	28	25	24	22	22	24	23	20	17	8			
Julij	2.	1	32	38	39	37	36	32	28	27	27	25	25	21	18	19	7			
Julij	2.	1	26	31	31	32	30	28	25	22	21	22	20	18	18	16	4			
Julij	2.	1	27	34	35	33	30	25	21	20	22	21	20	18	15	12	3			
Avgust	2.	—	23	33	36	38	35	33	29	24	24	22	21	19	19	18	3			
Avgust	2.	—	23	33	34	36	34	34	32	29	28	26	28	27	22	7	1			
Avgust	2.		9	17	20	21	20	17	15	13	11	10	10	8	1	—				
September	3.		11	30	37	38	35	34	31	28	24	22	20	12	—	—				
September	3.		4	23	29	30	29	27	24	22	22	21	21	10	—	—				
September	3.		1	25	34	35	35	36	35	32	31	29	23	2	—	—				
Oktober	3.	—	17	30	30	31	33	34	33	34	33	34	30	9	—	—				
Oktober	3.		12	30	31	33	33	35	32	33	33	33	6	—	—					
Oktober	3.		7	35	41	42	42	42	40	40	37	4	—	—						
November	3.		1	21	30	32	32	34	33	32	26	1	—							
November	3.	—	9	16	19	21	21	19	17	15	—	—								
November	3.		12	25	28	31	33	31	29	21	—	—								
December	3.		7	26	29	32	33	31	30	20	—	—								
December	3.		7	27	32	35	37	37	35	25	—	—								
December	3.		6	26	32	34	35	36	34	25	—	—								

Opomba: »—« (črtica — pomišljaj) pomeni, da je ob tisti uri heliograf na Kredarici v senci, ki jo zjutraj meče Kredarica, popoldan pa celotni greben med Malim Triglavom in Triglavom.

BRANA, OSREDNJA GRAPA

ING. BOJAN POLLAK

Zahodna stena Brane je bila dolgo časa »problem«. Razen dveh smeri v zgornjem, levem delu stene, Leve in spominske Mulejeve smeri ter Bosove smeri v spodnjem, desnem delu stene, je bila vmes še »terra incognita«. Ko smo se vračali v dolino skozi Žrnovčarje, smo si ogledovali to več kot 500 m visoko steno in iskali možne prehode, si vanjo vrisovali smeri. Toda vse so imele eno napako: vstop je bil skoraj pri vseh prav nemogoč. Kotliška grapa, ki leži med Brano in Tursko goro, je namreč tako globoko zarezana, da kipi iz njih kakih 100 m visoko v Brano gladka, previsna stena, ki ji takrat še nismo našli šibkih točk. Sicer pa: »Kaj bi plezal 100 m šestico, nato pa še 500 m tolčeval skozi rušje!« smo se tolažili.

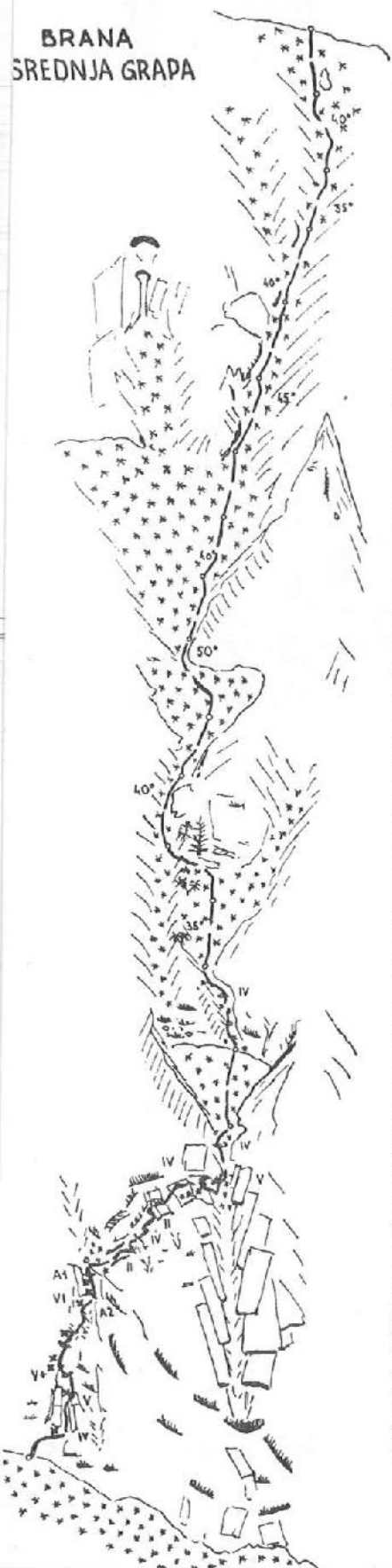
Toda vse ob svojem času. Po dolgem premoru, zgornji dve smeri sta bili splezani kmalu po osvoboditvi, Bosova pa že pred kakimi 100 leti, sta leta 1974 kakih 100 m levo od Bosove smeri vstopila Metod Humar in Tone Škarja in preplezala popolnoma novo smer, ki sta jo imenovala Beli steber. Še dve leti je stena samevala, nato so bile preplezane Krožne police in leto za tem kar tri nove smeri: Bobnar, Vojkina in spominska smer Marjše Kapljice. Tako je bila praktično preplezana vsa stena, čeprav bi se seveda dalo v tem prostranstvu še kaj najti prostega, saj je stena široka več kot 1 km. Edini del, ki je ostal še nepreplezan, je bil osrednji, centralna ali osrednja grapa, levo od Kapljičine in desno od Vojkine smeri. Več navez se je že namenilo vanjo, vendar nobeni ni uspelo priti dosti višje kakor nekaj m od vstopa. Osnovni problem je bilo namreč priti ven iz Kotliške grape. Pozimi visl namreč iz osrednje v Kotliško cel grozd ledenih sveč, poleti odbijajo gladke plati v grapi, ki jih pozimi prekrije led.

Potem, ko je Stane potegnil že dve prvenstveni smeri v tej steni, sva se odločila, da je potrebno priti tudi čez grapo. In to pozimi. To je bil najin letošnji osrednji cilj.

Začetek letošnje zime je bil zelo obetaven, zelo lepo vreme je kazalo na uspeh brez velikega truda. Toda kaj ko sem imel družbene obveznosti in tako zamudil prva dva čudovita dneva, tako da je danes že petek, 23. decembra 1977, ko težko otovorjena sopeva po stezi proti Žrnovčarjem. Sneg je še dokaj dober, ne udara se preveč, pa tudi ni ga veliko, tako da nama ne povzroča prevelikih težav. Pred petimi dnevi sem si že podrobno ogledal steno in razmere in takrat se mi je zazdelo, da bo šlo. Verjetno v dveh dneh. Zato nameravava danes, ker sva že precej pozna, splezati samo raztežaj, dva, nato pa prespati pod steno in jutri kreniti naprej.

Kotliška grapa je že dobro zasuta in tudi ne udara se preveč, tako da sva kmalu pod Osrednjo grapo. Tu je ogromen kup lanskega snega, ki se je spremenil v led. »To je moralo leteti tu dol!« Pustiva robo pod ledenim previsom in greva na ogled: naravnost v grapo bo težko. Je res samo za dober raztežaj, mogoče dva, toda najprej so ledene plati, nato previs in spet poledenele plati, nato pa velik, košat previs z ledenimi svečami. Ogledujeva si vse to in kar ne najdeva prave možnosti. Prav malo naju mika iti tja. Pa še na glavo lahko kaj dobiva. Zato gre Stane naprej po Kotliški grapi in tam odkrije boljše možnost: najprej malo prečnice z leve v desno, nato naravnost navzgor kak poldrug raztežaj in pol in nato dolga prečnica v desno v Osrednjo grapo.

Vrneva se k nahrbtnikom. Radovednost mi ne da miru in zlezem pod ledni spodmol, da vidim, če se bo dalo tam bivakirati. Plazim se postrani po pršiču in po nekaj metrih

Pogled proti Kalški gori in Kalškemu grebenu

Foto S. Klemenčič

se prostor odpre. Posvetim z baterijo. Pred menoj je velika ledena dvorana, široka kakih 10 m in okoli 30 m dolga. Poleti jo je izdolbila voda. Dno je sem in tja ravno. Bo tu prav ugoden bivač.

Pred votlino si nato pripraviva opremo. Nahrbtnika pa pustiva kar tam, saj se bova še danes vrnila. Pred vstopom v steno žrebava. Odločitev zadene mene. »Ozališ kar kot novoletna jelka« še kar hitro splezam nekaj metrov, nato mi pa stena pokaže zobe. Sneg je suh in prav nič ne drži, oprimki so prikriti z njim, stopi drsijo. Z veliko težavo zabijem klin, ki mu pa ne zaupam dosti. No, saj za moralno oporo je. Nato še enega. tokrat malo boljšega. In že prečim po nakazani polički. Ne gre drugače, še nekaj klinov požrejo razpoke, preden lahko spet začnem plezati navzgor. Skala se menjava z ledom in snegom, plezam brez derez. Počasi. Navpična zajeda, skoraj kamin, bi bila lahko boljše, če ne bi bila tako hudo krušljiva. Čez prevle mi pomaga »kropar«. Zato me pa naslednji previs ne pusti čez. Ni nobenega pravega oprimka, špranje pa sploh nočejo klinov. Čudne neke špranje! Poskušam levo, motovillim se okoli in precej časa mine, da mi uspe rešiti ta problem in priti na majhen pomolček. Štiri metre višje prosim oprimek, da se mi ne odkrhne. Prošnjo mi usliši. A takrat že slišim Staneta, ki mi vpije, da bo konec vrvi. Ne preostane mi drugega, kot da splezam tiste 4 m nazaj na dobro stojišče. Med tem se je že zvečerilo, počasi se temni in vsako nadaljevanje izgublja danes smisel. Zato se spustim po vrvi pod steno. Seveda ne gre to tako enostavno, kakor je tu zapisano. Posebno prečnica je zelo naporna, ker moram prepenjati vponke. Vrv ostane namreč v steni. Da bo jutri lažje. Ko se stemni, sem kljub vsemu pri Stanetu.

Vrneva se k najlnima nahrbtnikoma in nato zlezava v votlino. Notri naju sprejme zatohel zrak, čisto drugačen, kakor je pa bil opoldne. Le kaj je to? In sneg je čisto južen. Pa menda ja ne bo spremembe vremena?

Zjutraj naju sprejme in pozdravi toplo vreme. Slabo. Vendar upava, da se ne bo čisto podrlo. Z dnem sva že pri vstopu. Prav čudno toplo je. Iz Osrednje grape leti. Led in kamenje. In Kalška gora je vsa rdeča. Spogledujeva se. Oba misliva isto: Osrednja grapa, v katero se steka cel kup manjših grap, je prava past. In tale odjuga jo bo spremenila v pravo bojno polje s točo granat in še kakšnim plazom povrh. Se izplača tvegati? Bova imela srečo?

»Ah, veš kaj, dajva, danes preplezajva samo ta del, ki je previsen in sva varna pred kamenjem. Kline pustiva vse notri tako, da bova lahko drugič prišla lažje čez.«

»Dobro. Se strinjam. Saj morava tako in tako po vrvi. Tudi jaz ne bi rad preizkušal svoje sreče. Ne vem, če bi se tudi tokrat tako končalo, kot se je takrat v Triglavu.« Grem spet naprej. Tokrat po vrvi. Malo s prižemo, malo prosto. Kmalu sem spet tako visoko kot včeraj. Varujem Staneta. Hitro je pri meni. Sedaj se opravi on kot »okinčano drevesce«. Čez previsni bolvan mu pomaga še moj klin, naprej pa začne na svoje. Počasi napreduje. Naravnost ne bo šlo, možnost se kaže proti desni. Od tu se vidi kar v redu, toda videz vara. Poizkuša zabiti dober klin, pa mu ne uspeva: »Imam že tri zabite, toda nobenega kaj prida! Pazi! Tu je prav čudno!« Trdneje poprimem za vrv, če bi prišlo do česa. Prav čudni občutki me prevevajo. Ja, če si že videl svojega soplezalca, kako leti po zraku mimo tebe, ti v takih napetih trenutkih, ko gre samo za las, ni nič kaj prijetno pri srcu. Raje bi bil prvi, takrat namreč nimaš časa misliti na nič drugega kot samo na to, kako boš premagal svojo težnost in prišel čez kočljiva mesta. Če si pa drugi, pa misli kar same poleté na to, kaj bi bilo, če... No, pa na Staneta se zanesem. Precej višinskih metrov imava že skupaj za seboj, on ne odleti kar tako. Vendar vseeno. Paziti je treba. Opazujem ga. Počasi prenaša težo, se poteguje više. Spet zabija klin. Vse kaže, da je ta malo boljši. Oddihuje si malo. Tudi meni je laže.

S skal polzi voda. Sneg se topli, led odstopa. Res je, odjuga je tu. Včeraj pa je bilo še vse trdo in primrznjeno. Po Kotliški grapi se privale kepe snega, z nasprotnega brega se venomer obletava. Tudi »najina« grapa je zelo aktivna: kosi ledu in kamenje frčì v krajših ali daljših rafalih navzdol. Kup pod steno skoraj vidno narašča.

Stane se spet odpravi naprej.

»Tu je teže, kakor se je pa videlo od spodaj!«

Prav rad mu verjamem. Ko postane naklonina stene okoli 90°, je kaj lahko napačno presoditi. In tam, kjer misliš, da bo lahko, se izkaže, da bo zelo težko. Lahko je pa tudi obratno. Stanetu nekaj metrov steče, nato mi pa izgine za robom. Še kak meter vrvi poteče, nato se pa vrv ustavi. In že slišim udarce kladi. »Končno bo le vsaj en dober klin,« si mislim.

»Kako je? Bo šlo?«

»Bo!«

Bolj slabo ga slišim. Glavno je, da ima dober klin. Vrv spet spolzi za kak meter, nato se spet ustavi. In spet slišim kladi. Stane mi nekaj govori, vendar ga ne razumem.

»Kaj? Ponovi!«

»Iz razpok šprica voda in blato!«

Prestopam se na mestu. Pok, pof. Kamenje leti v grapo. Tokrat z nasprotnega brega. Oziram se okoli.

»Ljudje so na Kokrskem sedlu!«

Stane mi ne odgovarja.

»Koliko imaš še do roba?«

»Še kak meter!«

Spet zabija klin. Nekaj zašumi mimo moje glave. Tokrat leti led. Po vrvi polzi voda. Led se taja, name padajo kapljice, kot da bi deževalo. Grapa spet bruha led in kamenje. Cel kup ga je že spodaj. Ne, v grapo danes prav gotovo ne greva. Je pretoplo!

Vrv poteče hitreje. Stane je torčì že čez previs. Vzame mi še nekaj metrov vrvi, nato se ustavi. Spet slišim udarce kladi, nato še Staneta, ki mi nekaj govori, pa ga ne razumem. Aha, seveda, sprašuje me, če mislim priti za njim.

»Ne, saj ni smiselno. Te naj še varujem?«

»Ne, ni potrebno, grem nazaj, samo pripraviti moram še za spust po vrvi.«

Medtem ko se Stane spušča po vrvi in pobira vponke, pripravljam sldrišče za naslednji spust. Škoda, da je tako toplo. Sneg kopni, led odstopa. Nima bog brata, midva pa ne dveh življenj. Umik ni poraz, to je umik pred porazom. Stena počaka, človek ne, če gre enkrat predaleč. Zamudila sva za en dan. Te presnete družbene obveznosti, ti sestanki so mi požrli dva lepa dneva. Sedaj, ko je pa toplo, sedaj pa imam čas. Morala bi iti kam drugam, ne v to grapo. V kakšno steno, više, kjer ni tako močno odjuga.

»Včeraj bi morala iti na bivač, danes pa v Skuto!«

»Ja, če bi bil človek vedež, ne bi bil revež. Pa je že tako. Kar je, je. Pustila bova vse železje notri in se vrneva, če bo vreme, še pred novim letom. Če pa ne bo vremena, pa čez mesec dni, ko bo spet polna luna!«

Stane je med tem že pridrsel do mene. Ko se zavaruje, potegnem vrv, ker imam boljše stojišče. Še en spust bo. Dvojna 50-metrška vrv bo dovolj dolga.

»Grem prvi. Težji sem, ti pa glej kline, kako se bodo obnašali!«

In že drslm navzdol. Počasi gre. Vrv je mokra. Kmalu sva oba pod steno. Toplo je. Morava sleči vetrovke in puloverje. Kramo zmečeva v nahrbtniki, vrvi pa dava kar čez rame. Nato jo pa ubereva z največjo možno hitrostjo navzdol mimo grozečih izstrelkov. Od takrat je minilo več kot dva meseca. Vreme se je podrlo in spet izboljšalo. In spet se je ponovila stara zgodba o času in vremenu: ko je bilo lepo, ni bilo časa, ko je bilo grdo, je bil pa čas. Kot zakleto. Enkrat bi me skoraj odnesel plaz, drugič je bilo

Sredi prečnice

Foto S. Klemenč

spet novega snega čez kolena. Večkrat sem bil pod »najino« grapo in ko sem bil zadnjič, je bilo v Kotliški grapi dobrih 15 m več snega kot pa decembra. Osrednja grapa je bila poledenela, mogoč bi bil celo direktni vstop: »Tako, ko bo dovolj hladno, greva noter. In to direktno, čez led!« Toda hladno ni hotelo biti. Minil je februar in v začetku marca se je spet zjasnilo. Oprema je bila skoraj že vsa v Koncu in tudi midva sva bila že skoraj na koncu. Na koncu od čakanja in jeze zaradi vremena. Še enkrat sva preštudirala fotografijo stene in sklenila, da ne bova vlačila preveč opreme s seboj, ker morava priti čez v enem dnevu. Saj so za to čisto realne možnosti: najtežji del je že nabit, problematična je lahko samo še prečnica v grapo. Po ledu, pa čeprav je pošteno strm, pa se v glavnem hitreje napreduje kot pa v skali.

In tako se v petek, 3. marca odpeljeva z zadnjim avtobusom v Kamniško Bistrico. V Koncu prespiva, ne sama. Čeha in Vanda nameravata iti v spominsko smer Marije Kaplje, Boter in Marko pa sta nameravala v Osrednjo grapo, a sta bila fair in sta se nato odločila za Kokrsko sedlo.

V soboto vstanemo ob tričetrt na tri, pozajtrkujemo in se odpravimo. Dva proti Kokrskemu sedlu, štirje proti Brani. Ko pridemo do začetka Kotliške grape, si nataknejo čelade. Čeprav je ponoči malce pomrzlo, s stene še vedno malce kaplja in z ogromnega odloma nad Bosovo smerjo še vedno leti kamenje. Ko pridemo čez drugi skok v grapi, zavijeta Čeha in Vanda v desno.

»Srečno!« si zaželimo drug drugemu in midva nadaljujema po grapi navzgor. Snega je res ogromno, precej več kot pa pred dnevi. Toda mraza ni nobenega pravega. Slišiva šumenje vode in vedno bolj naju zapušča upanje, da bo mogoč direkten vstop. Je pretoplo. Škoda. Kakih 100 m ledu naklonine 70° – 80° in še s previsom na začetku, bi bilo zelo zanimivih. Tako pa nič. In res ni nič. Iz Osrednje grape pada namreč kar majhen slap. In sedaj upava, da je više kaj bolje, da bo vsaj tam kaj ledu.

Plezati začnem še pred 6. uro kar s čelno svetilko. Snega je toliko, da sega do prečnice in tako lahko vstopim kar na začetek zajede. Joj, kako je krušljiva! Prej je držal led skale skupaj, sedaj pa kar odstopajo. Pa še skala je vsa mokra in spolzka. Prav zoprnol Zajedo nekako zmaham, zato mi pa oba previsa povzročita kopico preglavic: iz enega kar z roko potegnem klin, ki me je pred dvema mesecema dobro držal, drugi klin gra pa ven, ko vanj vpnem lestvico. In precej časa mine, predno mi uspe zabiti novega. Pa še pošteno se kresnem po palcu, tako da nekaj časa kar uspešno markiram.

Ko gre nato Stane za meno, izbiye vse kline razen enega. Malo se uredi na stojšču in že pleza naprej. Čeprav je od zadnjič ostalo precej klinov, mora vseeno zabiti še katerega. Ne gre drugače. Za kar se je prejšnikrat prijel, mu tokrat ostane v roki. Na stojšču me že trese od mraza, ko je Stane spet tam, kjer je že enkrat bil. Plezam za njim in izbijam kline, vendar mi ne uspe izbiti vseh. Pa še kaplja čez previs, da imam kmalu mokre rokave. No, se bodo že še posušili.

Pračnica v desno je spočetka v redu, posebno, dokler je še sneg. Na polici pa je mestoma prav nerodno: sneg ne drži, trava je pa še toliko trda, da stopinja drsl. In prav malo je manjkalo, da zares ne zdrsnem. Ko pridem do roba, vidim steno do grape. Bo šlo. Sicer bi bilo bolje, če bi bil trd sneg, toda tudi tako bo moralo iti. »Malo mešano«. Še predno poteče vrv, si uredim stojšče, ker nato nekaj metrov naprej ni primerne prostora. In medtem ko varujem Staneta, proučujem nadaljevanje: najprej nekaj metrov po skali, nato pa počez po snegu in zatem spust v grapo. Ja, spust bo najtežji. In ras je. In ras je. Še v snegu si Stane priveže dereze in nato se v tegu vrvi nekako prigrboljfa do ledu. Imava srečo. Led je debel, pravi vodni, dobro drži, celo vijak se da uviti vanj. In to pride zelo prav, saj je naklonina kar precejšnja, ko ti lastna kolena delajo napoto. Stane potegne raztežaj do konca. Pozna se, da imava 50-metrsko vrv. In ko grem nato za njim, moram zabiti nov klin in se po pomožni vrvi spustiti v grapo, do ledu. Drugače bi zanihal. Led je precej trhel, vendar dereze in cepin dobro prijemajo.

Naslednji raztežaj je enostaven. Okoli 40° naklonine me pripelje do nizke stene. Od tam mora držati grapa levo ven. In res drži. Ima sicer dva strma odstavka, tako da je potreben celo ledni vijak, da se lahko pride čez zgornjega. Toda Stane jo zmaha brez problemov.

Ko pridemo do njega, si malo oddahneva. Najtežji del smeri bi moral biti že za nama. Naprej ne bi smelo biti več nerešljivih ugank. Vsaj na fotografiji jih ni bilo.

»Poglej, kakšen čudovit svet je tu! Je pa ta stena res prostrana.«

Mimo naju prifrči nekaj kamnov. Za dobrodošlico. Zato se ne obirava. Še dober raztežaj in pol in zavijeva levo v grapo, ki drži do vrha stene. Tam naju ujame sonce. Lep dan je. Jasno, toplo. Vendar je sneg v grapi trd. Spet občudujeva okolico: Kalški greben in Kalško goro s svojima belima pokrivaloma, ki se svetita v soncu. Toda čas naju priganja. Odhitim naprej. Vsake toliko časa prileti po grapi kamenje. Na srečo vse mimo mene. Žal pa Stane nima te sreče. Kamen mu prebije spodnjo ustnico.

»No, vidiš, sedaj se pa ne boš mogel poljubljati!«

»Oh, nič zato. Saj smo že poročeni!«

Ni nič resnega, bo šlo naprej brez težav. Grapa se razširi v majhno krnico.

»Poglej, naravnost ne bo šlo. Ni luknje skozi steno.«

»Ne, tam je ni. Če je, mora biti bolj desno. Tu pa seveda ne bo šlo. Je preveč pokonci in preveč poledenelo.«

Majčen skok ne povzroči težav, za njim se pa grapa spet izravna. In na desni strani se v steni ne pokaže nobena votlina. Torej bova šla po grapi. In to desni, saj je leva zaprta s steno. Svet se malce položi, nato se pa spet upre.

»Koliko je še do vrha?«

»Ja, enih 5 raztežajev bo še.«

In res jih je 5, čeprav se vlečejo in vlečejo.

»Le kje sta Čeha in Vanda? Ahoool!«

Prisluhneva. Nobenega odgovora. In tudi nobenih sledi na vrhu. Torej morata biti še precej nizko. In vreme ni ravno najboljše. No, od tu bosta imela najine sledi, da se v megli ne bosta izgubila.

Tudi jaz sem odločim za sestop po Bosovi grapi, čeprav sem prej nameraval iti čez vrh Brane na Kamniško sedlo. Je že pozno in ujela bi me tema. Predno sestopiva, še malo pomalicava.

»Poglej, tu so pa sledi. Nekdo je šel pred nama po Bosovi grapi.«

Ugibava, kdo bi to mogel biti, vendar ne uganeva. Veter neusmiljeno brije in nosi drobne snežinke, tako da veselje in sreče, da sva le prišla čez steno, zamenja želja po čim hitrejšem sestopu. Bosova grapa je bila pravo trpljenje. Vdira se nama do pasu. Dvakrat se moram postaviti na glavo, če se hočem izkupati. Je čisto južen, tako da imam hitro mokre pumparice. Kljub temu hitiva na vso moč navzdol, da nama je hudo vroče. Končno mine tudi to »globoko oranje«.

Pri studentu si seževa v roke.

Bojan Pollak

Brana, zahodna stena: Osrednja grapa

Dostop: Iz Kamniške Bistrice po poti v Konec in naprej proti Žmavčarjem. Ko steza pride na melišče ven iz gozda, desno vodoravno po planem na poraslo ramo. Spust v Kotliško grapo in po njej navzgor približno 300 m. 2,5 ure.

Opis: Vstop je približno 50 m levo od vpadnice Osrednje grape. Odvisno od količine snega v Kotliški grapi — če ga je malo: po kratki gredi proti desni in nato prečnica proti desni do neizrazite zajede; če je dovolj snega, je vstop pri zajedi. Po njej navzgor nekaj m do kaminaste zajede. Po njej in desno v kot. Naravnost navzgor čez previs in nato še čez enega v levo na majhen pomolček. Naravnost navzgor čez bolvan in desno v plitvo zajedo. Proti desni navzgor po rebro in čez previs na drugo rebro. Po njem do previsne zajede. Čez njo v žleb. Desno po polici pod previsi in nato rahlo desno navzgor pod velik, rumenkasto-črn previs. Sledi prečnica čez plati pribl. 25 m v grapo. Po njej še pribl. 25 m in nato naravnost navzgor do stene. Po manjši grapi do konca in levo ven, nato še 70 m naravnost navzgor. Tu levo pod macesnom skozi rušje v Osrednjo grapo. Po njej do majhne krnice, Levo čez skok in nato naravnost po desni grapi (leva je zaprta) še pribl. 300 m na rob stene.

Sestop: Z roba stene 50 m proti vzhodu na greben. Od tu sta dve možnosti: desno navzdol do pod Kaptansko glavo in nato navzdol po Bosovi grapi na markirano pot Kamniška Bistrica—Kamniško sedlo (čas je odvisen od razmer, v grapi so namreč skoki, 0,75 ure); ali pa levo po grebenu na vrh Brane in nato po markirani poti na Kamniško sedlo, približno 1,5 ure.

Ocena: IV— (V+ A₁, A₂ spodnji del, zgornji del II, 35°—45°). Višina: 500 m. Čas: 10,5 ur (prvi plezalci). Prvi plezalci: Stane Klemenc, Bojan Pollak, 4. 3. 1978.

DRUŠTVENE NOVICE

PREDSEDSTVO PZJ O VII. JAHU

Petnajstega februarja 1979 je v dvorani Doma sindikatov SRS zasedalo predsedstvo PZJ pod vodstvom E. Korjenića. Na sporedu je bilo več vprašanj, na tem mestu pa bom napisal le nekaj besed o tisti točki dnevnega reda, ki zadeva VII. JAHU. Zasedanje je potekalo pred samim odhodom odprave, zato je razumljivo, da je bila ta točka dnevnega reda še posebej izdatna in izčrpna.

Slišali smo poročila o pripravi, izboru kadrov, opreml, nalogah in ciljih, finančah in še kaj. Poročali so predsednik KOTG PZJ tovariš R. Kušić, predsednik KOTG PZS A. Kunaver, vodja odprave T. Škarja, člana R. Robas ter S. Belak. V razpravi so sodelovali člani predsedstva, zlasti učinkovit je bil prispevek našega predsednika dr. M. Potočnika, ki je kaj domiselno presekjal gordijski vozle okrog financiranja in pokazal, kje nam je iskati začasno rešitev v nastali časovni in finančni stiski. Predsedstvo je v glavnem ugotovilo naslednje:

1. Odprava je kadrovsko in z opremo dobro pripravljena. Posebej je razveseljivo, da v njej sodelujejo tudi alpinisti nekaterih drugih republik.
2. Tokrat je posebno dobro poskrbljeno za zveze, če ne bo nenadnih težav, si lahko obetamo redno novice vsak teden.
3. Odprava bo naskakovala vrh M. Everest, cilja pa naj ne poskuša doseči za ceno zdravja in življenja članov odprave. Glede

na težavnost naloge in še posebej na to, da bo poskusila vrh doseči po zahtevni novi smeri, je odprava kot športno dejanje enakovredna udeležbi na olimpijskih igrah. To pomeni, da smo kakovostno v vrhu svetovnega alpinističnega dogajanja, kar je bilo dokazano že na Makaluju in drugod. 4. Obžalovati je treba, da propagandni dosežek kljub živi propagandi pri pripravi v vseh republikah kljub dobrim namenom ni dosegel pričakovanega rezultata. V Sloveniji je bil odmev nenavadno velik in obveščanje javnosti učinkovito kot še nikoli doslej, žal pa se to ni dogajalo tudi po drugih republikah. Glede na to, da se planinstvo v naši športni samoupravi šele približa k enakopravnosti, je škoda, da ob tej priložnosti ni bilo doseženo in narejeno kaj več.

Po stari praksi so bila do tega dneva sredstva za odpravo v glavnem načelno zagotovljena, ne pa že tudi izplačana. Oprema je bila že na poti, vodja odprave pa še ni imel v rokah gotovine, brez katere seveda ni mogoče na pot.

Ker je akcija terjala takojšnjo odločitev, je predsedstvo sklenilo, da predsednik R. Kušić in tajnik A. Postelnjak takoj po vrnitvi v Beograd stvar uredita na ZIS, Planinska zveza Slovenije pa iz svojih razpoložljivih virov kreditira 2,28 milijona dinarjev. Z izjemo predstavnika PZ Makedonije so člani predsedstva prevzeli obvezo solidarnostnega kritja te vsote, kot jamstvo pa je bilo potrjeno, da PZ Slovenije do poravnave tega zneska ne odvaža članarine PZJ.

Priznati velja, da je bila rešitev sprejeta mirno in brez veliko besed — tako kot vse velike odločitve. Opozorila pa nas je, da so naša pripravljala dela — zlasti kadar združujemo napore na različnih ravneh in v različnih republiških organizacijah — še dokaj toga, prizadevnost pa neusklajena, da ne govorimo o zavzetosti in podjetnosti nosilcev.

Spričo velikih stroškov odprave, ki se sučejo okrog 65 milijonov, pa smo lahko zadovoljni, da ni bilo problemov še več.

Ing. Pavle Šegula

DELOVNI PROGRAM ZA LETO 1979

(Sprejet na letni konferenci PD Zabukovica dne 17. 2. 1979)

Člani planinskega društva, zbrani na letni konferenci, podpiramo in se pridružujemo akciji Socialistične zveze delovnega ljudstva »Nič nas ne sme presenetiti«, akciji, ki je posvečena 60-letnici partije, združenih sindikatov in SKOJ, akciji, ki ima politično mobilizacijski pomen. V svoj program sprejemamo in predlagamo, da se skupno organizirajo naslednje akcije:

— 24. marec množično orientacijsko tekmovanje za pokal Homa; tekmovanje bo posvečeno odhodu Titove štafete iz Raven;
— skupen izlet v Cerkno in Porezen. Mlajši bodo odšli na spominski pohod na vrh Porezna, starejši si bodo ogledali Cerkno in bolnico Franjo;

Sprejemamo iniciativo Krajevne konference SZDL Griže, da se v mesecu maju ali juniju organizira Obrambni dan krajevne skupnosti Griže.

Poleg pohoda na Porezen se bomo udeležili:

— spominskega pohoda na Snežnik — v marcu

— tradicionalnega veleslaloma RADUHA 79

— 12. maja »Spominskega pohoda Travnika« posvečenega osrednji bolnici IV. operativne cone Celje in XIV. divizije

— pohoda po poteh I. Celjske čete
Navedene prireditve se organizirajo v okviru Savinjskega MDO.

V okviru koordinacijskega odbora planinskih društev občine Zalec pa se organizirajo naslednje prireditve:

— 8. aprila 1979 spominski pohod Bukovica—Kamnik—Hom, posvečen Miklavcu Romanu in drugim rajnim planincem;

— med 29. 6. in 4. 7. bo pohod po transverzali »Ivo Lola Ribar« v Bosni;

— organizirali bomo izlet na Dobrač;

— pohod po E-6, združen z obiskom transverzale Snežnik—Snježnik;

Sprejema se program planinske skupine Sigma Zalec:

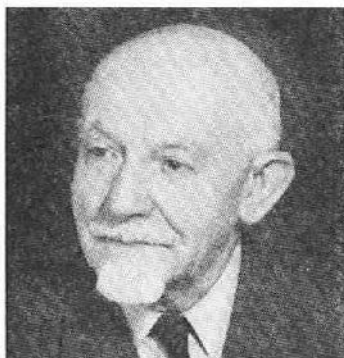
— tradicionalni izlet »sigmovcev na Triglav«;

— izlet na Jalovec, Grossglockner, Čredo itd.

Program ni dokončen in se bo dopolnjeval med letom. Npr. dogovarjamo se z OO ZB da jeseni organiziramo izlet za člane ZB in planince na Kozaro (kakor v letu 1978).

Miro Petrovec

TONE VERBIČ

O planincu Tonetu Verbiču smo v PV pisali v letniku 1976 na str. 622. Bil je nad 60 let član naše planinske organizacije, ljubil je naravo, posebej rad se je ukvarjal s čebelarstvom. S svojo poštenostjo, vestnostjo in patriotizmom si je ustvaril velik ugled in širok krog prijateljev in ljudi, ki so ga spoštovali. 13. februarja 1979 smo ga spremili na zadnji poti. Dosegel je skoro 90 let. Čast njegovemu spominu!

ALPINISTIČNE NOVICE

GNEČA 1978 V MT. BLANCU

Skoraj po vsem gorskem področju Mt. Blanca je v letu 1978 vladala pravcata gneča. Posebno so plezali najbolj slavne, najtežje smeri. Direktno američansko v Drujih je preplezalo nad 50 navez, v severni steni les Droites deset. Nekatere lažje, sicer popularne smeri so ostale sko-

raj brez obiska, npr. greben Sans Nom, ozebnik »Y« v Aig. Verte, greben Peuteirey. Smrtnih nesreč je bilo 42 in 102 ranjena. V vseh francoskih Alpah je bilo 81 mrtvih in 120 ranjenih.

V Mont Blancu je nastalo nekaj novih smeri: Aprila je Italijan Toni Valeruz sestopil po severovzhodni strani, verjetno največ po ozebniku, ki deli Major od Sen-

tinelle Rouge. Helikopter ga je postavil na vrh stene, spodaj pa spet prevzel. Spet nova oblika alpinizma, prenesena iz smučarije ali boljše iz zimske turistične industrije. Komaj tam bolj ali manj uvedena, je zdaj že tu, preden so utihnili protesti zoper gremenje helikopterjev po alpskih dolinah.

Ponoči od 21. do 22. avgusta 1978 je Marc Batard splezal tri smeri v jugovzhodni steni Mt. Blanca. Odšel je iz zavetišča Ghiglione ob 20, se povzpел čez smer Major, sestopil po Sentinelle Rouge, se povzpел po Brenvi in se vrnil čez Aig. du Midi ob 7 zjutraj. Senzacija, a samo ena od mnogih v tem svetovnoznanem plezalskem središču.

Mednje štejejo tudi solovzpon po smeri Bonatti—Zappelli v Grand Pilier d'Angle (Mt. Blanc). To je zmogel alpinist mlajše generacije J. M. Boivin 28. avgusta 1978 v 4 urah in pol.

T. O.

SOVJETSKI PLEZALCIH V DRUGIH

Poleti 1978 je bila direktna ameriška smer močno obiskana. 16. in 17. julija so bili v njej tudi sovjetski plezalci G. Vasilenko, M. Turkevič, S. Berhov in S. Oničenko. Njihova sodba: Zelo lepa smer, vendar preveč naježena, preveč poklinjena.

T. O.

FRANCOZI NA K₂ IN NANGA PARBAT

Ekspedicija na K₂, ki so jo pripravili Francozi, ima državni značaj. V njej je 15 trenutno najboljših francoskih alpinistov. Pokroviteljstvo nad ekspedicijo je prevzela gospa Valéry d'Estaing, soproga predsednika Giscarda d'Estaing.

CAF bo letos organiziral tudi ekspedicijo na Nanga Parbat z nepalske strani. Ekspedicijo bo vodil J. P. Frésafond. Izdala bo brošuro z naklado 100 000 izvodov, s katero bo zbrala potrebno sredstva. Prodajali jo bodo člani (AF in njegovih sekcij, poleg njih pa še vse športne trgovine).

T. O.

ALPINIZEM IN TEKMOVANJE

Pierre Allain, sloviti francoski alpinist, je v Ženevi leta 1978 (založba Slatkine) izdal knjigo z gornjim naslovom. Vprašanje, ki se često postavlja, čeprav je stvar zelo jasna. Allain si tudi ne beli glave, ali je tako prav ali ne. »Tekmovanje med alpinisti je in je bilo od vsega začetka, bodisi med njimi samimi bodisi z navajanjem časov; tekmovalje se izraža tudi v ocenjevanju vzponov; pravi alpinizem ni estetika, ne potrebuje alibijev, takšen, kakršen je, sam sebi zadostuje.«

T. O.

ALPINISTIČNE NOVOSTI V FRANCOŠKIH ALPAH

Že leta 1911 so v glasilu francoske planinske revije tožili, da je prvenstvenih smeri premalo. »Herojska doba alpinizma je že za nami.« Danes tega ne bi mogli reči, pravi Henri Agresti, novi urednik alpinistične kronike v »La Montagne — et Alpinisme«.

»V Franciji in povsod po svetu se prvenstveni vzponi množijo, nastajajo nove oblike alpinizma, posebej tam, kjer je do nedavnega prišel v poštev le ekspedicionizem. Ne, alpinizem ni v krizi, doživlja le globoke spremembe. Herojska doba je morda minula, kaj pa, če se začenja zlata doba?«

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

PATRICE DE BELLEFON: LES PYRÉNÉES. LES 100 PLUS BELLES COURSES ET RANDONNÉES

Pri pariški založbi Denoël je leta 1977 izšla bogato ilustrirana in zajetna knjiga, v kateri je pisec ob pomoči številnih sodelavcev, izvrstnih poznavalcev posameznih predelov (večinoma gorskih vodnikov), nanizal stotero najlepših tur v tem odmaknjenem in našim planincem še vedno malo znanem gorovju. Alpe so sicer trikrat daljše, dvakrat širše in znatno višje od Pirenejev, zavoljo naravnih lepot pa zaslužijo, da jih planinci podrobneje spoznajo. Računajo, da so temelji tega gorovja stari

okrog 250 milijonov let; geologi domnevajo, da so nastali na stiku francoske in iberske plošče. Najvišje se je gorovje zaradi bočnega pritiska vzdignilo na vzhodu, zato je bila erozija tod najmočnejša. Obsežni narivi mezozojskih in terciarnih kamnin so na vzhodu domala izginili, tako da je stara kristalinična osnova (graniti, gnajsi) vsepovsod razgaljena, na zahodnem koncu pa le mestoma prihaja na površje. Erozijski material so reke odlagale v nižje predele, obenem pa so se zajedale v močnejše gmote, v mehkejših so izdolbele doline, v trših pa globoke debri, ki zdaj ločijo posamezne »sierre«. Ta proces je trajal vsaj 40 milijonov let — popotnik ima

kaj občudovati! Omeniti je potrebno še zaledenitev, ki je tudi Pirenejem vtisnila svoj pečat: v višjih predelih so nastale krnice, odprte doline, pobočja so se obrusila, kotline so se spremenile v jezera (2200 jih je). Ledeniki so dandanes pohliveni (zaledenitev se je skrčila na borih 40 km²), njihovi jeziki se iztezajo do 2500 metrov, čeprav je snežna meja pri 3100 metrih. Glede na lego se ni čuditi, če je podnebje vlažno: Atlantik prinaša v zahodne Pireneje okrog 1500—1800 mm padavin, medtem ko je prisojna stran znatno bolj suha (500—700 mm). Voda je v Pirenejih in na vsem Iberskem polotoku sploh največje bogastvo. Gozdovi (sestava je odvisna od podnebja) segajo do 2400 do 2500 metrov, višje je pas grmičevja, nad njim gorske trate.

Človek se je naselil v Pirenejih že v pradavnini; o tem pričajo številne ohranjene jamske slikarije. Strnjene naselbine se držijo višine 400—800 metrov, redkeje segajo višje (v sončnih prisojnih legah v vzhodnih Pirenejih od 1500—1800 metrov). Pirenejski gorjanci se oklepajo svoje zemlje, gore so zanje simbol svobode, ne sovržen svet. Vzporedno z izboljšavo prometnih zvez se vedno bolj odpirajo svetu in sprjemajo naraščajoči tok turistov, smučarjev, planincev in alpinistov.

Pireneji so svojevrsten svet, odmaknjen od vrveža srednje Evrope; sončna pokrajina južno od glavnega grebena že po malem spominja na Afriko; sredi divjih vršacev, v strmih stenah, ob šumačih brzicah in tihih jezerih, v senčnih gozdovih in na cvetočih tratah se planinec počuti kakor doma. Pisec knjige je zrasel med njimi. Postal je gorski vodnik. Obiskal je gore zunaj Evrope, a je ostal enako navezan nanje.

Seveda imajo tudi Pireneji svojo zanimivo in bogato planinsko zgodovino. Prvi zabeležen vzpon je star nad 700 let; leta 1276 se je Peter III. Aragonski povzpел na teme 2784 metrov visokega Canigouja, da se je, potem ko je zasedel prestol, malo ozrl po svojem kraljestvu. Konec 18. stoletja so meščanski športniki, izobraženci in učenjaki začeli obračati — podobno kakor v Alpah — svoje poglede proti goram, kjer so videli nedotaknjen svet in vir navdih. Zgodovina se začne leta 1802, ko je učenjak Ramond de Carbonnières stopil na vrh Mt. Perduja v prepričanju, da je to najvišji vrh Pirenejev. Bil je v zmoti: visoki vršaci so v tem gorovju precej daleč drug od drugega, vmes so neugledne gore in tako ni mogel vedeti za Maladeto. V letih 1824—1827 so zemljemerji določili višino glavnih vrhov. Do srede 19. stoletja so se aristokratski veljaki povzpeli na poglobitve vrhove (Balaitours, Vignemale, Néthou). Najpomembnejši alpinisti tega obdobja so bili Franz Schrader, irski velikaš Henry Russel, Henri Brulle in njihov sloviti vodnik Célestin Passet. Russell je sam pristopil na kakšnih 30 deviških vrhov, pri

čemur je dodobra spoznal vse Pireneje, obredel pa je tudi precej sveta, prepotoval Sibirijo, obiskal Himalajo in prišel celo do rta Horna. Nazadnje se je vrnil v Pireneje, ki jih »kljub puščobi ne bi zamenjal za najlepši kotiček Francije«. Kakšen pomen je zanj imela hoja po gorah, pove tale misel: »Moč in zdravje imata psihološko plat, pri kateri igrata pomembno vlogo srce in možgani; počitek je ravno tako zdrav kakor napor, če se le menjavata v pravilnem ritmu in sta v ravnovesju.« Obenem se je že razmahnil alpinizem (Henri Brulle, Roger de Monts, Jean Bazzillac, vodnik C. Passet). Brulle in Passet sta presenetila vso alpsko vodniško srenjo, ko sta mimogrede opravila peto ponovitev vzpona na Petit Dru: zjutraj sta odšla iz Chamonixa, zvečer sta bila že nazaj! Brulli je na stara leta posebno prirasel k arcu Mont Blanc: nanj se je povzpел, ko mu je bilo 75, 78, 79 in 80 let. Ko se pri 82 letih zopet ni mogel upirati skušnjavi, je pri tem dobil tako hude ozeblina, da mu zdravniki niso mogli več pomagati.

Število plezalcev se je v zadnjih letih čedalje bolj množilo, obenem pa se je začelo tudi iskanje čedalje zahtevnejših smeri. Moderni alpinizem se je v Pirenejih začel leta 1954, ko sta brata Jean in Pierre Ravier preplezala severno steno Piton Carréja in severno steno Grande Aiguille d'Ansabère. Vzporedno z nadaljnimi prvenstvenimi smermi, ki sta jih preplezala, so leto za letom prihajali v steno mlajši plezalci in dosegali vedno lepše uspehe. V Pirenejih je sicer vedno manj nerešenih »problemov«, vendar so tudi te gore, na katere jih priklepajo globoke vezi, nepogrešljive za njihovo duševno ravnovesje, ogroženo v zadušljivem horizontalnem vrvežu velikih mest.

V uvodnih poglavjih najdemo osnovne podatke o gorovju, pregled alpinizma od začetkov do današnjih dni, zapis o varstvu narave, nato pa se vrstijo najbolj zanimive gore, pobočja, stebri, stene, ozebniki, razni s plezalnimi vzponi in prečenji v vseh letnih časih. Pri slehernem poglavju je na začetku tehtna označitev širšega območja, sledijo podatki o prvih vzponih, višinski razliki, težavnosti, času, potrebni opremi, izhodišču, ob koncu pa je natančen opis ture. Pisec s svojimi sodelavci ni poskrbel le za izčrpno besedilo, ampak tudi za ilustrativno gradivo: zemljevide, skice, risbe, črno-bele in barvne fotografije. Med slednjimi je izbral le najboljše posnetke, zanimive zlasti za tiste planince, ki to gorovje še slabo poznajo ali pa jim je še popolnoma tuje.

Zaradi velikega formata in obsega (246 strani), težkega papirja, na katerem prihajajo vse ilustracije do popolne veljave, knjiga ni primerna za nahrbtnik. Sodi na knjižno polico med izbrano planinsko literaturo.

F. Vogelnik

KONEC PLANINSKE REVIEJE

Z decembrsko številko 1978 je ÖBZ (Osterreichische Bergsteigerzeitung) prenehala izhajati. Izhajala je 56 let. V podnaslovu je leto za leto objavljala svoj program: izletništvo, popotništvo, alpinizem, zimski šport. Bila je uradno glasilo avstrijskega kuratorija za varnost v planinah, urejal jo je Otto W. Steiner, založnica je bila ABZ & Verlag na Dunaju.

Ustanovili so jo trije »naravi in alpinizmu vdani možje«. Dveh ni več, Hans Hamann pa je v št. 12/78 izjavil, zakaj se revija posavlja. L. 1923 so jo priklicali v življenje W. Hille, L. Sinek in Hamann z imenom »Allgemeine Bergsteiger & Zeitung« (splošna, skupna planinska revija). Izhajala naj bi tedensko, bila naj bi samostojna, to je, neodvisna od društev in klubov. Za urednika je bil predstavljen Ludvik Sinek. Ko je ta l. 1969 umrl, je uredništvo prevzel Otto W. Steiner, ki je do l. 1976 poleg tega urejal tudi »Touristenzeitung«. Iz zdravstvenih razlogov je l. 1978 odložil tudi uredništvo ÖBZ (revija je namreč l. 1945 spremenila naslov). Založnica revije se je zavedala, da bi morala spremeniti osnovo revije, vendar v to ni privolila.

Bivši urednik Otto W. Steiner je med drugim zapisal: »Edina neodvisna, od nikogar subvencionirana planinska revija v Avstriji ne bo več izhajala. Čeprav uredništvo zapuščam zaradi starosti, nisem prav nič vesel, da me to delo ne bo več vezalo, kajti pomenilo mi je mnogo. V veliko veselje mi je bila podpora, ki so mi jo dali prijatelji in tudi osebno neznane osebnosti. Njihov idealizem mi je omogočal vsebinsko oblikovanje posameznih zvezkov, dokaz, da v planinskem tovarištvu še živi pravi duh.«

Revija je imela tudi do naših gora in do našega planinstva vselej dobre sosedsko odnose. Po vsebini je bila izredno pestra, kulturno poglobljena in široko informativna.

T. O.

MEDNARODNI PLANINSKI FILMSKI FESTIVAL V DIABLERETS

Festival planinskega filma prireja tudi Švica. V l. 1978 je švicarski festival odlikoval s prvo nagrado film Gerharda Baura z naslovom »Auyutituaq, dežela, ki se ne odtaja«.

Film je zapis o ekspediciji v Baffin, torej boj z vsemi vremenskimi preizkušnjami na »velikem« severu.

Drugi film, ki je bil zelo počaščen, je naredil Léo Dickinson z naslovom »Dudh Kosi«. To ime že poznamo iz zapisov o Everestu. V filmu gre za vožnjo s kajakom po tej himalajski vodi izpod Everesta. Filmar Leo Dickinson se je izkazal, tako da kritik pravi: »Sem in tja se oddaljuje od stvarnosti.« Kaj bi se ne, če pa je filmal

v himalajski stvarnosti in to zelo daleč od vsakdanjega življenja — v vsakem pogledu. Odlikovanja tega festivala imajo originalno ime: »Zlati hudič« (diabla d'or). Če je film izjemno dober, lahko dobi avtor za nagrado »dva Zlata hudiča«. Dickinson ga je dobil. Film »Skiromance« je prejel enega. Avtor je znan francoski alpinist Jean-Jacques Languepin.

Na festivalu Diablerets sta bila leta 1978 navzoča dva »gada« starejše dobe: Riccardo Cassin in Anderl Heckmair. Njima v čast je festival skromno slavil 40-letnico vzpona v severni steni Grandes Jorasses (Cassin) in v severni steni Eigerja (Heckmair). Oba veterana se od sten še nista poslovila.

T. O.

CHOUINARD O PLEZANJU V LEDU

Yvon Chouinard, slavni ameriški plezalec je l. 1978 izdal knjigo »Climbing ice«, plezanje v lednih razmerah. Knjigo je izdala založba Ed. Hodder and Stoughton, 47, Bedford Square — Londres WC 1 B 3 BP (Velika Britanija) 1978. Chouinard se je razpisal o raznih tehnikah v ledu, vrednost knjige pa je v številnih ilustracijah.

T. O.

ENSA IMA SVOJE GLASILO

ENSA, francoska visoka šola za smučarstvo in alpinizem, izdaja svoj letni almanah »Montagne et Sports«. Že naslov odkriva njen program in vsebinski razpon. Obravnava vse športne aktivnosti v gorah in se ukvarja z oblikovanjem poklicnih učiteljev za smučanje in alpinizem. V letošnjem letu članki obravnavajo splošno izobrazbo vseh športnih poklicev, ki so v zvezi s planinstvom, alpinizmom in smučanjem, z učnimi načrti, kadrovskimi profili in diplomami v odnosu do starejših poklicnih profilov.

Brez takih »perturbacij«, tako kaže, nikjer ne gre.

Letna revija ENSA »Montagne et Sports« se naroča pri naslovu v Chamonixu ali pa v Lyonu (A.S.C.E.N.S.A. C.C. P. Lyon — 5653-42).

T. O.

TURISTIČNI KOLEDARČEK — INFORMATOR

za celjsko turistično območje, Celje 1979, 5. izdaja. Izdala Celjska turistična zveza Celje. Publikacija s tem naslovom si je zamislil prof. Zoran Vudler in jo letos že petič pošilja turistični in planinski javnosti. Obsega 88 strani v žepnem formatu in vsebuje tudi planinske krožne in vezne poti, planinske postojanke in nekaj slik. Vsekakor dober, priročen Informator o izredno lepi naši alpski dolini.

T. O.

VARSTVO NARAVE

360 KG SVINCA NA GROSSGLOCKNERJU

255 000 motornih vozil na čudovitem svetu okoli glocknerske ceste vsako leto z izpuhom izpušča letno — pravzaprav pa od maja do novembra — 360 kg svinca, poleg tega pa je na nevtralnicih točkah ceste toliko CO, ogljikovega monoksida, kot ga namerijo v velenostih ob prometnih konicah. To pravzaprav ni nič novega, leto za letom to beremo in »razvijamo« cestno mrežo, raste pa tudi avtomobilska proizvodnja in raba.

Do navedenih rezultatov je prišla raziskava, ki jo je vodila dunajska tehnična univerza po naročilu ministrstva za gradnje. Raziskavo je vodil dr. ing. H. Peter Lenz. Motorna vozila, iz katerih se vale te strupene snovi, so različna: 95 % je osebnih avtomobilov, 3 % je avtobusov, 2 % je motociklov. Ta »prometna armada« porabi na glocknerski cesti 1,3 milijone litrov bencina, 10,5 l bencina za 100 km. Cesta med Heiligenblutem in Fuschem je dolga 60 km, avtomobilski prometni veletok se pomika po njej s poprečno brzino 35 km na uro, dnevna konica je 5000 vozil. 70 % ogljikovega monoksida izpuhti pri vožnji navzgor, 30 % pri vožnji navzdol. Največje emisije plina so tam, kjer skupno učinkuje večji vzpon, nadmorska višina in pospešitve. Ponekod je gostota CO na 1 m³ trikrat večja kot v poprečnem mestnem prometu, pravi dr. ing. Lenz. Najbolj je glock-

nerska cesta obremenjena na Franz-Josephs Höhe. Od 12. do 13. ure se pripelje tja do 1000 avtomobilov, količina CO znaša 96 m³ na uro in km. V gostem mestnem prometu se to zgodi, če 4000 avtomobilov vozi s 30 km na uro.

T. O.

NANDA DEVI

Po »Spieglu« smo obširno poročali, kako so alpinisti in agenti ZDA ravnali, ko so ugotovili, da z Nanda Devi lahko opazujejo, kako se rojeva kitajska atomska bomba. O tem je takrat pisal dobro informirani pariški »Le Monde« in ameriški magazin »Time«. Jeseni 1965 niso mogli priti na vrh in so svojo opremo z generatorjem na plutonij pustili v neki razpoki. Spomladi tega generatorja niso mogli najti, vse je bilo pokopano pod plazom. Naslednje leto so vse potrebne priprave postavili na Nanda Kot, sosedni vrh. Generator iz leta 1966 se je torej izgubil in nobeden ga ni našel. Stvar s tem še ni odpravljena. Po istih informacijah namreč plutonij ostaja radioaktiven od 300 do 500 let, njegova toksičnost pa je velika tudi v majhni dozi. Če bi se razširil, bi resno ogrozil Gangesove vode. Nanda Devi meri 7816 m, njegov sosed 7434 m. Greben med obema so prvi preplezali Japonci leta 1976.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

RAZGLED PO SVETU

Z geslom »Montagnes de la terre« (Gore po svetu, na zemlji), omogoča CAF (Club Alpin Français) po svojih sekcijah organizirana potovanja po vsej zemeljski obli. Akcijo vodi pariška sekcija, upravlja pa jo Komisija za velika potovanja (Commission des Voyages Lointains). Naslov: Section de Paris, 7 rue la Boétie, 75008 Paris. Program potovanj je objavljen za celo leto v glasilu CAF »La Montagne et l'Alpinisme«, 1973/4, obsega datum, cilj in ime vodnika. Izbira — gore vsega sveta: Škotska, Poljska, Finska (Laponska), Sicilija, Mehika, Nepal, Grčija s Kreto, Kilimandžaro, Bolivija, Zahodna Kreta, Španija, Hoggar, Maroko, Norveška, Alaska, Islandija, ZDA, Sikkim, Kanada, Kašmir, Peru, Indija, Pata-

gonija, Labrador, Ladakh, Grenlandija, Karakorum. Največ ciljev je v Nepal. Organizacija ni samo v rokah pariške sekcije, sodelujejo tudi druge sekcije CAF.

T. O.

K₂

K₂ v Karakorumu je še vedno aktualen vrh, čeprav ga človek že dalj časa opreza. Spomladi 1978 so bili pri njem v gosteh Britanci — same veliko alpinistične osebnosti. Sloviti Ch. Bonington je vodil ekspedicijo po severozahodnem grebenu. Na ekspediciji je tragično preminil Nick Estcourt, vzel ga je plaz med taboroma I in II 12. junija 1978. V ekspediciji sta bila tudi P. Boardman in J. Tasker, torej smetana albionskega alpinizma.

Znani ameriški alpinist James Whittaker je vodil na K₂ 12 alpinistov in 4 nosače. Ekspedicija je na K₂ stopila kot četrta in peta na K₂ (prva je bila italijanska 1954, druga in tretja pa japonska 1977). Postavili so pet taborov, zadnjega na 7850 m. Vrh so potem dosegli 7. sept. C. Reichhardt in J. Wickoier, 8. sept. pa R. Ridgway in Roskelly.

Za Amerikance je to zelo velik uspeh.

T. O.

ALPINIZEM V SULTANATU OMANU

Komaj vemo zanj, kje je na zemljevidu, zdaj pa je stopil v zgodovino alpinizma. Ima goro Djebel Misht v gorski verigi na severu sultanata. Gora ima 1200 m visoko steno, ki je bila do nedavna še nepreplezana. Francoski vodniki v spremstvu angleškega oficirja Steva Greena so steno preplezali in izjavili, da gre za večji del prosto plezanje, ki dosega V ali celo V+.

T. O.

SMUČARJI V STENAH

V množičnost ta šport najbrž ne bo zašel, vendar ne premine pa ne, čeprav ni publike.

Severovzhodno steno Breithorna sta 10. jul. 1978 presmučala M. Butscher in K. Jeschke. Ista dva sta se spustila tudi po severovzhodni steni Plz Roseg v Bernini.

T. O.

NOVA ZIMSKA V MATTERHORNU

Vodniki R. Albertini, M. Barmasse, I. Menabreaz, L. Pession, A. Tamone in brata Artur in Orest Squinobel so prvi pozimi 11.—12. jan. 1978 preplezali zahodno steno Matterhorna. R. Albertini se je na začetku sestopanja smrtno ponesrečil. Drugi so se zatekli v zavetišče »Luigi Amadco«. Ponje je priletel helikopter.

V začetku marca je bila v Schmidovi smeri poljska ženska naveza: Anna Czerwinska, Irena Kesa, Krystyna Palmowska in dr. Wanda Rutkiewicz. Plezale so pet dni, nekaj metrov pod vrhom pa jim je moral priti na pomoč helikopter.

Poročali smo že o nesreči Jeana Jugea. 70 let star je z dvema vodnikoma (Réné Mayor in Stéphane Schafter) vstopil v Schmidovo smer 6. avg. 1978. Okoli poldne se je vreme skazilo, na vrh so prišli zvečer ob 7. Brez odlašanja so sestopili po grebenu Hörnli, vendar niso dosegli zavetišča Solvay; spet so bivakirali, ves čas v nevihti. Zjutraj so imeli do Solvaya le 100 m, vendar Jean Juge ni mogel stati na nogah. Vodnika sta ga zavarovala in odšla po pomoč. Zvečer ob 22. uri se je zvedrilo in helikopter je interveniral — žal, prepozno. Jean je bil dober plezalec:

za seboj je imel Bonattijev steber v Drujih, severno steno Grandes Jorasses, severno steno Plz Badile, severno steno Eigerja (še l. 1976). Bil je tudi na ekspedicijah: V Afriki 1952, na Čo-Oju 1954, v Hoggarju 1964. O njegovi delavnosti v UIAA smo že večkrat pisali.

T. O.

NOVA SMER V AIGUILLE SANS NOM

5. in 7. 1978 sta splezala v severni steni med smerema Brown—Patey in Boivin—Vallengant novo smer Patrick Gabarrou in Philippe Silvy. Velika tura: 1000 m visoka, 300 m skale, nato sneg, led, zelo težavno, posebno v gornji polovici. Plezala sta tri dni, izstopila sta v hudi nevihti. V Charpoua sta prišla šele peti zvečer, potem ko sta v zelo slabem vremenu sestopala 20 raztežajev.

Značilno za novo redakcijo »Alpinistične kronike« v »La Montagne et l'Alpinisme« je razširitev poročevalske mreže. Zajeta so vsa gorska področja v Franciji pa tudi v drugih, posebno eksotičnih deželah.

T. O.

NOVE SMERI OKOLI MONT BLANCA

V vzhodni steni Mont Maudit (Cirque Maudit) je Mme Brigitte Maquennehan 30. jul. v 11 urah in pol s Patrickom Gabarrou potegnila novo smer. Višina 550 m, v vrhnjem delu zelo strmo v ledu.

Prvi spust s smučmi po ledeniški steni levo od Triangle du Tacul sta 20. avg. 1978 opravila J. M. Mansart in D. Potard. V eni uri!

V Clocher du Mont Blanc du Tacul sta novo smer v jugozahodni smeri speljala E. Alzandre in J. M. Boivin 26. avg. 1978. 400 m, VI+, varovanje samo na zagozdah, 7 ur.

Tudi v Tour Ronde sta nastali dve novi smeri: Junija 1977 je Patrick Cordier, zelo znan plezalec, vodil tri naveze po severozahodni steni. 25. julija 1978 sta to ponovila René Ponté in Patrick Gabarrou. Lepa plezarija, 350 m.

Aiguille du Midi, severozahodna stran, in stena, je zelo strmo pobočje, tako da se smuk po tej strani z Aig. du Midi zapiše. 1. št. La Montagne 1978 je objavila prvih deset spustov tam čez. Prva sta to dosmučala Guy Bonnefoy in Anselme Baud.

V Aiguille de Grands Charmoz so pozimi prvič ponovili smer Carpentier v zahodni steni 8. in 9. jan. Berhault, Brizzi in Desrayaud 8. in 9. jan. 1978.

Celo vrsto novih smeri so splezali v Mt. Blanc du Tacul, prav tako v Aig. du Taïfre.

V Aiguille Verte, je 12. marca 1978 smer Boivin—Gabarrou, pozimi kot prvi preplezal Giani Cornino sam. Sestopil je po ozebniku Couturier.

T. O.

SMERI V STUDORU

Vzhodna stena Studora:

Studor je širok, gozdnat vrh na skrajnem jugozahodnem robu Pokljuke (127, 342)*. Na vzhodu pada v Zgornjo Bohinjsko dolino s tristometrsko navpično steno, ki je delno porasla s travo in grmovjem.

Samo steno bi lahko razdelili na štiri značilne odstavke: na spodnji, navpični del pod veliko gozdnato polico, imenovan tudi Svinjska skala, na drugi, skrajno levi del, ki tvori z osrednjim delom nekakšno navidezno zajedo in je posebno v spodnjem delu izredno krušljiv (Rdeči steber). Srednji del je presekán z gladkimi skoki in policami, ki se od desne vlečejo poševno navzgor proti vršnemu, levemu delu. Od četrtega, severovzhodnega dela ga loči značilen greben z Babjim zobom v sredini. Severovzhodni, skrajno desni pa je v spodnji polovici večinoma gozdnat, zgornji del pa je izrazito skalnat, presekán z navpičnim kaminom, lepo vidnim iz doline.

Odbijajoči videz ima stena predvsem zaradi krušljivosti in poraslosti.

Dostop je kratek: Iz vasi Studor po poraslem melišču do pod stene dobre pol ure. Prav tako je lahek sestop, saj se da v 1 uri priti čez planino Blatce v Staro Fužino ali pa v vas Studor.

1 GREBENSKA SMER

V drugem poskusu sta jo preplezala Pavel Odar in Marko Šurc 5. 1. 1975, 1. ponovitev: Marjanca Kovačič in Marko Šurc 3. 6. 1976. Smer ves čas poteka po značilnem jugovzhodnem grebenu. IV, večinoma II—III, 270 m, 2 uri.

Začenja se v vzhodni jugovzhodnega grebena. Čez strmi skok plezamo na greben, ki je večinoma porasel s travo in grmovjem. Gladko ploščo pod navpičnim stolpom — Babjim zobom plezamo po plitvem kaminu do sredine, nato prečimo desno na prodnato polico (nekaj metrov navzdol); ta nas privede v kamin. Po kaminu in skozi luknjo na travnato polico. Dalje po razu (skok preplezamo po težavnem kaminu) nadaljujemo na veliko, poraščeno polico pod vršim previsom. Po nagnjeni polici prečimo desno okoli roba do strmega odstavka (IV, 3 k), po katerem priplezamo v poraščen kamin (stik s smerjo št. 2). Po kaminu na rob stene.

2 KAMINSKA SMER

Prva plezala Pavel Odar in Marko Šurc 26. 1. 1975. IV, 240 m, 2 uri.

Začenja se v dnu poraščene žlebe, ki nas privede do navpičnega kamina (IV, k). Dalje po plitvi zajedi (gladki odstavki IV, k), ki se spremenijo v kamin, do krušljive grape. Po grapi 20 m, nato prečnica levo v širok, poraščen kamin, ki nas privede na raz (prečkanje smeri št. 1). Z raza pod dobro viden kamin v vzhodni vršni steni. Po kaminu do smeri št. 1 in po njej na rob.

3 CENTRALNA SMER

Pavel Odar 3. 7. 1975, vrhnji del (»zadnji previs«) Marko Šurc, 26. 1. 1975. IV, 240 m, 3 ure.

Prične se v krušljivi travnati drči pod veliko votlino. Po drči do votline, kjer zavijemo levo čez krušljivo ploščo pod rumenim odlomom. Dalje iskaje po poraščenih policah rahlo levo do gladke plošče. Desno čez ploščo in okoli raza v razgiban svet (plošče, kamin, poraščeni žlebovi), ki nas pripelje na vršno polico, poraščeno z drevjem. Po polici levo do izredno težavne, krušljive zajede (IV, k ni možno uporabljati). Po njej na rob stene.

4 SMER SANJ

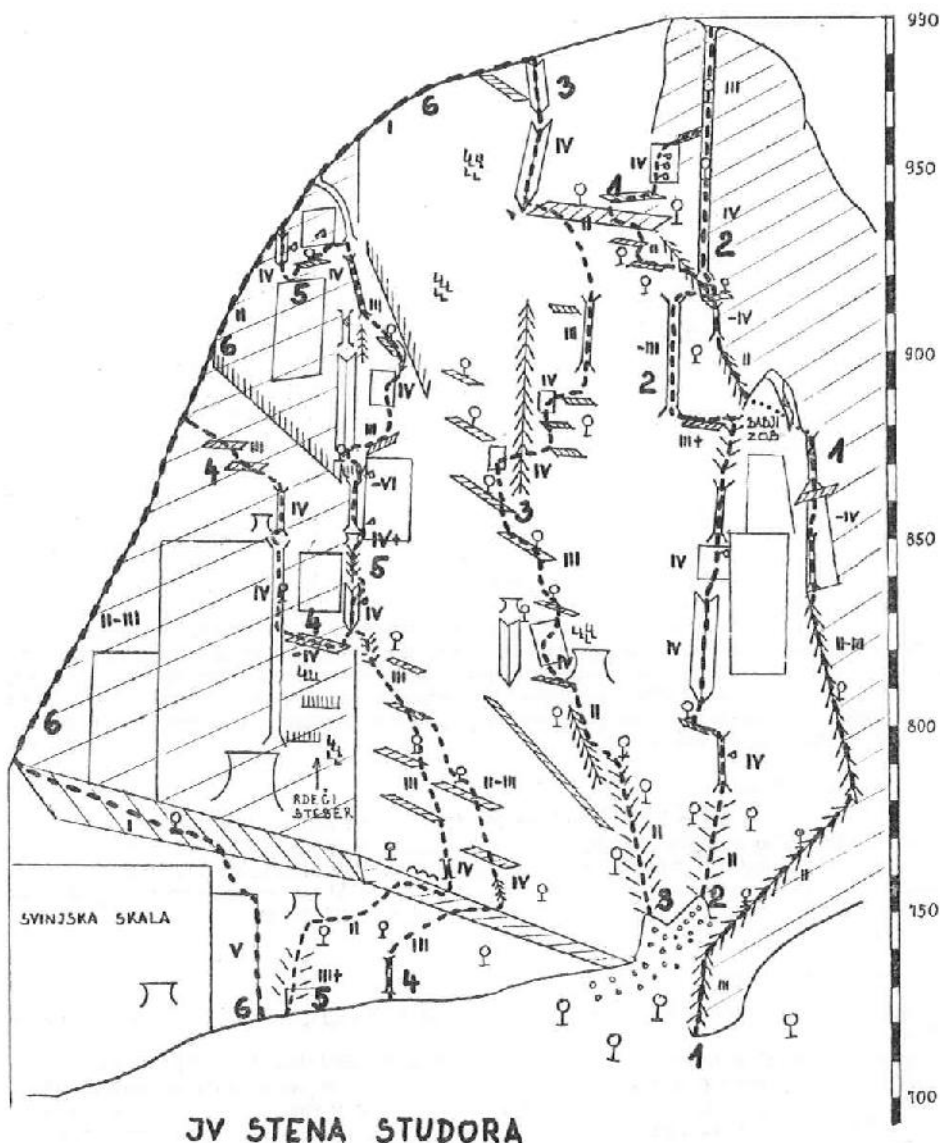
Pavel Odar, 25. 4. 1976. Smer še ni bila ponovljena. IV, III, 170 m, 2 uri, smer se mora večinoma plezati prosto.

Začnemo 50 m desno od vpadnice votline v levem delu stene. Najprej plezamo po kaminu, nato po poraščeni steni, ki nas privede na gozdnato polico. Po polici prečnica desno do slabo vidnega raza. Po njem v razčlenjeno steno, ki jo plezamo rahlo proti levi vse do plitvega, travnatega žleba (smer št. 5). Prečnica levo in spust 2 m na krušljivo polico, ki drži čez Rdeči steber. Po njej v kamin (IV, tisa). Po kaminu desno mimo votline v razčlenjeno steno, ki nas pripelje na zahodni raz. Po razu na vrh.

5 SENCA

V drugem poskusu preplezal Marko Šurc 13. 6. 1976, 1. ponovitev Matej in Marko Šurc 15. 9. 1978.

* P. S.: Številke v oklepaju pomenijo stran in poglavje v Planinskem vodniku JULIJSKE ALPE (Mihelič, Petkovšek, Stojin).

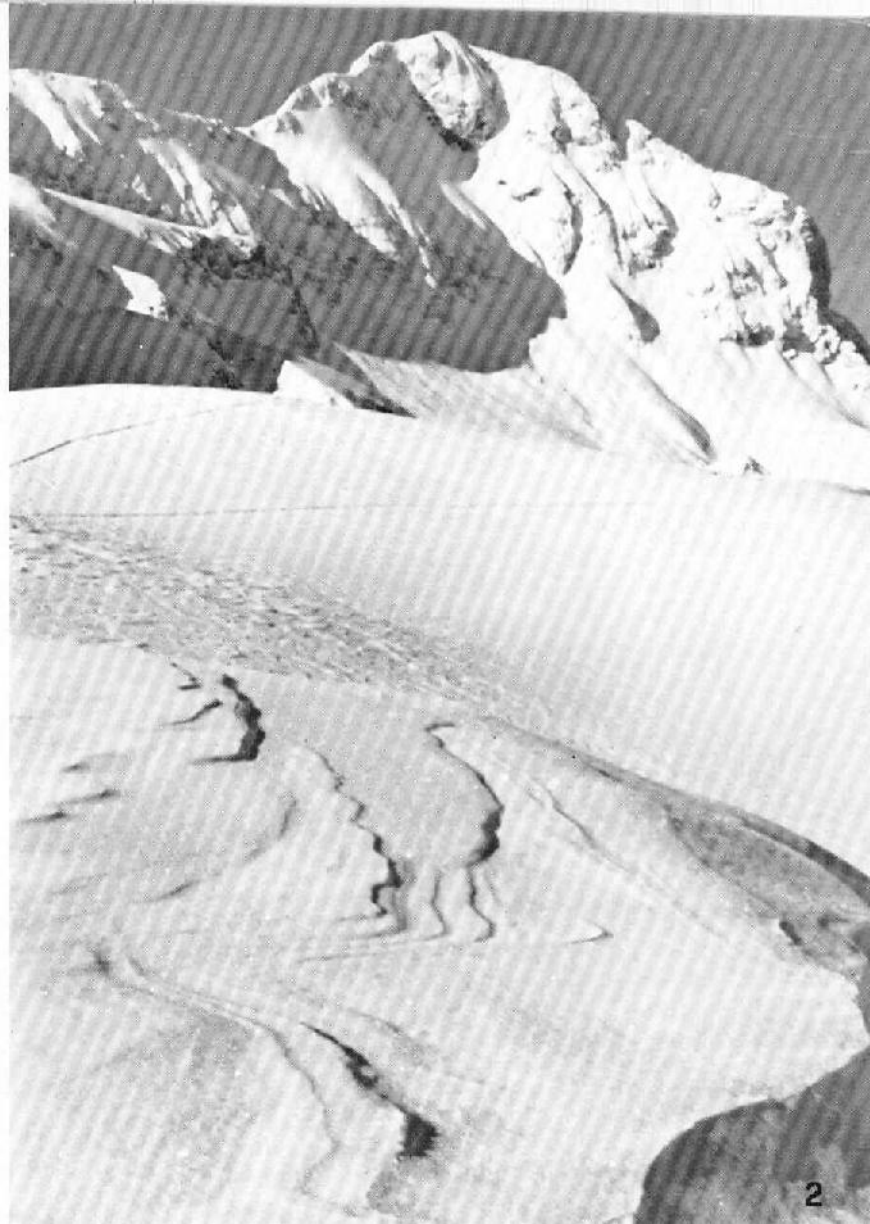
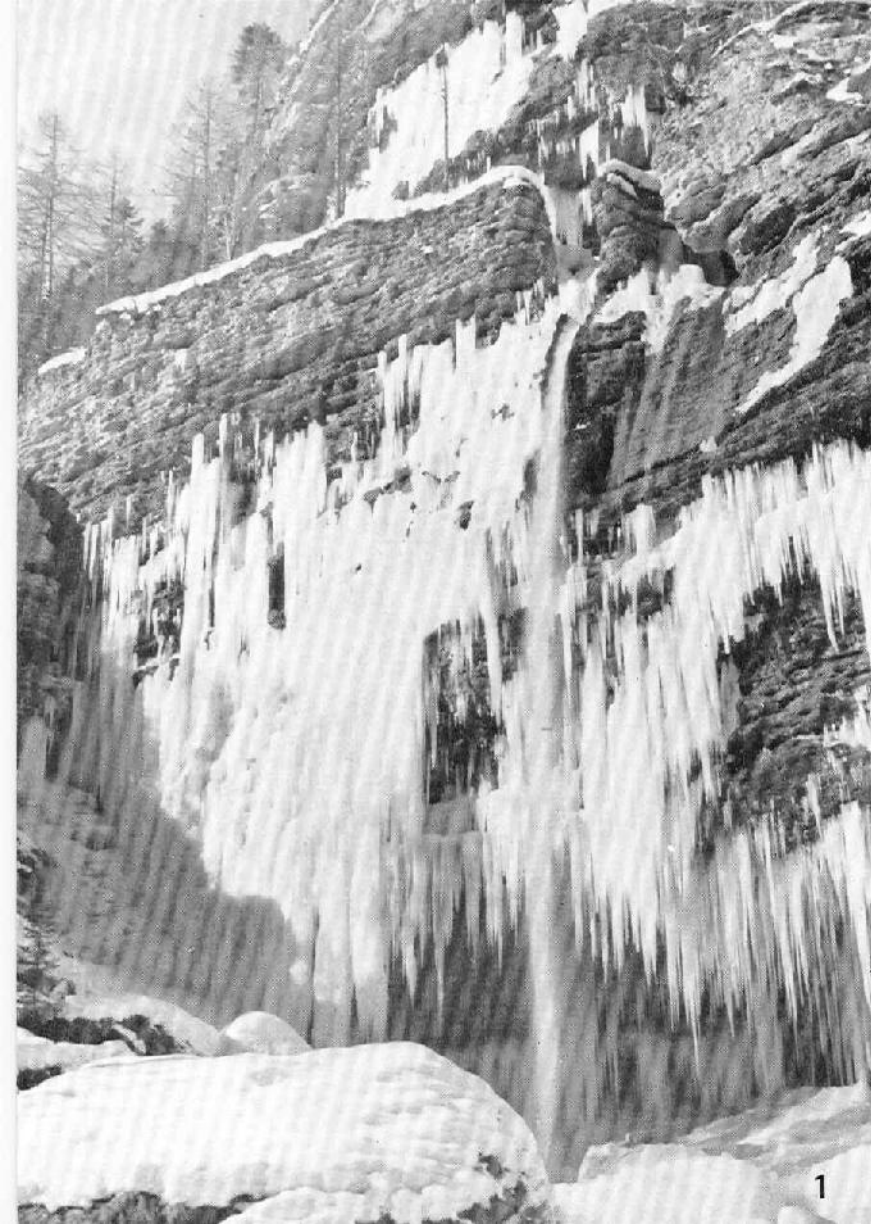
JV STENA STUDORA

Smer ves čas poteka po ogromni navidezni zajedi (leva stran stene je v senci, desna je obsijana s soncem — od 10. do 12. ure). —VI, večinoma IV, 220 m, 4 ure. Začnemo v izpranem, travnatem žlebu pod votlino. Desno mimo votline na gozdnato polico in skozi plitev kamin v razčlenjeno steno. Rahlo levo čeznjo (stik s smerjo št. 4) v plitev, travnat žlob. Po žlebu do zajede (IV, k). Vrhjemu delu zajede se izognemo desno. Dalje po žlebu čez skok (IV+, votlina) v kamin, ki nas privede pod streho. Desno mimo strehe (—VI, 3 k) po krušljivi, rahlo previsni steni do drevesa. Prečnica desno in navzgor čez skok (tisa) na polico. Po polici v kamin. Ko se ta zoži, prečnica levo (k) na polico (drevo). Z nje spust 10 m do poraščene zajede (IV, k), ki nas privede na greben. Po grebenu na vrh.

6 ZAHODNI GREBEN

Pavel Odar, 18. 7. 1976. Spodnji del smeri še ni bil ponovljen. Spodnji del V, večinoma II—III, 260 m, 4 ure.

Vstopimo 10 m levo od vpadnice votline in ves čas plezamo v območju prevesnih plati, ki nas privedejo na travnatno polico. S police čez gladok skok na večjo, gozdnato polico. Levo po njej na težaven, poraščen greben in po njem še 200 m do vrha.

pajoma®

HIGIENSKI PAPIRJI

OZD - TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE

Proizvaja

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov
 specialne papirje
 bankpost »Radeče« in xerox papir
 premazne kartone
 surovi heliografski, paus papir, kartografski,
 specialni risalni »Radeče«,
 platnine

samolepilne materiale — papir, PVC, svila
 poliester folije — montažne in risalne
 magnetne konto kartice
 specialne impregnirane papirje —
 silikonizirani, gumirani in drugi premazi

papirnica

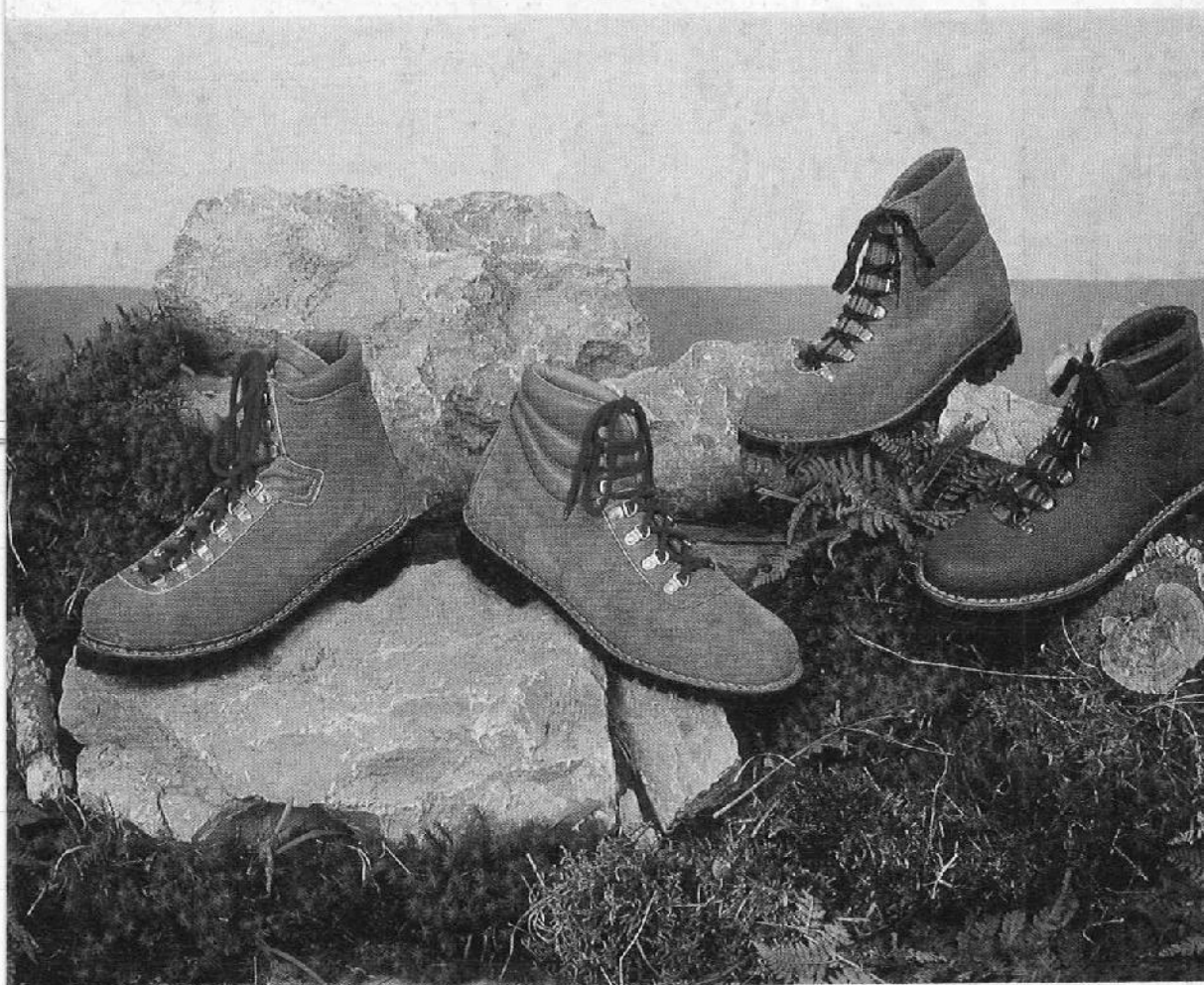
muflon

61433 RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Telefon: (061) 819 302

Telex: 35136 yu pap

alpina
TOVARNA
OBUTVE
ŽIRI

alpina

**vam priporoča
planinske čevlje,
primerne za lažje
vzpone in sprehode**